Et p hāc cle. declarat̄ iſta materia ⁊ q̄dā alia que
erāt ī varia ⁊ ꝯ̄ria opinione: iō tex. ei⁹ h̄ imediate
pono. ¶ Plures ab vno ex p̄ronis eccl̄ie relicti
heredes vocē dūtaxat vni⁹ hēbūt ī p̄ntatiōe rec
toris. Et vt facilius ꝓuideat̄ eccl̄iis nō īcōueniēſ
reputam⁹ p̄ronos ipſos īter ſe poſſe libere ꝯueni
re de rectore ab eis alternis vicib⁹ p̄ntando: ī q̄
bus etiā ex eadē cā ꝑmittim⁹: vt plures ad vacā
tem eccl̄iā poſſint eo mō p̄ntare pſōas: q̄ vna ex
eis eligi p epm valeat ⁊ admitti. Clemēs. v. de iu
repa. ī cle. Dic̄ Jo. an. h̄ in apparatu: q̄ ex iſta cle.
reprobat̄ opinio Ala. Hugo. Lau. Jo. Tan. Vin.
Ber. ⁊ Goff. q̄ etiā mihi placebat dicētiū. 16. q. 7.
ſi plures. ⁊ de iurepa. c. i. q̄ ī iurepa. ſucceſſio erat
p capita: ⁊ approbatur opinio Inno. ⁊ Hoſti. di
centiū q̄ ſucceſſio ī p̄ronatu fit p ſtipites n̄ p capi
pita vt dictū eſt ī p̄cedenti. §. Et h̄ ſiue p̄roni ſint
aliq̄ ex diuerſis cauſis: puta vn⁹ q̄ fūdauit: ali⁹ q̄
dotauit: ſiue ſint ex eadē cā: q̄ fundauerūt ſimul
vl̄ etiā dotauerūt: q̄uis archi. 16. q. 7. aliter dicat
qd̄ tn̄ Joā. an. n̄ approbat. Et addit: mihi place
bat opinio ī hac cle. reprobata: q̄ ⁊ ſi ī p̄tē habe
ret ꝯ̄riā equitatē: tn̄ expediēs mihi videbat̄ ec
cleſiis: vt ſicut patronis p capita debeat̄ ius ꝓceſ
ſionis ius alimētoꝝ ius defenſiōis: ita ⁊ p capita
debeatur ius p̄ntatiōis vt. ſ. quot ſunt capita p̄ro
noꝝ: tot ſint ſuffragia vocū ⁊ non plura: ad h̄ facit
eo. ti. c. 3. nō plura dixi: vt. ſ. ſi p̄ronus ſit heres ꝯ
patroni: ſolā vnā vocem habeat: cuius ꝯ̄riū innu
it hec littera cle. Et ex iſta approbata hic opiniōe
timeo: q̄ naſcent̄ inextricabiles q̄ſtiones: ⁊ ponit
diffuſe p exempla īricationē q̄ſtionū. Glo. ſup
verbo plures ad minus duos ꝯp̄hendit. Et dic
plures etiā ſin. ulares ab vno. glo. ergo. Secus ſi
plures a pluribus: vl̄ vnus a plurib⁹: vt dixit reli
cti glo. Idem tn̄ puto: ſi inter viuos trāſferat vē
dendo plurib⁹ vniuerſitatem: vl̄ permutādo cū
pluribus: vl̄ pluribus donando heredes glo. ſui
vl̄ extranei: cū hic nō diſtiguat rectoris glo. ⁊ cle
rici: cū eadem ſit rō: ⁊ vt facilius ⁊c̄. Circa h̄ erat
triplex opinio. Prima q̄ h̄ poſſet fieri. Secūda
q̄ nō poſſet fieri. Tertia q̄ fieri poſſet: ſ; non ni
ſi cū auctoritate epi. Reprobat̄ ḡ h̄ ſecūda ⁊ ter
tia opinio: q̄ fuit Inn. ⁊ approbat̄ p̄ma q̄ fuit ber.
⁊ goff. libere glo. i. ſine ſupioris auctoritate: ⁊ ſic
reprobatur opinio Inno. quā notauit ī. c. q̄m. eo.
ti. Itē dicit libere: ⁊ ſi nō vacat eccl̄ia: h̄ ꝓbat plu
rale alternis vicib⁹. Certū eſt eni vna vice nō ꝯ
currit duplex vacatio. Nō obſtat de ꝯceſ. p̄ben.
c. ſi. q̄ illō fiebat ī fraudē vacature: h̄ āt fit ad tol
lēdā diſcordiā ⁊ faciliorē ꝓuiſionē eccleſie. Et ea
dē rōne videt̄ p̄ronos pluriū eccl̄iarū poſſe īter
ſe diuidere: vt vnus ſit p̄ronus ī vna: ⁊ ali⁹ ī alia.
Itē cū p̄ronatus vnius eccl̄ie cōmutet̄ ī p̄ronatū
alterius eccl̄ie: quare p̄ronatus vnius eccl̄ie cum
parte quā. ⁊c̄. In cle. c̄t q̄ īcipit vt ꝯſtit. de iurepa.
ſic ſtatuit̄: de patronis eccl̄iaſticis: vt ꝯſtitutio q̄
ad eccl̄iam aliquā: q̄uis c̄t ad exemptoꝝ p̄ntatio
nē pertineat: admitti ꝯſuetudine nō obſtāte con

traria ꝓhibet: niſi preſentato de ꝓuentib⁹ eiuſdē
talis corā dioceſano fuerit portio aſſignata. Vn
de iura epiſcopalia poſſit ſoluere: ⁊ ſuſtētationē
h̄re ꝯgruam ſicut expedit: obſeruet̄ ipſam decla
rare: ac etiā q̄dam adijcere ꝯſulta huius ſacri cō
cilij approbatione ꝓuidimus dioceſanis ſub ob
teſtatione diui iudicii diſtrictius īhibētes: ne p̄n
tatum aliquem per quācūq̄ perſonā eccl̄iaſticā
ius p̄ntādi ad aliquā eccl̄iā h̄ntem admittāt: ni
ſi intra certū terminū ꝯpetētē p dioceſanos ipſos
p̄ntātib⁹ p̄figendū: ipſo p̄ntato fuerit corā eis: vt
p̄ſcribit̄ ꝯgrua de ꝓuentib⁹ eccl̄ie portio aſſigna
ta. Quā ſi forſitan idē p̄ſentantes ītra terminus
ipſum aſſignare neglexerit: ne factū eoꝝ noceat
p̄ntato: ſtatuimus extunc dioceſani debeant p̄n
tatū: niſi aliud canonicū obſiſtat: admittere: ⁊ ī pe
nam p̄ntantiū ad dioceſanos ptās aſſignationis
huius deuoluat̄. Precipim⁹ āt dioceſanis ſub ipi
us obteſtatiōe diui iudicij ipſoꝝq̄ ꝯſciētias one
ramus: q̄ moderationē portionis ipius faciant:
nec odio vel fauore: vel alias in plurali vel mino
ri illā ſcienter, excedāt ⁊c̄. hec ibi. De ſimonia ī
p̄ronatu habes in ſecunda parte ti. i. c. i.

¶ Titulus tertiuſdecimus: de clericis ⁊ diuinis
officijs. ¶ Sermo. .c. i.

Si dormiatis in
ter medios cleros pēne colūbe
deargentate ⁊ poſteriora dorſi
ei⁹ ī pallore auri pſal. 67. Quā
uis iſtud expōatur ī glo. ꝯtinūa
de omnibus vere fidelib⁹: tn̄ alludēdo illi termi
no cleros: vnde clerici denominant̄: adaptabitur
ad materiam de clericis: ſ; q̄ locutio eſt obſcu
ra ⁊ multipliciter exponit̄ ī dicta glo. breuiter p
ut de omnibus electis intelligitur exponemus.
Prio ergo ſciendū q̄ colūba hic ſignificat eccle
ſiam ſ̄m glo. de qua dr̄ ⁊ in canticis. Vna eſt co
lumba mea ⁊c̄. canticorū. 6. c. Hec eſt deargēta
ta: q̄ diuis eloquijs erudita ſ̄m illud p̄s. ꝑs. iio.
Eloquia dn̄i eloquia caſta: argētū igne examia
tū: q̄ ſonoꝝ ī p̄dicatione purgatū ab omni erro
re. Poſteriora huius colūbe ſūt fideles: q̄ erunt
ī fine mūdi vel in vltima reſurrectiōe. Poſterio
ra enim dorſi ſūt extremitates ipſi⁹ aīalis. Hi āt
vltimi erūt ī pallore auri. i. ī auro bene fulgenti ⁊
clare. ſ. pfecte charitatis: q̄ ſignificatur per aurū
p̄cioſius cūctis metallis: ſicut charitas eminet
cūctis virtutib⁹. De q̄ auro charitatis dr̄ apocal.
3. Suadeo tibi emere aurum ignitū vt locuplex
ſias. Penne huius colūbe ſūt ꝯtemplationes ⁊ af
fectiones: q̄b⁹ eccleſia ſe ſubleuat ad celeſtia: has
affectabat: pſal. dicens. Quis dabit mihi pennas
ſicut columbe: ⁊ volabo ⁊ requeſcā: ⁊ ad quē lo
cū: vbi vocat eam ſponſus dicēs. Ueni columba
mea ī foraminibus petre. canti. 3. c. petra aūt erat
xp̄s. i. ad cor. io. c. ⁊ de conſe. di. 2. c. reuera. Cleri

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſm glo. dicũtur duo teſtamẽta vetus ⁊ nouũ. Cle
ros.n.grece latĩe ſors. Sortes ãt dicunt̃ ĩ veteri
teſtamẽto partes hereditatis terre ꝓmiſſionis: q̄
ſorte date ſunt populo dño diſpenſante: vt habet
ioſue ꝑ totum. Vñ etiã ⁊ ipſa teſtamẽta ſortes ſi
gnificat: per que ſeruata hereditas terre viuẽtiũ
ꝓmiſſa eſt: ⁊ datur. Dormiũt ĩter medios cleros
.i. ĩ medio clericoꝝ ſcilicet teſtamẽtoꝝ fideles: q̄
regeſcũt ĩ auctoritate ſcripturarũ duoꝝ teſtamẽ
torum acquieſcendo ⁊ aſſentiẽdo veritati eorũ:
⁊ ſm eas doctrinas: viuũt vel regeſcũt in medio
cleroꝝ: qui terrena nõ nimis ardenter appetũt ⁊
emant: que terrena ꝓmittebat vetus teſtamẽtũ.
vel dormiũt q.ſ. vſq₃ ad mortẽ: q̄ dormitõ dicit̃:
ꝑſeuerãt ĩ ↄtemptũ terrenoꝝ ⁊ amore celeſtium.
Eſt ergo ſenſus. O fideles ſi dormitis ĩter medi/
os cleros: ideſt quieſcatis ĩter duo teſtamẽta mõ
expoſito: vos eritis: vl' vobis erunt penne colũ/
be.i. virtutes ſeu ↄtemplatiões: quas h₃ colũba.
ideſt eccl'ia erudita ſacris eloquijs: cuius finis ⁊
vltimi erũt ĩ ꝑfecta charitate: vt ipſis pẽnis ideſt
virtutib⁹ ⁊ cõtemplatiõib⁹ poſſitis volare ad ce
lũ: vbi eſt ꝑfectiſſima charitas. S₃ adaptãdo ſpe
cialiter ad ſtatũ clericoꝝ ratione nominis cleros.
¶ Notandũ q̄ clerici denominant̃ a cleros grece:
q̄d dicitur latine ſors vel hereditas: ex eo q̄ pri/
mus clericus ĩſtitutus ab apoſtolis.i. mathias ſor
te electus eſt ad apoſtolatũ: vt p₃ actuũ.i.c. quã
rõnem tãgit grãnus di.21 §.i. Vel ſm Hierony.
dicũt̃ clerici a cleros ideſt ſorte dñi: eo q̄ ſunt d̃
ſorte: vl' dominus eſt ſors.i. pars eoꝝ. Vñ ipẽ ait
12.q.i.c. clericus. Clericus q̄ xp̄i ſeruit eccl'ie: pri/
mũ ĩterpretet̃ vocabulũ ſuũ ⁊ nominis ĩterp̃tatio
ne ꝓlata circa q̄d dicitur. Si enĩ cleros grece la/
tine ſors ĩterpretat̃: ꝓpterea clerici dicunt̃: q₂ de
ſorte domini ſũt: vl' q₂ dñs ipſe ſors ideſt pars cle
ricoꝝ eſt: vl' q₂ ipſe pars dñi eſt: q̄ ſi domini par/
tem h₃: talẽ ſe d₃ exhibere: vt ipẽ poſſideat dñ₃:
vel ipſe poſſideat̃ a dño. Qui dñm poſſidet: ⁊ cũ
ꝓpheta dicit pſal.15. pars mihi dñs. Et hierony/
mus ad euſtochiũ. Nihil ex̃ dominũ h̃re poteſt
q̄ ſi quiſpiã aliud habuit p̃ter dñm: pars eius ñ
erit dñs. verbi grã. Si aũt ſi argentũ ſi variam
ſupellectilem: cũ his ꝑtib⁹ dñs nõ dignat̃ fieri ps
eius. hec hiero. ad nepotianũ: ⁊ intelligit̃ cum in
his reb⁹ põit finẽ ſuũ: vl' nimis ſollicitatur: ita q̄
officium ſuum negligat. Predicta igit̃ v̄ba ꝓphe
te: ſi dormiatis ⁊c̃. adaptando ad ſtatũ clericale₃
ibi poſſunt notari tria: ¶ Primo q̄ debent a ſe
cularib⁹ negocijs abſtinere ibi ſi dormiatis.
¶ Secũdo debent ĩ ſacris eloquijs ⁊ virtutib⁹
ſe exercere ibi ĩter me. cleros. ¶ Tertio debẽt in
diuinis officijs ⁊ orõnibus ſe exhibere ibi. pen/
ne columbe. Quãtũ ad primum debẽt clerici a
ſecularibus negacijs abſtinere: ⁊ hoc eſt dormi/
re ideſt quieſcere: ⁊ ĩ ſignũ huius ordĩatio cl'ico
rũ fit in ſabbato: q̄d ĩterp̃tatur qes: q₂ qeſcere de
bent: ideſt ceſſare a ſecularib⁹ negocijs. Vñ apl's
.2. ad thi.2.c. ait. Nemo militãs deo ĩplicat ſe ne
gocijs ſecularib⁹. Status clerical' eſt quedã mili
cia ſp̃ualis. Que ãt ſint negocia: a q̄b⁹ clerici de/
bent abſtinere: declarat̃ in.c. multa ex̃ ne cle. vl'
mo. vbi ſic dr̃ ex ↄcilio maguntiñ.

Multa ſunt negocia ſe
cularia: de quibus pauca ꝑſtringamus: ad que ꝑ
tinet oĩs carnalis ↄcupiſcẽtia: q̄cquid plus iuſto
appetit hõ: turpe lucrũ eſt. munera.n. iniuſte acci
pere: vl' etiam dare ꝓ aliquo ſeculari queſtu: p̃/
cio aliquẽ ↄducere: cõtentiões vl' lites vel rixas
amare: ĩ placitis ſecularibus diſputare: excepta d̃
fenſione orphanoꝝ aut viduaꝝ: ↄductores aut ꝓ
curatores eſſe ſeculariũ reꝝ: turpis v̄bi vel facti
eſſe ioculatorẽ: vel iocu₃ ſecularẽ diligere: aleas
amare: ornatum incõueniẽtem ꝓpoſito ſuo que
rere: ĩ delitijs viuere velle: gulã ⁊ ebrietatem ſe/
qui: põdera ĩiuſta vel mẽſuras habere: negocium
iniuſtũ exercere: nec tñ iuſtum negocium eſt ↄtra
dicẽdũ ꝓpter neceſſitates diuerſas: q₂ legim⁹ ſan
ctos apoſtolos negociatos fuiſſe. Et ĩ regũa beati
benedicti p̃cipitur ꝓuideri: ꝑ quorum manus ne
gocia mõaſterij procurent̃. Canes vl' aues ſequi
ad venandũ: ⁊ omnib⁹ q̄buſlibet cauſis ſuperflu
is ĩtereſſe. Ecce talia ⁊ ſimilia miſtris altaris dñi
necnõ ⁊ monachis oĩo ĩterdicimus. hec ibi. Et.j.
ĩ ſequenti.c. magis declarat̃: a q̄b⁹ clerici debẽt ſe
abſtinere: que ſũt ĩ eis ĩterdicta ibidẽ. ¶ Quãtu₃
ad ſecũdũ.ſ. q̄ debent ſacris eloquijs ac virtuo/
ſis actibus inherere. Unde dicit̃ di.38.c. omnes
pſallentes. Omnes pſallentes deo repromittim⁹.
In iuſtificationibus tuis meditabor: nõ obliui/
ſcar ſermones tuos qui ſũt eloqa dñi. Qz ⁊ ſi cũc
tis fidelibus obſeruare ſaluberrimum ſit: p̃ci/
pue tñ his qui eccleſiaſticã ↄſecuti ſũt dignitatẽ.
Hec ibi notant̃ cu₃ dicit̃ ĩ auctoritate. Inter me
dios cleros.i. in medio duorum teſtamentorum
ſcilicet veteris ⁊ noui: vt expoſitum ẽ ſupra: ⁊ q̄d
ibi legunt diligenter adimplere: q₂ vt ait apoſto
lus ad ro.2.c. nõ auditores legis: ſ₃ factores apõ
deum iuſtificabunt̃. Et Jo.13. dixit xp̄s diſcipul'
ſuis. Scitis hec beati eritis: ſi feceritis ea. Quib⁹
autẽ virtutibus clerici debent eſſe decorati: oſtẽ
dit apoſtolus.i. ad thi.3. dicens. Oportet ep̄m eẽ
irreprehenſibile₃ ⁊c̃: que regula ↄtinẽs.13. capl'a
ſeu conditiones virtutum: que obſeruari debẽt
ab omnibus clericis: expoſitionem autẽ dicte re
gule plene habes infra eo. ti. ibi vide. ¶ Quãtu₃
ad tertium ſcilicet q̄ debent inſiſtere diuinis of/
ficijs ⁊ deuotionibus: notatur per hoc quod di/
citur: penne columbe ⁊c̃. ſcilicet eritis vos: ſcilic₃
clerici ſi dormiatis.i. ceſſatis ab actibus ſeculari
bus inter medios cleros ideſt in medio teſtamẽ
torum vos ponentes per ſtudium ⁊ obſeruatio/
nem eorum: ſic eritis: ſeu vobis erunt penne co/
lumbe. ⁊c̃. per orationes videlicet ⁊ diuina offi/
cia: quibus ipſa columba ideſt eccleſia per vos
ſubleuabitur ad celeſtia: ⁊ de oratione dictum ẽ
ſupra ti.12. ⁊ etiam dicetur in quarta parte ⁊ de ea

habes ēt in prima ꝛ ſecūda parte ī pluribus locꝭ. Sꝫ quō debeāt clerici dicere horas canonicas ꝛ diuina officia: ꝛ qui ad ipſa ex ꝑcepto teneantur: habes infra eo. ti. c. 4.

¶ De conuerſatione clericorum: ꝛ a quibus exercitijs clerici debent abſtinere. c. 2.

A Quibus autē ſe debēt abſtinere clerici. Nota ꝓmouendū ad clerū debere eſſe bone cōſciētie q̄ ad ſe ꝛ bone fame quo ad alios: q̄ reſultat ex modeſta ꝯuerſatiōe: ꝛ dꝫ ſe exhibere exēplū virtutis. vnde hieronymus. Qualis edificatio diſcipuli ſi intelligat ſe magr̄o eē maiorē? Unde nō ſolū ep̄i preſbyteri ꝛ diacones debent magnope prouidere: vt cūctū ppl'm cui preſident: conuerſatiōe ꝛ ſermone ꝑeant: verum etiam inferior gradus exorciſte lectores acoliti editui ceroferarij ꝛ omnes omnino: qui domui dei deſeruiunt: qꝛ vehementer eccleſia xp̄i deſtruit: laicos meliores eſſe q̄ꝫ clericos. 8. q. i. Malus autem ſacerdos inq̄t chryſoſ ō ſacerdotio ſuo crimē aquirit nō dignitatē di. 40. Multi. Et vt ait augu. Nemo in eccl'ia amplius nocet: q̄ꝫ qui ꝑuerſe agēs nomē vel ordinē ſanctitatis vel ſacerdotis hꝫ: delinquentem autē hūc redarguere nullus preſumit: ꝛ ī exemplum culpa vehemēt̄ extēditur: qn̄ ꝓ reuerētia ordis pctōr oratur di. 83. Qual' aūt cōuerſationis eſſe debeat oſtendit. c. nemo iſidorus de uita clericorū ſic dicens. His lege p̄rium cauetur: vt a vulgari vita ſeclusi: a mūdi voluptatibꝰ ſe abſtineāt: nō ſpectaculis nō pōpis īterſint cōuiuia publica fugiant: ꝑuata nō tantū pudica ſed ꝛ ſobria colant: vſuris nequaq̄ꝫ incumbant: neq̄ꝫ turpium occupatiōibꝰ lucrorū: nō fraudibꝰ cuiuſq̄ꝫ ſtudiū appetāt: amorē pecunie quaſi materiam cunctorum viciorū fugiant: ſecularia officia negociaq̄ꝫ abijciant: honoris gradum ꝑ ambitionem nō ſuſcipiant: ꝓ beneficijs medicine dei munera nō ſuſcipiant: doloſ ꝛ ꝯiurationes caueant: odiū emulationes: obtrectationes atq̄ꝫ inuidiam fugiant: nō vagi oculis: nō effrenes lingua aut petulanti fluidoq̄ꝫ geſtu incedant: ſꝫ pudorem atq̄ꝫ verecundiam mētis ſimplici habitu inceſſuq̄ꝫ oſtendāt: obſcenitatem quoq̄ꝫ membroꝝ ꝛ verborum ſicut ꝛ operū execrentur: viduarum ꝛ virginum frequentationem fugiant: contubernia quoq̄ꝫ extranearū feminarum nullatenus appetant: caſtimoniam inuiolati corporis ꝑpetuo conſeruare ſtudeant: ſenioribus quoq̄ꝫ debitam prebeant obedientiā: nec vllo iactātie ſtudio ſeipſos attollāt. Poſtrēo doctrine lectionibus pſalmis ꝛ hymnis canticis exercitio iugiter incumbant. Tales enim debēt eſſe: qui diuinis cultibus ſeſe mancipādo ſtudēt: ſcilicet vt dum ſcientie operā dant: doctrīe graciam ppl'is adminiſtrent. hec omnia. di. 23. c. his igitur. Itē clemens. Melius eſt enim dn̄i ſacerdotem paucos habere miniſtros: qui poſſint digne opus domini exercere: q̄ꝫ multos inutiles: ꝗ onꝰ graue inducant ordinatori. 23. di. c. tales.

De operibus clericorum.

Nota quedā eis prohibita vt negocia ſecularia ꝛ ti. 2. Nemo militans deo implicat ſe negocijs ſecularibus. Et primo q̄dē negociatio ī eis ꝓhibita: Unde aug. di. 88. c. fornicari. Fornicari nunq̄ꝫ licet: negociari aliquando licet: anteq̄ꝫ clericus fias: licet poſtq̄ꝫ factꝰ fueris non licet. Prohibita eſt enim religioſis ſiue ſint clerici ſiue conuerſi. Et dicit Pe. de pal. ꝙ ſi hiꝰ negocientur ꝓpter lucrum: nō videntur excuſari a mortali. Si autem propter neceſſitatem victus: iam non eſt negociatio proprie dicta: nec ꝑ cōſequēs ꝓhibita. Itē nō debēt itereſſe. ſ. aduocando ꝛ ꝓcurando ī q̄ſtionibꝰ ſecularibꝰ iudicio: ſi ſūt in ſacris vl' ēt ī minoribꝰ: ſi ſunt bn̄ficiati: ꝛ hoc niſi ꝓ ſe vel miſerabilibus perſonis: extra de poſtu. c. i. vl' niſi ſuam vel ſuoꝝ iiuriā ꝓſequant̄. 4. q. 6. omnibus. Itē nō pn̄t ſuſcipere gubernatiōes alienarū reꝝ: ſeu ꝓcuratiōes alienoꝝ negocioꝝ: tn̄ pn̄t bn̄ ſuſcipere tutelas a lege īpoſitas ſi volūt: nō tn̄ cogūt ad h̄ laici. Tutelā autē datiuā que. ſ. dat̄ a iudice: cū nō ē ꝑ teſtamentū: nō pn̄t ſuſcipere: ſꝫ ad tutelam ꝯmunem miſerabilium pauperū oēs clerici ꝛ mōachi tenent̄: vt di. 86. ꝑuenit ꝛ. c. ſi. in glo. De licētia etiam ep̄i pōt ſuſcipere gubernatiōes. Itē dꝫ clericus abſtinere ab exercitio hiſtrionatus ꝛ macellarie: alias punit̄. vn̄ ex̄ de vi. ꝛ ho. cle. li. 6. c. i dicitur. Clerici guliardi aut buffones ſi h̄ per annū exercuerīt: careāt ꝑuilegio clericali. Et eodē mō ſi minori tp̄e ꝛ admoniti nō deſtiterint. ꝛ eodē titulo ī cle. c. diọceſanis dr̄. Clerici qui carnificū vel macellariorū ſeu tabernarioꝝ officiū publice faciūt: ſi t̄tio mōiti nō deſiſtant: ſiue reſumant: ꝛ ſunt ꝯiugati: ꝑdunt ꝑuilegium clericale: n̄ cōiugati vero ꝗ īcedunt vt laici: ꝑdūt ī perſonis: q̄ꝫdiu h̄ agūt. Itē ſi eſt ī ſacris. dꝫ ꝙ abſtineat a ꝯtrahendo m̄rimoniū: alias eſſet eo ipſo facto excōmunicatꝰ: ꝛ m̄rimoniū nullū. Si eſt ī minoribꝰ ꝯtrahendo cū ſecūda vl' nō virgīe exuit̄ omi ꝑuilegio clericali: ꝛ adijcit̄ foro ſeculari: ꝛ ꝓhibetur ſub pena excōmunicatiōis deferre tonſuram ex̄ de bigamis. c. altercatiōis. li. 6. Sꝫ ſi cōtrahit cū vna ꝛ virgīe deferēdo tōſuram ꝛ veſtes clericales: retinet ꝑuilegium clericale ī duobꝰ. ſ. ꝙ ꝑcutiēs eū efficit̄ excōicatus: ꝛ ꝙ nō pōt diſtringi nec ꝯdēnari a iudice ſeculari nec ciuiliter nec criīaliter. Sꝫ ſi nō defert tonſurā ꝛ habitū. ī nullo retinet ex̄ de cle. ꝯiu. c. clerici li. 6. Quō aūt poſſit eē iudex vel iudicare: hēs titulo. 5. Itē ꝓhibetur clericis exercitium' venationis clamoroſe. ſ. q̄ ſit cū canibꝰ ꝛ clamore ꝛ tumultu ex̄ ne cle. vel mo. c. i. ꝛ. 2. Et vt dicit glo. ſup. c. ꝗ venatoribꝰ. di. 86. ēt ꝓpt̄ paupratē nō eſt licita tal' venatio: qꝛ aliunde q̄rere dꝫ ſibi victū ꝛ ꝑ hōeſtꝰ exercitiū vt ꝑ agriculturā di. 91. c. clicus. Uenatio āt q̄ fit ſine clamore ꝛ canibꝰ vt ponere laqueū ꝛ rete ꝛ hꝰ: bn̄ eſt licita clericis. de cōſe. di. 5. nunq̄ꝫ.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Officiuꝫ tabellionatus

ſeu notariatus clicis ꝯſtitutis ī ſacris eſt penitus
īterdictū ſm Rai. Et ſi illud habebāt: ſūt ꝯpellē
di ad dimittēdū ꝑ ſubtractionē bñficij appella-
tiōe poſtpoſita ex̄ ne cle. vel mo. c. ſicut. Et idem
ſm Rai. de clericis ꝯſtitutis ī minorib⁹ ſi habēt
ſufficientia bñficia ex̄ de poſtu. c. clerici. Et dicit
Inno. ꝙ ꝯſtituti ī ſacris ſi īſtrumenta ꝯficerent:
anteqȝ eis interdiceret: valerēt qdem: alias non:
Sed hoſti. intelligit ꝙ non valerēt ī negocijs ſe-
cularibus ſȝ ī eccleſiſticis valerēt: vt docet rubri
ca illius. c. ſicut. Et ſm hoſti. epūs pōt conſtituere
clericum tabellionē ꝑ totā ſuā dioceſim: cui cura
omnium eſt cōmiſſa. 10. q. i. regēda. ⁊. 12. q. i. epūs.
Et ſi ſic fecerit: poterit ille vocari ad ſcribenduꝫ
acta eccleſiaſtici fori: alias vbi tabellio non habe
tur: due honeſte perſone ſubrogant̄ extra de ꝓ-
ba. c. quoniā. Et ſic ītelligo ꝙ clerici pñt eſſe no-
tarij pape. 5. q. i. quidam. Sȝ ꝯſtitutus a papa po
terit ꝯficere īſtrumēta vbiqȝ terraꝝ. Sȝ ꝯſtitut⁹
ab epō non poterit extra dioceſim illius qui euꝫ
inſtituit. Item nota ꝙ tabellio eccleſiaſticus non
debet conficere inſtrumenta in ſecularibus re-
bus: nec ſecularis in rebus pure eccleſiaſticis. qa
horum conuerſatio non debet eſſe permixta. 2.
q. 7. c. laicos. Unde notarij clerici in curijs prin-
cipum ꝓhibentur eſſe ſcriptores: extra ne cle. vel
mo. c. ſententiam. Itē religioſus nō pōt exercere
officium tabellionatus: niſi cōtra hereticos: nō āt
ī alijs ſm Io. an. ex̄ de hereticis. c. vt officiū. li. 6.
Tñ vt notauit guil. ī ſpe. vetera inſtrumēta com
plebit: noua āt nō aſſumet: ex̄ de iudeis. c. iudei.

Exercitium autem ho

neſtum ſeu artificiū pōt clericus exercere ſi indi-
get ꝑcipue ⁊ etiam ſine hoc di. 91. per totuꝫ. Dum
tñ ꝑ hoc nō deſit ī diuinis officijs de conſe. di. 5.
c. nunqȝ. Itē ſm guil. pōt recipe poſſeſſiōes exco
lēdas ad qrtā vel quintā partē: ſeu ꝯducē eas ⁊
hoc ad ſuſtentationē ſuā ⁊ ſuoꝝ. ar. di. 86. c. pue-
nit. In verbo auaricie cā: ꝯcordat hoſti. Pōt ēt
locare aīalia vt oues ⁊ boues ad certū fructū: dū
mō ꝑ ꝯtractū alias licitū. Itē ſm guil. pōt emere
rem: vt eam melioratā carius vēdat: vt puta pul
lum vł equū: vł ēt ſi tabulā emat: vt faciat imagi
nē: q: iſta nō eſt negociatio ſȝ artificiū. 14. q. 4. c.
canonū. ex̄ ne cle. vł mo. c. i. Pena aūt clericoꝛuꝫ
q alijs negocijs ſecularibus ſe īmiſcent: eſt ꝙ de-
bēt excōmunicari ex̄ ne cle. vel mo. c. ſub ītermiā
tiōe. ⁊ ſi ſe ñ correxerit: debēt depōi. Ita tñ ꝙ re
ligioſi diſtrictius qȝ alij puniēt̄ ex̄ ne cle. vel mo.
c. ſȝ nec. Et ex hac pena cū maxia ſit: deꝑhēdit̄
ꝙ ī hi⁹ exercitijs mortaliter peccāt. In foro autē
pñiali dȝ eis īiungi: vł ſaltē ꝯſuli: ꝙ ea q̄ ꝯ formā
ꝑdictā lucrati ſunt: ſtudeant̄ pauperib⁹ erogare.
14. q. 5. qui habetis. Per maxīe āt clerici debēt
vacare ſacre lectioni ⁊ doctrine. Unde hierony.
ad ruſticum. Si clericatus titillat deſideriū tuū:
diſcas ꝙ poſcis docere: ⁊ rationabilē hoſtiā offe
ras deo: ne ſis miles anteqȝ tyro: ne prius magi-
ſter ſis qȝ diſcipulus. Nō eſt humilitatis mee nec
mēſure iudicare de ceteris: ⁊ de miniſtris eccleſia
rum ſiniſtrū qppiam dicere. ⁊ infra. Mihi placet
vt habeas ſanctoꝝ ꝯtubernium: nec ipſe te doce-
as: ⁊ abſqȝ doctore ingrediaris viā: quā nunqȝ in
greſſus es. 16. q. i. ſi clericatus. ⁊. 38. di. ꝑ totam.

¶ De cōuerſatione clericorum ſm illaꝫ regulam
apłicam. Oportet epm̄ eſſe irreprehēſibileꝫ vbi
ponūt̄. 14. ꝯditiones cū d̄clarat̄oib⁹ ſuis. cᵐ. 3ᵐ.

Quales eſſe debeāt

aſſumendi ⁊ iam aſſumpti ad clericatū
ſeu ordinem ⁊ prelaturas eccleſiaſticas. Qñdit
apłus. i. ad thi. 3. Oportet epiſcopū eē irreprehē-
ſibilem vni⁹ vxoris virum ſobriū prudentē pu-
dicū ornatū hoſpitalē doctorem nō vinolentum
nō percuſſorē ſȝ modeſtū: non litigioſum nō cu
pidum: domui ſue bñ prepoſitum. Hanc eandē
regulaꝫ tradit ſcribens ad thi. i. c. lȝ varietur ibi
aliqua verba. Et ibi dicitur. Oportet epiſcopū eē
ſine crimine. Et licet apoſtolus videat̄ hanc rłaꝫ
poſuiſſe epiſcopis: tñ hec regula ēt extendit̄ ad
oēs alios ordinandos: ⁊ ad prelaturas ꝓmouen
dos vt dicūt auguſtin⁹ di. 81. c. apłus. Et ambro.
di. 34. c. cognoſcimus: includēdo auctoritatē ni-
ceni ꝯcilij. declarationē aūt haꝝ cōditionū apo-
ſtolice regule: que ſūt. 13. proſequitur grān⁹ mul-
tuꝫ diffuſe ī decretis: ⁊ di. 25. vſqȝ ad. 48. īcluſiue
Et iterū ab. 81. vſqȝ ad. 90. īcluſiue. Et Rai. ī ſum
ma ⁊ Io. in ſumma cōfeſſorum ipſum ſequit̄.
De ſingulis auteꝫ pauciſſima ponentur.

Quantum ad primum

.ſ. ꝙ oportet eē ſine crimīe ordinanduꝫ vł eligē-
dū: granus di. 25. c. vnū horariū. §. tūc autē ponit
triplicē acceptionē huius vocabuli. Et p̄ ꝓut ſu-
mit̄ generaliſſime pro quolibet peccato iux̄ illō:
Nemo ſine crimīe viuit. Ait cato. Scdō ꝑ pctō
ꝯmiſſo ex deliberatiōe ſiue mortali ſiue veīali:
⁊ ſic diſtiguit̄ ꝯ pctm̄ ꝯmiſſū ex ignorātia vł fra-
gilitate. 3° mō ꝑ pctō mortali. Et ſm h̄ dicit aug.
Nemo exiſtimet capitalia crimīa igne purgato-
torij poſſe purgari. i. d. di. §. alias ea demum. 4°
mō ꝑ pctō qd̄ īducit depoſitionē ſeu irreglarita
tē: vt homicidiū notoriū adulteriuꝫ ⁊ hi⁹. Unn̄ di.
81. c. apłs. dr̄ ꝙ crimē eſt pctm̄ accuſatiōe ⁊ dāna
tiōe digniſſimū. Et ſic iſto vltīo mō accipit̄ hic:
ita. ſ. ꝙ p⁹ pctm̄ cōmiſſū p⁹ baptiſmū īductiuū ir-
regularitatē ñ ꝓmoueat̄ abſqȝ diſpēſatiōe. vł ſi ī
telligat̄ de mortali qlibȝ: tūc ñ ꝓmoueat̄ añ peni
tētiā īteriorē: ꝑ quā tollit̄ pctm̄: alſ ad ſui dāna
tionē ordīaret̄ qȝuis executōnē hrēt. Sȝ ⁊ di. 81.
grān⁹ iteꝝ tractās illō. c. oȝ eē ſine crimīe: dīc ꝙ
et dȝ vitare occaſiōes criminis idest nimiā fami
liaritatē ⁊ cōuerſationē cum mulieribus: ⁊ acceſ-
ſū īcautū ad domos earū: vt. c. clericus. ⁊. c. oȝ. Et
ēt dȝ hoc vitare: vt auferat de eo ſuſpitionem ab

alijs quã poſſet ide hr̃e: vt ibi dr̃. In omnib⁹ ob
ſeruare cõuenit: vt quis certo tp̃e ⁊ certo loco ⁊
certis pſonis vel apparere cleric⁹ vl' loq debeat
mulierib⁹ vt excludat̃ õis nefãda ſuſpicio. Certe
ſolum ⁊ ad ſolã accedere nulla religionis ratio p
mittit. Melius ẽ.n. eſſe duo q̃ȝ vnũ ex. 8. ſynodo.
Iteȝ debet eſſe ſine crimine: ne ipſe cõmittat: ſed
nec alijs cõmittẽtib⁹ aſſentiat: vt declarat di. 8ȝ.
p totum: ⁊ p̃cipue i. c. nemo ⁊. c. error.

Quantum ad ſecundũ

.ſ. vnius vxoris virũ: hoc exponit̃ negatiue. i. q̄
nõ plures hũit: ⁊ ſi vnã habuerit di. 8ȝ. pposuiſti.
Si nõ ſic exponeret̃: ſequeret̃ q̄ virgines ⁊ q nul
lam vxorẽ habuerũt nõ poſſẽt pmoueri: qd' eſſet
abſurdũ ᷑Rai. ⁊ hoſti. Et itelligit̃ iſtud ſiue poſt
baptiſmũ ſiue ante: q2 bigamia nõ tollit̃ p baptiſ
mũ: vt patet di. 26. acutius ⁊. c. deinde. Et ſuper
iſtius cõditionis declaratione tractat grãnus dif
fuſe de ĩcontinẽtia clericoꝝ. a. 26. di. vſq3 ad. 34.
incluſiue: ponens differentiã iter clericos eccl'ie
orientalis ⁊ occidẽtalis in materia ↄtinentie: qd'
colligitur ex. c. allegatis. di. 31. Sed q̄ dr̃ in dicto
. c. q̄ ſacerdotes grecoꝝ ⁊ alij clerici matrimonio
copulant̃: expõit glo. ⁊ hñ. i. contracto vtũtur. Et
declarat̃ iſta materia plene di. 28. in glo. ſup. c. di
aconi. Ubi dr̃ q̄ ĩ eccl'ia orientali ⁊ occidentali
licite contrahitur in minoribus ordinibus: vt pȝ
di. 32. ſiqs coꝝ. Sed ↄſtituti in ſuperiori ordine
nec ĩ eccl'ia occidẽtali nec ĩ oriẽtali poſſunt ↄtra
here matrimonium: nec poterãt a tempore apl'o
rũ. Et ſi ↄ̃hunt non eſt matrimonium. Et h̃ patȝ
ex ſexta ſynodo que ĩ oriente fuit celebrata: ⁊ re
gulam ſtatuit eis. vt di. 84. c. cũ in preterito. Sȝ
in hoc eſt diſtinctio inter oriẽtales ⁊ occidẽtales
q2 ipſi pmouẽtur nõ pmiſſa cõtinentia. Unñ poſ
ſunt pmoti greci in ſacris vti matrimonio añ cõ
tracto: ſed nõ poſſunt ĩ ſacris ↄſtituti cõtrahere:
vt extra de cleri. cõiu. c. cum olim. Et cũ cõciliuȝ
nicenum vellet eis cõtinẽtiam impõere. ſ. quo ad
vſum cõtracti matrimonij: pannutius inexpert⁹
nuptiaruȝ diſſuaſit ↄcilio: ⁊ ſic fuerũt dimiſſi di.
31. nicena. Sȝ latini nõ poſſunt ẽt vti contracto ⁊
hoc a tempe Innocẽtij ⁊ Syritij: qui ĩdixerunt
ↄtinentias ſacerdotibus ⁊ leuitis. Ita. ſ. q̄ nec ẽt
ↄtracto vti liceret: ſicut antea pmiſſum fuerat vt
di. 8ȝ. plurimos. Gregorius aũt etiam ſubdiacõi
bus ſimili mõ indixit cõtinentiam: vt di. 31. c. añ
triẽnium. De bigamis q̃re phibet̃ ordinari: ⁊ q̃t
mõis qs dicat̃ bigamus: ⁊ qs cũ eis valeat diſpẽ
ſare. Et de notorijs fornicatoribus quõ ſint ſuſ
penſi: hẽs infra eadẽ pte ti. 29. c. 3.

Quantum ad tertium

.ſ. ſobriũ: ⁊ paulopoſt: nõ vinolẽtũ: h̃ phibet̃ cle
ricis ebrietas ⁊ vocacitas. Prohibet̃ ãt clerici ſȝ
᷑Rai. a ſupfluitate vini: nõ q2 vinũ ſit malũ ĩmo
bonũ ⁊ moderate ſumptũ acuit ĩtellectũ: ſȝ q2 ex
eo freq̃ẽter ĩcurrit̃ ebrietas ex̃ de iureiur. c. ⁊ ſi
xp̃s. Ebrietas aũt eſt fomes ⁊ nutrix oĩum vicio
rũ di. 35. vt añ oĩa. vnde beat⁹ bñdict⁹ ĩ reg'la ad
mõet mõachos ne vſq3 ad ſacietatẽ bibãt. vñ ↄ
ſtituit ibi puã menſurã q̃ infirmitatib⁹ corpoꝝ ⁊
debilitati nẽ ſatiſfacẽ poſſet: ⁊ ñ appetitũ ⁊ ſuã in
gluuiẽ adĩplere: pl⁹ ↄſulẽs ſȝ modicũ q ſȝ p̃cepto
rẽ: qd' ẽt apl's ad thi. feciſſe ñ ãbigim⁹. Et ſȝ vi'ri
cũ due ſt cẽ hui⁹ phibitiõis. Pria q2 vinolẽtia ẽ i
citatiua libidinis. Unñ hiero⁹ di. 25. §. i. Uẽter me
ro eſtuans facile deſpumat ĩ libidinẽ. Exẽpluȝ in
loth. figura ĩ noe: geñ. 19. q ebrius nudauit verẽ
da. Secũda cã ẽ q2 ĩpedit deuotionẽ ad deũ ⁊ di
ſcretionẽ. puerbioꝝ. 20. luxurioſa res ẽ vinũ ⁊c. q
his delectat̃ ñ erit ſapiẽs. Hec ãt duo. ſ. mũdicia
⁊ ſapiẽtia maxĩe ſũt neceſſaria dei miſtro. Quia
ambulãs ĩ via ĩmaculata h̃ mihi miſtrabit pſal.
100. Et puer. 14. c. Acceptus eſt regi miſter ĩtelli
gẽs. Et multa pulchra hẽs de abſtinẽtia ⁊ gula ⁊
ebrietate p totã illã di. 35. vbi grãnus tractat iſtõ
c. p̃cipue ĩ. c. ſexto die. Uoracitas ẽt ĩ clericis phi
bet̃ ſm ᷑Rai. p q2 ventris igluuies ad luxuriã p
uocat: ⁊ oẽ bonũ op⁹ diſſoluit. Unñ hiero⁹ di. 44.
§. i. dicit q̄ vent̃ ⁊ genitalia vicina ſũt mẽbra: vt
ex vicinitate mẽbroꝝ ĩtelligat̃ ↄfederatio vicio
rũ. Unñ ⁊ ĩ figurã: nabuçardã p̃nceps coquoꝝ de
ſtruxit muros irl'm. 4. Re. 25. c. Scd'o q2 crapu
la generat morbos varios: ſȝ tẽperãtia ſoſpitateȝ
de cõſe. di. 5. nihil. Tertio q2 piguis vẽter craſſũ
ſenſũ generat ſm hieronymũ. Et de h̃ tractat grã
nus di. 44. p totũ. Et ibi notat̃ q̃ debẽt hẽri ĩ cõ
uiuijs clericoꝝ qnq3. ſ. q̃ põit greg. in. c. ↄuiuia di
cẽs. Sciẽdũ q̄ tũc veracit̃ ex charitate ↄuiuia p
deũt cũ ĩ eis nulla abſentũ vita mordet̃. Null⁹ ex
irriſiõe rephẽdit̃: nec ĩ eis ſecularium negocioꝝ fa
bule: ſȝ v̾ba ſacre lectiõis audiũt̃: cũ ñ plus q̃ȝ ne
ceſſe ẽ ſeruit̃ corpori ⁊c. Itẽ ĩ p̃ncipio mẽſe d3 fie
ri bñdictio p eũ q ibi ẽ maior: ⁊ ĩ fine grãꝝ actio:
ſeu hymn⁹ exẽplo xp̃i. Et ĩ ſedẽdo ordĩate alter
alteri deferre debẽt ſm ſuũ gradũ. hec oĩa ĩ. c. qñ
di. 44. Itẽ de ↄſe. di. 5. nullus. ⁊. c. ſequenti dr̃ q̄
clerici ſpectacul' q̃ ĩ nuptijs aut ĩ cenis exhibent̃ ĩ
tereſſe ne debẽt: ſȝ ſurgere ð ↄuiuio ⁊ abire añ q̃ȝ
ĩgrediãt̃ trauagliatõres. i. ioculatõres. Itẽ di. 44.
. c. clerici dr̃. Clerici edẽdi vl' bibẽdi cã tabernas
ñ ĩgrediãt̃ niſi pegrĩatiõis neceſſitate ↄpulſi. Et
ſȝ ᷑Rai. ñ dbẽt clici miſtrare ĩ tabernis ĩmo nec
hr̃e tabernas pp̃t vilia ⁊ turpia q̃ ibi exercet̃. gui
lielm⁹ tñ h̃ ĩtelligit ita. ſ. q̄ ibi ñ miſtrẽt: vel ẽt de
illis tabernis vbi exercet̃ ĩhõeſta qd' eſt ↄ̃ ep̃os
q dñ faciũt vẽdi vina ſua. faciũt papilliões ⁊ aliq̃
delicata p̃parari ad vocãdũ potatores.

Quantum

ad q̃rtũ. ſ. prudẽtẽ: dicit
grãn⁹ di. 16. §. i. Et hoc ẽ
ↄtra eos qui ſub nomĩe ſimplicitatis excuſãt ſtul
ticiã ſacerdotũ. vñ dicit cõciliuȝ tol'. di. 38. c. igno
rantia dicitur. Ignorãtia mater cũctoꝝ errorum
maxĩe ĩ ſacerdotib⁹ vitanda eſt: q officiũ in pp'lo
ſuſceperunt. ⁊ di. ea. leo papa. c. ſi in laicis dicitur
ſi ĩ laicis videt̃ ĩtolerabilis ĩſcientia: q̃ȝto magis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ĩ clericis nec excuſatiõe digna ẽ nec venia? De-
bet ãt clericus hr̃e triplicẽ prudentiam.i.peritiã:
ꝑ gdẽ ſacraꝝ ſcripturaꝝ: vñ hierony. Si iux apo
ſtolũ paulũ xp̃s eſt dei vt᷒ ⁊ ſapientia: g̃ ignoran-
tia ſcripturaꝝ eſt ignorãtia xp̃i.di.38.c. ſi iux apo
ſtolũ. Nã ĩ ſacris ſcripturꝭ maxĩe ĩ lucet ſapiẽtia
ſm̃ Tho.in.pᷓma parte.q.i.⁊ articulo.6. Et dio᷒:
ſubſtãtia noſtri ſacerdotij ſunt eloqa diuĩt᷒ tradi
ta di.38.oẽs. Nã h̃ ſubſtantia nõ ſumit̃ ꝓ eo qd̃
eſt de eſſentia: q2 ſine lr̃is qs põt recipere queli-
bet ordinẽ: ſ3 ꝓ eo q̃ qs ſubſtentat̃ q2.ſ. ſine ſcien
tia ñ põt ſacerdos bñ exeq officiũ ſuum. Probat
autẽ3 grãnus clericũ debere eſſe pitũ ĩ ſcripturꝭ
di.36.ꝑ totũ. Et h̃ ꝑ multas auctoritates ſcripture
figuras ⁊ exempla vt de rõnali qd̃ portabat ĩ pe-
ctore põtifex: vbi erat ſcriptũ manifeſtatio ⁊ veri
tas de vectibus ꝯtinue arce inherentib᷒ ⁊c̃. vide
exodi.28.c.⁊ leuitici.8.c. Secũdo d3 hr̃e peritiã
canonũ ꝯpetẽtẽ.i.ꝯſtitutionũ eccliaſticaꝝ: vñ dr̃
in.c.ignorãtia di.38. Sciãt ſacerdotes ſcripturas
ſacras ⁊ canones.⁊ celeſtin᷒ papa di.ea.c.nulli ſa-
cerdotũ dic̃. Nulli ſacerdotũ liceat canões igno
rare: nec qcq̃ facere qd̃ poſſit pr̃um regul̃ obuia
re. Et qũuis ñ teneat̃ ſcire oẽs ſubtilitates iurꝭ: ca
nones tñ cões oẽs obligãtes ⁊ ad officiũ ſuũ ſpe-
ctãtes ignorare ſine cl̃pa ñ põt. leges ãt ſeculares
põt cleric᷒ audire: niſi ſit religioſus vl̃ ſacerdos:
vl̃ habens ꝑſonatũ vl̃ ꝑbendã: de h̃ tñ vide ĩfra ĩ
materia excõmunicatiõis. Tertio d3 hr̃e pitiã.i.
ĩduſtriã ſeculariũ negocioꝝ: q2 ſm̃ grãnũ di.39.ꝑ
totũ: p̃lati debẽt ſubditis nõ ſolũ carnalia ſ3 ⁊ ſpi
ritualia ſubſidia miſtrare. Exẽplo xp̃i q turbas
ñ ſolũ v̇bo docebat mat.5.c.ſ3 ⁊ virtute ſanabat:
luce.6.c.⁊ corporalib᷒ alimẽtis reficiebat. Joãnis
6.c.⁊ marci.8.c. Unde dic̃ greg.di.ea.c. petr᷒ dia
conus. Hoc tpe tal̃ d3 ĩ regiminis arce cõſtitui: q
ñ ſolũ de ſalute aiaꝝ veꝝ ẽt de extriſeca vtilitate
⁊ cautela ſciat eſſe ſollicitũ: vñ ⁊ ille petrus elect᷒
ꝑpter ſuã ſimplicitatẽ repellit̃. Dic̃ vmbert᷒ ꝙ li
cet ꝑ tali ſimplicitate qs repellat̃ ab obtinendo
bñficio: nõ tñ deijcit̃ ab iam obtẽto: ſ3 dat̃ ei co-
adiutor.vt.7.q.i.c. Q2 frater. Secus ãt eſt ĩ litte
ratura: q2 ſi ñ h3 ꝯpetentẽ ⁊ ſi ñ eminentẽ põt epſ
remoueri ex̃ de eta.⁊ qua c.quãuis. Et dr̃ ſciẽtia
ꝯpetẽs ſcientia q̃ eſt neceſſaria ad executionem
dbitã ordis cuiuſcũq3 quẽ h3. Dic̃ etiã grãn᷒ di.
84.§.i.ꝙ d3 eſſe prudẽte3.i.vigilẽ ⁊ ſolicitũ cir-
ca defenſionẽ paupũ ⁊ releuatiõe3 oppſſoꝝ ⁊ tui-
tionẽ monaſterioꝝ.⁊ in.c.ſequẽti reꝑhendit gre-
gorius quendã ep̃3: q2 ꝯſilia ſapiẽtũ ⁊ recta ſua-
dentũ ñ ſuſcipiebat. Nõ d3 ãt ẽt ſi ſit ſenex erube
ſcere addiſcere: ẽt a minimis. vñ clemẽs: null᷒ epſ
ꝑpter opprobriũ ſenectutis vel nobilitatẽ gene-
ris a paruis vel minimis eruditis ſi qd forte vti
litatis eſt aut ſalutis ĩgrere negligat. Et aug. de ſe
dic̃: ſenex a puero ⁊ ep̃s tot ãnoꝝ a collega nõ dũ
anniculo parat᷒ ſũ edoceri.24.q.3. Si habes. Et
gregori᷒ dic̃ Stult᷒ eſt ille q ĩ eo ſe pᷓmũ extimat
vt bona q̃ viderit diſcere ꝯtẽnat di.22.c. de ꝯſtan

tinopolitana. Notãdu3 ẽt dictũ auguſtini.di.38.
c.ſedulo.vbi ait. Sedulo admonẽdi ſũt ſcholaſtici
vt hũilitate iduti xp̃iana diſcant ñ ꝯtẽnere: qs co
gnouerit moꝝ vicia ãpli᷒ q̃ v̇boꝝ deuitare: ſed
cordi caſto linguam exercitatã ꝯferre nõ audeãt
quã etiã preferre ꝯſueuerãt.⁊ infra.nouerit ñ eſſe
ad aures dei niſi animi affectũ: ita.n.ñ irridebunt
ſi aliq̃s antiſtites ⁊ miſtros ecclie forte aiaduerte
rit cũ barbariſmis ⁊ ſoloeciſmis deu3 inuocare ⁊
v̇ba perturbate diſtinguere: nõ ꝙ iſta minime re
ꝑhendenda ſint: ſ3 q2 pie toleranda. Sed ⁊ hr̃e ꝑ
itiã ſeculariũ litteraꝝ vtile eſt: ſi tñ h̃ ad eruditio
nem q̃rat non ad delectationẽ curioſitatẽ vl̃ oſtẽ
tationem: nec ꝑpter h̃ dimittat magis neceſſaria
⁊ vtilia qd̃ oſtendit gratianus di.37.ꝑ totu3: ſed
iſta materia magis declarabitur infra.

Quantum ad gntũ.ſ.o3 eſſe or
natũ.ponit grãn᷒
duplicẽ ornatũ hr̃e debere.ſ.interiorem ⁊ exte-
riorem: ⁊ interior qdem ꝯſiſtit in virtutibus: iux
illud: ſacerdotes tui induãtur iuſticiã.ps.clij. Et
hoc figurabãt varia ornamenta põtificis ĩ veteri
teſtamẽto. Et dic̃ grãnus di.40.§.i.⁊ per totum:
vñ ex officio ſuſcepto nõ licentiã peccãdi ſed ne
ceſſitatem bñ viuẽdi ſe nouerint aſſecutos. Dõ
ꝓbat ſymmach᷒ i.c.nõ nos.⁊ ꝑcipue d3 lucere in
eo virt᷒ hũilitatis vt di.ea.c.ſi.in ſi. Et grego.dic̃
100.di.ꝯ morẽ.ꝙ nihil ĩ ep̃ali ceruice ſplendidi᷒
fulget q̃ humilitas. Timendũ etiam quod dicit
auguſtinus.di.40. Nñ omia videl3 ꝙ nihil apd̃
deũ triſtius miſerabilius ⁊ dãnabilius ep̃i preſby
teri aut diaconi dignitate ſi ꝑfunctorie atq3 adu-
latorie res agatur: ⁊ ecõtrario: nihil beatius ſi eo
mõ militet: quo imperator noſter iub3.ſ.xp̃s. Or
nat᷒ exterior ꝯſiſtit ĩ hũtu victu ⁊ ĩceſſu dcẽtib᷒.
di.41.ꝑ totũ. In hĩtu vt nec fulgidis nec ſordi-
dis veſtibus vtatur: vt in.c.per ſimoniam.di.ea.
in victu vt conformet ſe moribus eoꝝ quib᷒ vi-
uit ſalua ſemper honeſtate. Unde auguſtinus.
Quiſquis rebus pretereuntibus reſtrictius vtit̃
q̃ ſe habeant mores eorum cum quibus viuit:
aut intemperans aut ſuperſtitioſus eſt. Quiſquis
vero ſic eis vtitur: vt metas ꝯſuetudinis bonorũ
inter quos verſatur excedat aut aliquid ſigni-
ficat aut flagitioſus eſt. In his omnibus nõ vſus
ſed libido in culpa eſt. Quod ergo locis tempo-
ribus ⁊ perſonis ꝯueniat attendendum eſt di.ea.
Item inceſſu vt equalis ſit ⁊ maturus: vt graui-
tate itineris maturitatem mentis oſtendat: incõ
poſitio corporis indiſpoſitionem indicat mentis
ſecũdum auguſtinũ di.ea.§.ſi. Item clerici ñ de
bent deferre veſtes inciſas nec lingulatas nec va
rij coloris: nec rubeas nec virides nec nimis lon
gas vel breues nec de ſerico. Quicunq3 autẽ cle-
ricus virgata vel partita veſte vtitur ſine cauſa:
ſi eſt beneficiatus eſt ſuſpenſus a ꝑceptione fruc
tuum per ſex menſes. Si non eſt beneficiatus ⁊
eſt in ſacris: citra ſacerdotium per idem tem-
pus eſt inhabilis ad obtinendum beneficium.

Sʒ hʒ dignitatē vel bñficiū cū cura: vel eſt ſacer
dos aut religioſus eſt ſuſpenſus p ānū a bñficio.
Et p idē tpѕ eſt ībabilis ad obtinēdū quodcūqꝫ
bñficiū: vt de vi. ꝛ ho. cleri. ī cle. Nō tñ ꝙ cā pe/
regrinatiōis timoꝛis vel alia cā ſimili licitum eſt
clicis hītū transfoꝛmare: vt. zi. q. 4. epi. Et ō vi.
ꝛ ho. cle. c. clerici.

Quantum ad ſextum

.ſ. hoſpitalitatē dicꝫ gran⁹ di. 42. §. i. Oꝫ ſacer/
dotem eſſe hoſpitalē: vt ſit de numero eoꝝ qbus
dicetꝫ hoſpes erā ꝛ collegiſtis me mat. 25. Cū enī
debꝫ alios ad hoſpitalitatem hoꝛtari: dꝫ in ſe de
h exemplū exhibere. Ad memoꝛiā quoqꝫ redu/
cere dꝫ: vt magis ad h ꝓuocetꝫ ꝙ abꝛahaꝫ ꝛ loth
ex hoſpitalitate meruerūt īter alios āgelos ī do
mo recipere. Et ecōtra. Sodomitas q hoſpitib⁹
oſtiuꝫ claudebāt ignis ꝯſumpſit geñ. 19. c. Unde
ꝛ Jo. euāgeliſta ī epl'a ſua tertia excōicat quedā
diotrepem q paupes ñ recipiebat: ꝛ recipiētes ō
eccl'ia eiiciebat. In eccl'iis tñ ꝓhibentꝫ fieri aga/
pen. i. ꝯuiuia pauperib⁹: vel manducare ꝛ accubi
tus ſternere: vt di. ea. c. nō oꝫ. De doꝛmitione tñ ī
ꝯrīū ſe hꝫ ꝯſuetudo ꝛ de comeſtione ī. c. nulli. di.
ea. Excipitꝫ neceſſitas ex defectu hoſpitii. Dicꝫ enī
Hieronymus ad paulinū. 16. q. i. c. ſi cupis eſſe.
Qm̄ qcqd hñt clerici pauperū eſt: ꝛ domus eoꝝ
omnib⁹ debēt eſſe cōes: qđ ītelligitꝫ q̊ ad paupe
res īdigentes etiā minus bonos cū pñt omnibus
ſubuenire. vt di. 42. c. qeſcamus. Sub hoſpitali/
tate ītelligitꝫ diſtributio eccl'iaꝝ. ꝛ de oꝛdine dan
di ꝛ mō habes di. 86. non ſatis. ꝛ de h ſupꝛa in ſe
cunda parte.

Quantum ad ſeptimū

.ſ. pudicū dicit gran⁹ ꝙ dꝫ eſſe pudic⁹: ita ꝙ mo/
ribus ꝛ verbis pudoꝛē īdeſinentꝫ oñdat. Unñ ꝛ ge
ne ſponſe. Cañ. i. turturi ꝯparantꝫ: que ē aīal caſtū.
Et ambꝛoſi⁹ dicꝫ ꝙ verecūdia īgennos ꝓdit na/
tales di. 86. ñ. ſatis. Dicit āt Tho. 2ª 2ᵉ. q. 151. ꝙ no
men pudicitie a pudoꝛe ſumitꝫ: ī quo verecūdia ſi
gnatꝫ. Unñ oꝫ ꝙ pudicitia ſit ꝓpꝛe circa illa de qb⁹
hoīes magis verecūdātur. Maxie verecundatꝫ
hō de actib⁹ venereis: adeo ꝙ nec actus ꝯiugaliſ
caret verecūdia ſꝫm aug. ꝛ hiō qꝛ motus illoꝛum
mēbꝛoꝝ nō ſubditꝫ īperio rōnis. Verecūdatꝫ aūt
hō nō ſolū de ꝯmixtione venerea: ſꝫ etiā de qbuſ
cūqꝫ ſignis eius: vt dicꝫ philoſophus ī ſecūdo re/
thoꝛice. Pudicitia ꝗ̄ attenditꝫ circa ſigna venere
oꝛum ſcipue vt ſunt aſpectus oſcula tactus: ꝛ hꝫ⁹
exterioꝛa ſigna. Caſtitas aūt circa ipſam ꝯmixtio
nē: tñ aliqñ vnū poītꝫ ꝓ alio. vñ aug. ī regula dicꝫ.
Ne dicatis vos hr̄e aīos pudicos ſi habeatis o/
culos īpudicos. Impudic⁹. n. oculus īpudici coꝛ
dis eſt nūcius. 32. q. 5. Nec ſolū. ꝛ. 6. q. i. c. Ex me/
rito. dr̄ officiū ſinguloꝝ ſit nō ſolū oculos hr̄e ca
ſtos: ſed liguā ꝛ coꝛ. Nec qd ī cuiuſqꝫ domo aga
tur q ō alia dom⁹ nūqꝫ p eos nouerit. Et ad ma/
ioꝛem honeſtatem ꝛ cautelā ſtatutū eſt vt clerici
nō cohītent cū mulierib⁹. Unñ hierony: Hoſpitio
lū tuū raro aut nūqꝫ mulierū pedes terāt: qꝛ non
pōt digne hītare cū deo q feminaꝝ acceſſib⁹ de/
lectatꝫ. 32. di. hoſpitiolū. Et de beato auguſtio legi
tur ꝙ ñ ꝯſenſit hītare cū ſoroꝛe ſua di. 81. legitur.
Nā cohītatio taliū ſepe ītercipit adulteriū id eſt
eſt occaſio. 18. q. 2. diffinim⁹. Excipiūtꝫ tñ q̄dā per
ſone cū qb⁹ clerici pñt cohītare ſꝫm Rai. ſ. mater
ſoꝛoꝛ amita matertera auia filia fratris vel ſoꝛo/
ris. vxoꝛ filii ꝛ regulꝛ oēs ꝯſanguinee p lineā trāſ
uerſalē vſqꝫ ad ſecūdū gradū īcluſiue: ar. di. 81. cū
ī oībus. Cōſāguinee vō p lineā aſcendentē ꝛ de/
ſcendentē vſqꝫ ad q̄rtū gradū ar. de conſan. ꝛ affi.
c. nō dꝫ. Et rō eſt ī iſtis: qꝛ ſed⁹ naturale in iſtis ni
hil ſeui criminis cū talib⁹ extimari ꝑmittit vt dici
tur ex̄ de coha. cle. ꝛ mu. c. a nobis. Et h ītelligas
ſi ꝯſanguinea nō hꝫ ſecū domicellas pediſſecas
vel alias mulieres ſuſpectas: ꝛ h ī caſu ītelligitꝫ ō
coha. cle. ꝛ mu. c. i. ꝛ lꝫ dictū ſit ꝙ cū ꝑdictis cōſā
guineis ſed⁹ naturale ñ ꝑmittit aliqd ſeui crimi/
nis ſuſpicari: dꝫ tñ clericus ꝛ maxime epѕ cauere
īmoderatā familiaritatem cū illis: vt caput ī gre
miū ponēdo oſculādo: ꝛ hꝫ⁹: ꝛ ne ex hoc ꝯtēptibi
lis habeatꝫ. di. 34. quoꝛūdā. Ultra ſecundū vero
gradū linee tranſuerſalis diſtigue: qꝛ aut ſunt ſu/
ſpecte: vt qꝛ iuuenes ꝛ tunc nō pñt cohītare: aut ñ
ꝛ tūc poſſunt. Et eadē diſtinctio eſt facienda ī an
cillis ꝛ in vxoꝛe: quā. ſ. duxit ante oꝛdīes ſacros.
Nā ſi eſt vetula pōt tenere ī domo ſua ꝛ eā caſte
regere. Si iuuenis non dꝫ ſecum tenere di. 81. in/
terdixit. ꝛ. c. volumus. Hoſti. ꝛ goff. dicunt: ꝙ in
epiſcopis ꝛ monachis non hꝫ locū illa diſtinctio
qꝛ cū nulla ꝯſanguinea debent cohītare: vt in au
ctentico de ſacro ſan. epis. §. epm. ꝛ de monachis
. §. cogitandū. coll. i. Rai. tñ dicit ꝙ lꝫ h ſit tutum
ꝛ honeſtū: tñ canones ad h non cogūt.

Quantum ad octauū

.ſ. doctoꝛē. Nō ſꝫm Jo. an. ī glo. di. 43. §. i. Iſtud
ꝯſiſtit ī duob⁹. ſ. ī ſermōe correctiōis: vt coꝛrigat
vitā ſubditoꝝ: ſꝫ cuꝫ charitate. Unñ leo papa. O/
dio habeantur peccata non homines: coꝛrigantꝫ
tumidi tolerentꝫ īfirmi: Et quod ſeuerius caſtiga
re neceſſe eſt: nō ſeuientis plectatꝫ aīo ſꝫ medētis
di. 86. odio. Si aūt modū exceſſerit ī coꝛrigendo
ex amoꝛe vel odio: nō a ſubditis ſꝫ a deo dꝫ ve/
niā poſtulare: ne dū nimiū ſeruatꝫ hūilitas: regen
di frangatꝫ auctoꝛitas vt dicꝫ aug. in regl'a. Et hꝫ
di. 86. Qm̄ neceſſitas diſciplīe ꝛc̄. Scdo ītelligitꝫ
iſta doctrīa ī ſmōe ꝑdicatiōis: vt. ſ. ꝑdicet hiero/
Sācta qppe ruſticitas ſolū ſibi ꝓdeſt: ꝛ q̄tum ex
vite merito edificat eccl'iā xp̄i: tñ nocet ſi reſiſtē
tib⁹ ñ ꝯdicat. 2. q. 7. ſancta. Nec dꝫ ꝑlatus ꝓp/
ter ſubſannationem vel perſecutionem ceſſare a
docendo ꝛ pꝛedicando: vt dicꝫ Jo. ī glo. di. 43. ſci
mus. vbi anaclet⁹ ſic dicit. Scim⁹ multos ob id ī/
feſtare doctoꝛes: vt eos ꝑdāt. i. ꝯfundant ꝛ ꝓpꝛia
volūtatis placita impleāt. Nō tamen propterea
doctoꝛes ī quātū vires ſuppetunt: a recta emula/

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nōe ꝛ bona ītētione recedere debēt. ſciētes quia
beati q ꝑſecutionē patiūꝰ ꝓpter iuſticiā mat.5. c.
ꝛ luce.6.c. Si aūt ſubditi ex his nō ꝓficiāt: ipſe tn̄
facit quod ſuū eſt ꝛ ſoluit debitū. Vn̄ Cornelius
papa. Nō ad nos attinet: ꝯſcientie nr̄e cōuenit ſē
per dare operā: ne qs culpa nr̄a de eccl'ia pereat.
Si qs aūt vltro ꝛ crimine ſuo perierit ꝛ penitē/
tiā agere noluerit: nos ī die iudicij īculpatos fu/
turos credimus q eoꝝ ꝯſuluimꝰ ſaluti: ꝛ illos ſo/
los ī penis remāſuros: q noluerūt ꝯſilij nr̄i ſalu/
britate ſanari. Nec mouere nos debēt ꝯuicia per
ditoꝝ: q̄minus a recta reg'la n̄ recedamꝰ: quā apo
ſtolus īſtituit dicēs. Si hōībꝰ placerē. ꝛ cetera ad
galathas.i.c. De materia aūt dicēdi ꝛ mō ꝑdicā/
di dicetur infra ī ſecūda parte tertie ti. de ſtatu ꝑ
dicatorum.

Quantum ad nonum

ſcilicꝫ nō ꝑcuſſorē. Nō ſ'ꝫ ioā. an. ī glo.i.di.45.
q duplex ꝑcuſſio ꝓhibeꝰ clericis. Vna eſt ſpūalis
ſ.cū qs corda infirmoꝝ vtili ſermone percutit vt
di.ea.c.ſi. Secūda ē corporalis q̄ ſi fiat ex ira vł
odio vel ex ſupbia: vt magis timeaꝰ: vel erga nō
ſubditos ꝓhibeꝰ: ſed ex charitate ꝛ ī ſubditos li/
cita. Vn̄ aug. Et q emendat verbere ī queꝫ ptāſ
daꝰ: ꝛ coercet aliqua diſciplina miſericordiā pre
ſtat di.45.c.ꝛ q emēdat. Ep̄s tn̄ ꝓpter dignitatē
ſuā neminē ſuis manibꝰ dꝫ verberare di.86. nō li
ceat. Sed ꝑ aliū pōt: per clericū tn̄ ſi clericus eſt
verberādꝰ ex̄ de ſen. excō. c. vniuerſitatis. niſi pe/
nitus ſit īcorrigibilis clericus: qꝛ tūc ēt per laicū
ex̄ de ſen. excō. c. vt fame. Diſtīguēdū tn̄ eſt circa
q̄litatē perſonaꝝ ꝛ criminū: q corrigunꝰ ſ'm Ioā.
an. ꝛ Rai. Nā ī minoribꝰ cōſtituti licite ꝟberāꝰ.
ēt ꝑ leuibꝰ culpis di.35. añ. ꝛ di.45. §. ſalomon.
Similꝛ ꝛ r'lares ēt ī minoribꝰ ꝯſtituti ſ'ꝫ r'las ſu/
as ꝑ leuibꝰ culpis ſubiiciūꝰ ꝟberibꝰ ex̄ de appel.
c. rep̄hēſibil'. ī fi. ꝛ de ſimo. c. ꝑtuas. nō tn̄ vſqꝫ ad
ſanguinē. In maioribꝰ vo cōſtituti n̄ r'lares: n̄ ni/
ſi ꝑ maioribus crimibꝰ di.45. cū beatꝰ. Et Leo
ꝛ Gregoriꝰ ſic dicūt ea. di. licet nōnūq̄ꝫ accidāt: q̄
ī ſacerdotalibꝰ ꝑſonis ſūt rep̄hēdēda. Plus tn̄ er
ga corrigēdos agat beniuolētia q̄ꝫ ſeueritas: plus
cohortatio q̄ꝫ ꝯmotio: plus charitas q̄ꝫ ptās: cuꝫ
nemo nr̄m ſine pctō ſit. Sꝫ ab his q q̄ ſūt ſua q̄/
runt facile ab hac reg'la diſcediꝰ. ꝛ dū dn̄ari q̄ꝫ ꝯ
ſulere magis placet: honor inflat ī ſuperbiā: ꝛ qđ
ꝓuiſū eſt ad cōcordiā: tēdit ad noxā. Moderata
ēt dꝫ eſſe caſtigatio. vn̄ quidā ſapiens. Leuiꝰ ca/
ſtigatꝰ. reuerētiā exhibet caſtigāti. Aſperitatis āt
nimie īcrepatio nec correctionē recipit nec ſalu/
tē di.ea.cū beatꝰ. Sicut aūt nimia ſeueritas rep̄/
hēdiꝰ: ita ꝛ nimia remiſſio. Vn̄ grego. li.19. mor.
Diſcti rectores nec diſcipline vigore benignitatē
māſuetudinis: nec rurſū ī māſuetudīe diſcretio/
nē ꝯſerāt diſciplīe: q̄tinus ne a cōpaſſiōe pietatꝭ
obdureſcāt: cū cōtumaces corrigūt: nec diſciplīe
vigore molliāt: cū īfirmoꝝ aīos cōſolāꝰ di.45.
c. ſī nāqꝫ. Et ad h̄ ꝓpoſitū īducūꝰ auctoritates ex

empla ꝛ figure de ſcriptura in. c. diſciplina di.ea.
Tertio ꝓhibeꝰ eſſe ꝑcuſſor idest ad vīdictā ſeu
punitionē facilis. Vn̄ Gregorius. Si qđ de q̄cū/
qꝫ ad aures tuas ꝑuenerit: qđ te iuſte poſſit offē/
dere: facile enī credas: nec ad vīdictā te res accē/
dat īcognita. Sꝫ p̄ñtibus eccl'ie tue ſenioribus ē
ꝟitas diligēter ꝑſcrutāda: ꝛ tūc canonica diſcre/
tio culpā feriat delīquentis di.86. ſiquid.

Quantum ad decimū

ſ. n̄ litigioſū. Litigioſus dꝛ ſ'm philoſophū ī ētio
ethicoꝝ: q ad oīa ꝯriaꝰ cā ꝯtriſtrandi: nec q̄ſcūqꝫ
curāſ. Triplex āt ē cā q̄re ꝓhibeꝰ tales ordīari ſ'ꝫ
Rai. Prīa qꝛ tales n̄ ſūt apti ad hūilē doctrinā q̄
exigiꝰ ab eis. Vn̄ Hiero. Nihil īpudētꝰ arrogā/
tia ruſticoꝝ: q garrulitatē auctoritatē putāt: ꝛ pa/
rati ad lites ī ſubditos tumide īronāt di.46. §.i.
Scđa cā ē: qꝛ litigioſi vł adulatiōibꝰ aīos ꝑnci/
pū ſibi ꝯciliāt: vł ſribꝰ ſuis detrahēdo īfamie no
tā īgerūt: vł qꝛ ſeditiōes facē n̄ ceſſāt: qꝛ oīa vi/
cia ꝓhibeꝰ cl'icis vt di.ea. §.2. ꝛ c. ſequēti. Tertia
cā ē: qꝛ cū ipi debeāt diſcordātes ad ꝯcordiā re/
ducē ꝛ attrahē: n̄ debēt litigādo alios ad diſcor/
diā ꝓuocare di.4. per totū. Vn̄ Cypanꝰ. Nec ad
caym nec ad munera eiꝰ reſpexit dn̄s. Neqꝫ eniꝫ
deū placatū h̄re poterat: q cū fr̄e n̄ pacē ſꝫ ꝫeli di
ſcordiā habebat: quā igiꝰ pacem ꝓmittūt ſibi ini
mici fratrū: emuli ſacerdotū.

Quantū ad undecimū

ſ. n̄ cupidū. i. auaꝝ: vbi ꝓhibeꝰ auaritia īterior q̄
eſt īordiatꝰ amor diuitiaꝝ. Et rō quare tal' cupi
dus ꝓhibeꝰ ordīari ē: qꝛ vt diꝰ greg. Honoꝝ au
ctori īherere n̄ poſſumꝰ: niſi cupiditatē: q̄ radix ē
oīuꝫ maloꝝ: abſcidamꝰ di.47. c. honoꝝ auctori.
Et leo papa. Viꝝ catholicū ꝛ ꝑcipue dn̄i ſacer/
dotē ſic nullo errore ſic nulla cupiditate īplicare
dꝫ. Mēs enī potētie auida nec abſtinere nouit a
vetitis: nec gaudere ꝯceſſis: nec pietati adhibere
ꝯſenſū di.ea.c. viꝝ catholicū. Cl'icus āt maxīe dꝫ
deo īherere ꝛ a mal' abſtīere. Itē vt diꝰ Ambro.
Mēs auari vicul' cupiditatis aſtricta ſēꝑ auꝝ ſe
ꝑ argētū videt: ſemp redditꝰ ꝯputat: gratius auꝝ
q̄ꝫ ſolē ītueꝰ: ipa eiꝰ orō ad deū petit auꝝ di.ea.c.
ſic his. Clericus āt dꝫ h̄re mētē liberā a terrēis.
Scđo ſ'b h̄ ꝯp̄hēdiꝰ ꝓhibitꝰ oīs turpis q̄ſtꝰ ſeu lu
crū: ne. ſ. aliq̄ īhōeſto negocio victū vł alia neceſ
ſaria ſibi q̄rat: nec ſuſcipiat ꝓcuratōeſ ſeclareſ vt
di.87. ꝑ totū. Excipiūꝰ tn̄ ibi ꝑſōe miſerabiles: vt
pupilli vidue ꝛ paupes q̄ ab oībꝰ ex pietate debēt
īuuari. Vn̄ gelaſiꝰ: Licet oībꝰ de nobis ſperātibꝰ
n̄ debeamꝰ ꝑrocinīū nos negare: tn̄ plus viduaꝝ
cāſ ꝛ ipſēſꝰ ducimꝰ exequēdū: q̄s tueri vł a nobis
vł ab oībꝰ dīna māifeſtat aſſertio di.ea.c.i. ꝛ in.c.
2. dꝛ. Pupillo tuitionē dīnitas ipa iuſſit impēdi.
Tertio ſub cupiditate ꝓhibeꝰ aſſūptio cāꝝ ꝛ ne/
gociatio di.88. ꝑ totuꝫ. vn̄ hieronymꝰ ibi. Nego
ciatorē cl'icū ex īope diuitē ex ignobili g'loſū q̄ſi
q̄ndā peſtē fuge: ꝛ di.ea. dꝛ. Epiſcopus nullā rei

familiaris curã ad ſe reuocet:ſ; lectiõi ⁊ orõni ⁊ v̄bo p̄dicatiõis tm̄ vacet. ⁊.c.fornicari ſimilr̄ hēt.

Quantum ad duodecimū: domui ſue bn̄ p̄poſitū:qḋ itelligit̄ vt expõit gra.di.47.§.neceſſe. Ut ſi i laicali hītu hūit vxorē:⁊ filios a vicijs ad ṽtutū ſtudia v̄bo ⁊ exēplo ꝓuocet: vt qḋ poſtea p̄cepturus ē ppl'o:p̄us a domeſticis exigat. Nõ ga heli ſacē recuſauit ſemetip̄z apḋ diſtrictū iudicē cū filiis grauı dānatiõe ꝑcuſſit.p̊ regū.4.c. Prohibet̄ ḡ ordinari q̄ n̄ hz q2 p̄ſumit̄ negligēs:⁊ qꝛ n̄ hēat frōtez alios arguēdi:ex q̊ ſuos n̄ rep̄hēdit: ſ; tm̄ ꝑ.cū nō ſtat qn eiꝰ familia ſit bōa:q2 diligēt̄ correxit cā:n̄ ſibi iputat̄.i viciū. A dnō .n.greſſus hoīs dirigūt̄: nec ſūt i hoīe vie eiꝰ:vt dr̄ hiere.io.c. corripe qdē pōt:corrigē āt n̄ valet. Uñ aug. Quātūlibet vigilet diſciplīa domꝰ mee:hō ſū: ⁊ iter homīes viuo nec arrogar̄ mihi audeo:vt domꝰ mea melior ſit q̄3 archa noe.geñ.9.c. Ubi tm̄ int̄ octo hoīes vnꝰ reprobꝰ īuētꝰ eſt. aut melior ſit q̄3 domꝰ habrahe cui dictū ē. Eiice ācillā ⁊ filiū eiꝰ geñ.21.c.⁊ ad galathas.4.c. Aut melior ſit q̄3 domꝰ iſaac cui dictū ē malachie.i.c.⁊ ad ro.9.c. De duobꝰ gemīs Iacob dilexi:eſau āt odio hūi. Intelligi ēt pōt iſtō .c.aplīce rſe:vt v3 bn̄ p̄ſit domui eccl'ie ſibi ꝯmiſſe:vt v3 n̄ vni plura:ſ; diuerſa diuerſis cōmittat officia.vnde gre. Nulli vni q̄3tūlib3 exercitate ꝑſone vno tp̄e duarꝝ rerꝝ officia ꝯmittēda ſūt:ſi totū oculꝰ vbi auditꝰ? Sicut eni varietas mēbrorꝝ ꝑ diuerſa officia ⁊ robur corpis ſuat ⁊ pulchritudinē p̄ſtat: Ita ⁊ varietas p̄ſonarꝝ ꝑ diuerſa diſtributa officia ⁊ fortitudiēz ⁊ venuſtatē ſctē dei rep̄ſentat eccl'ie di.89.c.ſinglā. Itē iconomos vl' vicedños i eccl'ia n̄ d3 iſtituē laicos vt i.c. volumꝰ cū ſequēti di.ea. Itē ꝓpīqs vl' fauore ꝯiūctꝭ n̄ d3 ꝯmittē eccl'iaſtica officia di.ea.de cetero. Ubi tm̄ dic̄ glo.qꝛ h̄ itelligit̄ n̄ ſimplr̄:ſ; cū ſūt mali. ⁊ rō q̄re magis ꝓhibet̄ exp̄ſſe de iſtis q̄3 alijs mal'eſt q2 p̄lati eccl'ie ſūt ꝓniores ad dādū talibꝰ: vl' q̄a p̄ſumit̄ qꝛ ꝑ eos bōa eccl'ie dilapident̄. Et iſta eſt ṽa rō quā videmꝰ q̊tidie de facto:⁊ q2 iſtō n̄ ſeruat̄:multa mala īde eccleſie ſequuntur.

Quātū ad vltimū n̄ neophitū.i.nouum ī fide vl' ēt i religione: vt exponitur di.48 ꝑ totū ⁊ i glo.ibidē. Huiꝰ āt ꝓhibibitōnis duplex ē cā vt dr̄ i textu ⁊ glo. Pria ē vtilitaſ ip̄iuſmet.ſ.ne ṽt ait aplus p̄ ad thi.3°.c. Elatꝰ i ſupbiā icidat i laq̄ū ⁊ ruinā diaboli. In arrogātiā nāq3:q̄ ē ruīa diaboli icidūt:q i pūcto hore nōdū diſcipuli efficiūt̄ magr̄i. Et ſic Inno.dic̄. Miſerū ē eū fieri magr̄m q nōdū didicit eē diſcipulꝰ. Itez ſcḋa cā ē:q2 cū ſit iexp̄tꝰ ſtatū eccl'ie neſciret varietati p̄ſonarꝝ diuerſimode ꝓuidere vt decet. Momētaneꝰ.n.ſacerdos neſcit hūilitatē mores p̄ſōarū:vl' ſeſe ꝯtēnere:n̄ ieiunauit n̄ fleuit:n̄ ſe correpit n̄ paupibꝰ erogauit. Hec oīa grāꝰ di.48.§.i. Uñ ⁊ gre. Caſū appetit q ad ſūmi loci faſtigia pꝰpoſitis gradibꝰ ꝑ abrupta q̄rit aſcēſū di.ea.c.ſic̄: Itē ꝓmouēdꝰ ad ordīes d3 eſſe imunis ab oī irregularitate. Uñ grāꝰ a.5ᵃ.vſq3 ad .58.di.oñdit quō ordinādꝰ n̄ d3 eē rōciniis obligatꝰ:nec hōicida nec corpe viciatꝰ:nec illegitimꝰ.nec fuꝰ:nec ſolēniter penitēs:⁊ horꝝ omniū declarationē habes iſra i iſta pte ti. Qui hūit maculas nō offerat panes deo ſuo nec accedat ad miſteriū eiꝰ ꝑ. Inhis p̄dictis ponūt̄.xi.macule ſeu defectꝰ corpales deſignātes defectꝰ ſpuales pctōꝝ.vt expōit greg. i paſtorali. Et hēt̄ di.49. Dic eteni. Si fuerit cecꝰ. Cecꝰ ē q ſupne lucis ꝯtēplationē ignorat. Qui p̄ſētis vite tenebris p̄ſſus dū vēturā lucē neq̄q3 diligēdo ꝯſpicit q̊ greſſū opis dirigat neſcit. Claudꝰ ē q q̊ ꝑgē debeat aſpicit. Sz ꝑ īfirmitatē mētis viam vite ꝑfecte n̄ valet tenē quā videt ex deſuetudie. Paruo naſo ē q ad tenēdā viā diſcretiõis idoneꝰ n̄ eſt. Naſo quippe odores fetoreſq3 diſcernimꝰ. Recte ḡ ꝑ naſū diſcretio exprimit̄ ꝑ quā ṽtutes eligimꝰ ⁊ delicta reprobamꝰ. Grandi ḡ ⁊ torto naſo ſignat̄ diſcretiõis ſubtilitas imoderata q̄ dū pluſq3 decet excreuerit actiõis ſue rectitudinē ipſa ꝯfūdit. Fracto aūt pede vl' manu ē q ꝑ viā dñi oīo n̄ valet ꝑgē:atq3 a bōis actibus exors vacat ſundꝰ:q̄tinꝰ h̄ n̄ vt claudꝰ ſaltē cū infirmitate teneat. Sz ab hiſ oīo alienꝰ exiſtat. Gibboſus ē quē terrene ſolicitudinis pōdꝰ dep̄mit ne vnq3 ad ſupna reſpiciat:ſ; ſolū infimis q̄ calcāt intēdat. Lippꝰ ē cuiꝰ qdē igeniū ad cognitionē veritatꝭ emicat. Sz tm̄ h̄ carnalia opa obſcurāt. Albuginē h3 i oculo q veritatꝭ lucē vidē n̄ ſinit̄:qa arrogātia ſapie ſiue iuſticie cecat̄ q2 ſēſus hūane cogitatiõis ſe ſtultū ſeq3 pctōrez itelligit:cognitionē ītime claritatis apphēdit. Si āt cādorē ſapie ſeu iuſticie apphēdiſſe ſe extimat a luce ſe ſupne cognitiõis excludit. Iugē ſcabiē h3 cui carnis petulātia ſine ceſſatōe dñat̄. In ſcabie eni feruor viſcerꝝ ad cutē trahit̄ ꝑ quā luxuria deſignat̄. Impetiginez h3 i corpe q auaricia vaſtat̄ i mēte. Impetigo ſine dolore corpꝰ occupat. Et abſq3 tedio occupati excreſcēs mēbrorꝝ decorez ſedat. Q2 ⁊ auaricia capti aīum dū q̄ſi delectat exulcerat: Sz decor mēbrorꝝ ꝑdit̄:q2 aliarꝝ ṽtutū ꝑ hāc pulchritudo deprauat̄. Pōderoſus ē q' turpitudinē nō exercet opere. Sz ab hac ꝯtinua cogitatiōe ſine moderatiōe grauatur in mente. hec Gregorius:

De duobꝰ generibꝰ fideliū ſic dic̄ hiero.12.q.i. Duo ſūt genera xp̄ianorꝝ Eſt vnū genꝰ qḋ mācipatū diuo officio ⁊ deditū ꝯtēplatiõi ⁊ orõni ab oī ſtrepitu tpaliū ceſſare ꝯuenit:vt ſt̄ clr̄ici ⁊ deo deuoti.ſ.ꝯuerſi. Cleros eni grece latie dr̄ ſors.hiꝰ hoīes vocāt̄.clr̄ici.i.i ſortez electi. Oēs.n.deꝰ i ſuos eligit. Hi nāq3 ſt̄ reges.i.ſe ⁊ alios i ṽtute regentes: ⁊ ita i deo regnū hn̄t. Et h̄ deſignat corōa i capite. hāc coronā hn̄t ab iſtitutiōe romāe eccl'ie i ſignū regni:qḋ i xp̄o expectāt. Raſio i capite ē oīum tpaliū depoſitio:illi.n.victu ⁊ veſtitu ꝯtēti nullā īt ſe ꝓp̄etatē hn̄tes ōbēt hr̄e oīa cōia.aliḋ genꝰ xp̄ianorꝝ ē:vt ſt̄ laici: laos.n.grece latie ppl's.his l3 tpalia poſſidē:ſ; nō niſi ad vſū. Nihil.n.miſeriꝰ q̄3 ppt̄ mimū qd ders

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝯtrahere: hiis ꝯceſſū ē vxorē ducere: terrā colere:
inter virū ⁊ virū iudicare ⁊ cetera. Et ita ſaluari
poterūt: ſi vicia tñ bñ faciēdo euitauerīt. hec ibi.
Ex qͥbꝰ v̄bis videt̄ ꝙ clerici n̄ poſſint hr̄e ꝓpri
um: q̄ materia tractat̄ ꝑ totā illā. q. i. iz. c. Et poſt
plura. c. idūcta ad vtrāq̧ ptē. Tādē grān̄ ſic ipe
ſoluit i. ⁊. cū ꝗ i ꝯcilio. videlicet ꝙ clicis orietali
bus qͥbꝰ lʒ hr̄e vxores ⁊ filios: ⁊ occidētalibꝰ etiā
clericis illis qui hn̄t filios ex vxoribꝰ q̄s hūerunt
añ ſuā ordinationē: iſtis lʒ hr̄e ꝓp̄a ad ſuſtētatio
nē familie ſue: alijs āt clicis n̄ lʒ hr̄e ꝓpꝛ: niſi ſoꝛ
te retinēdo ſua a ſūptibꝰ eccl̄ie abſtineāt. Sʒ iſtaʒ
ſo. reprobat glo. ſūmaria i ꝑncipio. q. ⁊ bn̄: nā oēſ
doc. i h̄ ꝯcoꝛ. ꝙ clerici ſeculares pn̄t hr̄e ꝓpꝛiū.
Et lʒ hēāt primōialia: ꝑ h̄ tñ tollit̄ qn iuſte poſſit
hr̄e bn̄ficiū vl̄ redditꝰ vel diſtributiōes ꝯſuetas
ab eccl̄ia ſi eccl̄ie deſeruiūt. Illa ꝗ capl̄a q̄ vidē
tur dicere. ꝙ n̄ lʒ clicis hr̄e ꝓpꝛ: ītelligēda ſūt ſʒ
glo. ⁊ Rai. ſm tp̄s eccl̄ie ꝑmitiue: vt illō. c. dilec/
tiſſimis. vl̄ de clericis q̄ renūciauerūt ꝓpꝛis vt il/
lud. c. ſcimus. ⁊ c. n̄ dicatis. Vl̄ loquūt̄ ō ꝯſilio vt
illud qꝛ tua. ⁊ c. nolo. Et videt̄ ꝙ tp̄e augu. ⁊ hie
ro. clerici oēs viuebāt i cōmuni vt i illis. c. certe
ego. ⁊ c. duo ſūt. ⁊ c. clericꝰ. Nūc āt cōiter n̄ repe/
rit̄ tal̄ moduſ viuēdi i cōi in ſecularibꝰ: nec ad h̄
tenent̄: ſʒ licite pn̄t hr̄e ꝓpꝛ vt dictū ē: ⁊ patet ēt
i dicta. q. c. epi. ⁊ c. ſint manifeſte. Tho. āt 2ª 2ᵉ. q.
185. dicit ꝙ clericis n̄ lʒ hr̄e ꝓpꝛ: ita. ſ. vt dūʒ cu/
rant ꝓp̄a faciāt defectū i his q̄ ꝑtinēt ad cultū di/
nū. Et ſic exponit illud. c. clericꝰ. vbi dicit hiero/
nymꝰ. Qui deū poſſidet: ⁊ cū ꝓpheta dicit. Parſ
mea dn̄s. dr̄ enī cleros grece latīe ſoꝛs: qꝛ ſoꝛs ē
dn̄s ideſt pars eoꝝ nihil ex̄ dn̄ʒ hr̄e pōt: ꝙ ſi ali
ud hʒ ex̄ dn̄m: vt aurū ⁊ argētū variā ſupellecti/
lem ⁊ huꝰ: cū his ptibꝰ nō dignat̄ dn̄s fieri ps eiꝰ:
De donatiōe tēpoꝛaliū facta eccl̄ijs hēs i. c. futu/
ram. De donatiōe facta eccleſie romāe ꝑ cōſtāti/
nū hēs di. 96. ego cōſtātinus. Sʒ i aliqͥbꝰ libꝛis il
lud n̄ habet̄: i alijs ꝓ palea ponit̄: vl̄ ꝑtinet vt plu
rimū ad laicos. Nūc agamus de clericis.

De hoꝛis canonicis. c. 4.

De officio diuino q̄ offi/
ciātur
eccl̄ie de q̄ agit̄ di. 91. ꝑ totū: ⁊ int̄ cetera
ibi dr̄. Clericus victū ⁊ veſtitū ſibi artificiolo vl̄
agricultura abſq̧ officij dūtaxat detrimēto ꝑpa
ret: ⁊ extra de cele. miſ. c. i. dr̄ ꝙ dʒ dicere oēs ho
ras. Hoꝛe canonice īſtitute ſunt ab eccl̄ia. vt di/
cāt̄ ad laudādū deū ꝓ bn̄ficiis ſuis: īter q̄ maxīa
ſūt bn̄ficiū creatiōis ſeptē diebꝰ expletū vt patet
geñ. i. Et bn̄ficiū redēptionis ſeptē q̄dāmō hoꝛiſ
pactū. Matutinali videlicet ꝑma tertia ⁊c̄. Et ipe
hoꝛe ſeptē ſūt iuxta illd ps. 118. ſepties i die ⁊c̄. Ar
chi. tñ i roſario matutinū ſepat a ſeptē hoꝛis: po/
nēs ꝓ ꝑma hoꝛa diei ſcilicet artificial̄ laudes ma
tutinaꝝ. De ipſo āt ꝓceſſu paſſiōis his hoꝛis pac/
te hēs i officio crucꝭ: q̄ō dicēti Io. zz. dedit. 4. di

es īdulgentie dietim:

Queritur ergo pꝛimo
q̄ teneant̄ ex ꝑcepto ad īp̄as hoꝛas? Rn̄deo ꝑ q̄/
dē tenēt̄ oēs oꝛdīati i ſacris ſcilicet i ſubdiacona
tu ⁊ ſupꝛa. Et h̄ tam ſm oēs theologos q̄ꝫ canoni
ſtas ex̄ de cele. miſ. c. dolētes. Tenet̄ ſecūdo ex ꝑ
cepto qͥlibet clerici bn̄ficiati ⁊ n̄ exiſtētes i ſacris
ſm Franciſ. de çab. i lectura ſup clemēti. de cele.
miſ. c. graui. nec excuſare ſe pn̄t rōne exiguitatis
bn̄ficij: ſi ex eo nō ꝑcipiāt ſibi neceſſaria: ſʒ impu
tēt ſibi ex q̄ ſe fecerūt ad illud ītitulari. Idē goff.
di. 91. c. clericus victū. Et q̄uis laudu. dicat ꝙ bn̄
ficiati i minoꝛibꝰ exiſtētes poſſint ꝑ alios officia
re ſeu ꝑ alios dicere hoꝛas: ⁊ ꝑcipue ſi ex iuſta cā
puta ſtudij vl̄ alia cā ꝓbabili ſūt abn̄tes: ⁊ ꝑ ido/
neū ſubſtitutū vl̄ ſubditū officiēt eccl̄iam ſʒ Pe.
⁊ ab. tñ idē Frāc. tenet ꝯriū. Io. an. ēt ſup. c. pſby/
ter. de cele. miſ. dicit theologos tenere: ꝙ cū iſtud
ſit onus pſonale: videt̄ ꝙ ꝑ alios ſolui nō poſſit.
Et idē i nouell̄ libēter viderē: ꝙ fauoꝛe ſtudij ſta
tueret eccl̄ia: ꝙ clerici saltē i minoꝛibus tñ bn̄fi/
ciati saltē non curati occupati bono çelo ad ſtudi
um tenētes vicariū excuſarent̄ ab hoꝛis dicēdis
dicēdo officiū beate virginis. Dicūt ēt Innocen.
⁊ hoſti. ꝙ oīs clericus bn̄ficiatus ſiue ſit i ſacris
ſiue non tenet̄ oībꝰ diebꝰ dicere hoꝛas in eccl̄ia:
vel saltē audire: veꝝ eſt tñ ꝙ excuſat̄ ab vtroq̧
rōne iuſti impedimēti ideſt a dicēdo vel audiē/
do i eccl̄ia. Vn̄ ſi pſens ſit clericus: ⁊ dicat officiū
i camera. n̄ reddit debitū: qꝛ tenet̄ eccl̄iam offi/
ciare niſi ſit legitime occupatꝰ: ⁊ tūc dicat vbicū
q̧ ſit: equitādo ſtādo vel eūdo i vijs vel i came/
ra: ⁊ tūc eccleſiā faciat ꝑ aliū officiare. Intelligit
Franciſ. de çab. illud de cele. miſ. c. i. vbi dicit̄ ꝙ
a ſacerdote aut a ſcholaribꝰ ideſt clicis officiū ꝯ
pleat̄: qꝛ. ſ. cū ſacerdos poſt inceptū officiū vocat̄
ꝓpter aliquā neceſſitatem: puta ad īfirmū ⁊ huꝰ:
ſcholares ideſt clici ꝑficiēt illud: ⁊ ipſe ſacerdos ſe
paratū dicʒ q̄ō ſibi reſtat dicēdū. Tenet̄ tertio ad
hoꝛas religioſi ꝓfeſſi q̄ꝛ religio ad actꝰ vite ꝯtē
platiue ē inſtituta: ⁊ ꝑ eccl̄iam ꝯfirmata: ⁊ h̄ rōne
ſue ꝓfeſſionis. Quia nō ſolū ſunt inſtitute huꝰ re/
ligiōes ad oꝛādū particulariter ꝓ ſe: ſʒ ēt ad oꝛā
dū ꝓ vniuerſali vtilitate fideliū. Ad huꝰ aūt oꝛo/
nē. ſ. fiendā i pſona totius ppl̄i xp̄iani ꝓ vtilitate
omniū ſunt īſtitute ſpecialiter hoꝛe canonice pe.
de pal. dicit quēlibet religioſū ꝓfeſſuʒ teneri ad
hoꝛas. Religio aūt īſtituta ad opera vite cōtem/
platiue ē ſtatus mōachal̄. Religio v̄o mendicāti
um vtrāq̧ ꝯplectit̄. ſ. actiuā ⁊ ꝯtēplatiuam. Hec
her. de trilia i ꝑ quodlibet. Ex hoc videtur ꝙ cō
uerſi nō tenent̄ de neceſſitate ad hoꝛas. Aug. de
ancho. in ſūma ō poteſtate eccleſiaſtica dicit om
nes religioſos ēt ꝯuerſos teneri ad hoꝛas: al̄s ex
negligētia omittēdo peccarēt moꝛtal̄r: qꝛ eo ip̄o
quo applicati ſunt totaliter ad cultū dei: hn̄t bn̄fi
cium īterpꝛetatiue. ſ. viuendi ex elemoſynis vel
de redditibꝰ mōaſterij: vl̄ de queſtibꝰ q̄ eis ꝯce/

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dūr ab eccl'ia rōne applicatiōis ad cultū diuinū.
Et idem tenet Petrus de pal. in. 4.

Secundo queritur

qd debeat dici ꝑ horis? Rn̄det Franc. de ꝁab. vbi ſupra. Dic laud. ꝙ ſi eſt ꝯſuetudo ꝓbabil' vel certa ꝯſtitutio ſup hoc illud ſeruabūt di. 1z. Nouit. Nā dicē hoc vl' illō nō eſt ī precepto. cū diuerſi diuerſa dicāt de conſe. di. 5. c. in die. Modus tn̄ dicēdi horas q̄ ad ſeculares cl'icos ſumēdus ē ab eccl'ia romana vt ī dicto. c. ī die vl' metropolitana diſtinc. 1z. c. ſi. Nec reprobat̄ ꝑ hoc ille vſus ſm laud. q̄ gdā contēti ſunt tribus pſalmis: licet romana vl' metropolitana eccl'ia hoc nō ſeruet di. 1z. de his. Nō puto ītelligēdū de vſu antiquo alicui' eccl'ie: nō de eo quē ſibi faceret ꝑuata pſona. In regularib' dicit laudu. attendendum eſſe ordinationem regule ſue ꝛ ſtatutoꝝ ſuoꝝ di. 1z. placuit ibi. Neqꝫ mōaſterioꝝ. Sꝫ ī directo. iuris libro. i. ti. 8. dr̄ ꝙ ordinatus ad titulū ſue poſſeſſiōis vl' patrimonij pōt dicere quodcūqꝫ officiū: qꝛ nō eſt obligat' ad iſtam vl' illam regulā ſpecialiter. Ordinat' vero vl' intitulat' ad rectā regulā vl' eccl'iā tenet̄ dicē officiū: qō ibi fieri ꝯſueuit: alias peccaret di. ii. in his. Et hoc niſi eſſet ſup hoc ꝓuilegiat' vt clerici ꝛ religioſi qui ſunt ꝯmenſales domeſtici cardinaliū ꝛ epoꝝ: quib' indulget̄ ꝙ idem dicant officiū: nec ad aliud teneant̄. Prebendat' aūt ī duab' eccleſijs ſufficit ꝙ ſemel dicat ſm ꝯſuetudinē alterius illaꝝ ſm Tho. ī q̄dlibet: ꝛ videt̄ ꝙ magis debeat dicere officiū illius eccl'ie: vbi hꝫ maiorē gradū q̄ꝫ vbi hꝫ pinguiorē ꝑbendā. Si aūt ē paris dignitatis vtraqꝫ: pn̄s dicet ſm illā eccl'iā: vbi tūc eſt. abn̄s dicet qō ſibi placuerit alteri' illaꝝ. Monach' ꝑfectus eccl'ie ſeculari ī dicēdo officiū ſequet̄ conſuetudinē eccl'ie ad quā trāſit ſꝫ hoſti. di. 1z. c. illa. Fratres ordinis ꝑdicatoꝝ ſunt ꝯtenti illaꝝ eccl'iaꝝ officijs ad q̄s extra ſuos ꝯuent' declinarent: vt dicitur in conſtitutione eorum.

Tertio queritur

vtrū matutīe virginis vigilie mortuoꝝ ꝛ ſuffragia ſint de neceſſitate dicēdi horas. Et dr̄ hic ſuffragiū letanie ſm catholicō? Rn̄deo ſm Franciſ. de ꝁab. ī cle. de cele. miſ. grani. Laud. credit ꝙ ex q̄ vno ꝛ eodē mō eccl'ie illi' ſeruitores ꝯſueuerūt ꝑdicta ꝑ horis dicere: quilibet de ipſis ad hoc tenet̄ ar. de cen. c. ex parte. Secus ſi aliq tn̄ dicerēt etiā plures. ſꝫ alij nō. ar. 6. q. z. c. z. Idē dicit̄ in directo. iuris libro. i. ꝛ allegat guil'. de officio defunctoꝝ: dicit goff. in q̄libet 7. ꝙ tenent̄ ad ipſum clerici eccleſiarū collegiatarū ſm ꝯmunem ꝯſuetudinem eccleſie: de qua ſūt ſiue ꝑſentes ſiue non: nō aūt ad illa q̄ ſiunt ex ſpāli gratia ꝑ aliquo ad ꝑces eius: vl' ea ad que aliq ex ſua volūtate ſe obligauerunt. Et ſic canonici collegiati ſpecialis eccleſie tenent̄ ad officiū mortuorū ꝛ ad alia ſpecialia ſm ꝯſuetudinē eccl'ie ſue. Et ſicut illi qui hn̄t āniuerſaria: tenent̄ dicere officiū mortuoꝝ: ꝛ ꝑcipue illi q recipiunt diſtributiōes illius āniuerſarij: ita ēt cōmune officiū defūctoꝝ videt̄ inſtitutū īdetermiāte ꝑ oīb' bn̄factorib' q nō determināt ſibi anniuerſariū. Vn̄ videtur teneri ad illō oēs q hōa illius eccl'ie ꝑcipiunt. Hec goff. In ordine predicatoꝝ ſolū miſtri altaris cū hebdomadario ꝛ eo q eſt notatus ad miſſam ꝑ defūctis tenent̄ ad vigilias q̄tidianas ſm ordiariū. Alij aūt ſemel ī āno ꝛ totū ꝑ hebdomodam qn̄. ſ. ī eccl'ia dicendū eſt totū: ī aliq̄ die per hebdomadam: vt in ꝯſtitutionibus eoꝝ habet̄.

Queritur quarto

qua hora ſint dicende hore canonice? Rn̄deo ī officiādo gdē eccl'iā debēt dici tēporib' ꝓprijs ſm morē patrie: vl' ſꝫ regulā ſuā q̄ ad religioſos: ꝛ matutinas gdē ꝯuenienti' tp̄s videt̄ eē dicere. 4. vigilia noctis. ꝟ. n. ſꝫ pau. hug. ꝛ Iſt. ē matutinū. ſ. iᷓ abſceſſū tenebraꝝ ꝛ aurore aduētū: ſꝫ alij dicāt ꝯ iux̄ illud. Media nocte ſurgebā ꝛc̄. pſalmo. 118 ō cele. miſ. c. i. Sed vt dictū ē ī h̄ ſtādū ē ꝯſuetudini loci vl' ꝯſtitutōi ſi hēt̄. Officiū āt qō dr̄ ī priuato. ſ. nō officiando eccliam. ſi dici non poteſt propter occupationes horis ꝓprijs: meli' ē ꝑuēire q̄ꝫ tardare. Preuenire. n. dic hugo. ē ꝓuidētia: tardare ꝟo ē negligētia. Vn̄ ꝛ Io. an. ī nouell' de cele. miſ. pōit exemplum de q̄dā ſancto viro: cui dicēti horas an̄ temp' ei afferebat angelus vuā acerbā: poſt debitū tēpus afferebat vuā marcidā: tp̄e aūt ꝯuenienti dicenti horas: afferebat vuas maturas bonas. Solent curiales ꝛ alij occupati dicere de mane vſqꝫ ad veſperas excluſiue. ꝛ de ſero veſperas cū ꝯpletorio: ꝛ hoc cōſulit̄ extra de celeb. miſ. c. i. Matutinas etiā ſi quis diceret de ſero ꝓpter hōeſtaꝝ neceſſitatē occupationū nō maleſaceret: nā ꝛ h̄ ī ſolēnib' eccl'ijs qn̄qꝫ fieri ſolet. Si autē h̄ faceret vt quietius ſomno ꝛ voluptati vacaret: nō eēt abſqꝫ peccato ſm Tho. ī q̄libet: nō tn̄ videt̄ de ſe eſſe mortale qn̄cūqꝫ qs tarde dicat officiū: dū mō nō trāſeat dies: q quantū ad h̄ videt̄ terminari circa mediā noctē. Nō enī iſtō ꝑceptū de horis dicēdis refert̄ ad tp̄s. Sed ꝛ ſi qs ꝑtermiſſa vna hora dicat aliā: puta p' ꝑmā dicit ſextā: ſufficit ſꝫ guil'. ꝙ ſuppleat id tm̄ qō omiſit: puta tertiā: ꝛ penitētiā agat de negligētia ſua. Itē q nōdū dictis matutinis celebrat: mortaliter peccat ſm guil'. ꝛ hoſti. q̄ꝫuis poſtea dicēt: ꝛ h̄ qꝛ facit ꝯ generalē ꝛ approbatā ꝯſuetudinē eccl'ie di. ii. In his reb' Sꝫ celebrādo āteq̄ꝫ dicat ꝑmā: nō peccat mortaliter: niſi h̄ eſſet ꝯ ꝑceptum vl' ſtatutum.

Queritur quinto de

non dicētibus horas quātū peccēt? Rn̄deo hi q tenēt̄ de qb' dictū ē in. §. ſecūdo. ſi dimittūt aliquam horā ex īduſtria vl' negligētia: mortaliter peccāt: qꝛ ꝑceptū trāſgrediūt̄ eccl'ie. 14. q. i. qō ꝑcipitur. Et ſi qs dimittat oēs horas vni' diei ſꝫ guil'. n̄ ꝓpterea ꝯmittit ſeptē mortalia: ſꝫ vnū: ꝛ tāto grauius q̄ꝫto plus de iſō dimittit: qꝛ totū officiū vni' diei cadit ſb̄ vno ꝑcepto ex̄ ō cele. miſ. c. dolētes.

Si aūt dimiſit aliquas horas: puta primā nonaʒ ꝛ cōpletoriū: tria pctā mortalia ꝯmiſit: ꝛ ſic de ceteris. Si aūt dimiſit ꝓpter aliquā neceſſitateʒ: puta ꝓpter defectū viſus vl' īfirmitatem vl' paupertatem ꝓpter quā libro caret: recōpenſat tñ equivalēs ꝑ pſalmos vl' orationē dñicam: nō peccat mortaliter: qꝛ ꝑceptū huiuſmōi nō eſt determinatū circa modum: nō tamen ex hoc videt̄ euadere graue peccatum: qui ad libitū ſuū ſine cā rōnabili mutat cōſuetū officiū. Qui ēt expēdit pecuniam ī ſupfluitatibꝫ ꝛ vanitatibus ꝛ de breuiario ñ curat: ꝛ ſic nō habēs breuiariū nō dicit officium: nō euadit mortale. Qui aūt ex obliuione dimittit nō peccat mortaliter: tenet̄ tamē quādo recordatur ſupplere omiſſuʒ: alias tūc peccaret. Et vt dicit Pe. de pal. in. 4. di. 15. debet oratio huiuſmōi eē integra: vt nihil de ea furet̄ ſyncopādo cōmutādo. n. ſ. s. nimis feſtinādo. Et hoc ītelligendū ē de illis qui officiū ꝑ ſe dicūt: naʒ q̄ ī choro horas dicūt: nō tenētur repetere ea que a ſocijs dicūt: puta verſus pſalmoꝝ reſpōſoria lectiōes īnitatorium ꝛ ſimilia: qꝛ vnus ī pſona omniū dicit. Alij aūt debent attēte audire: vide ſupra in ſecūda parte ti. de accidia. c. de negligētia. §. de negligentia circa diuinū officiū: qđ ēt reprehēdit̄ ī dicta decre. c. dolētes. Unde tenet̄ redicere qui notabilit̄ male dixit: qđ videt̄ ītelligendū cuʒ notabiliter omittit de aliqua hora ſi vult euadere mortale. ſed ēt modicū dimittendo ſm Pe. ſiue pſalmuʒ ſiue verſū ſiue dictionē videt̄ q̄ teneat̄ ad illud vel aliud loco eiꝰ: alias peccat ſaltē venialiter: ꝛ h̄ qñ ſolus dicit: vl' qñ in choro dimittit ea q̄ choro ipſiꝰ ꝯueniūt: vt ſupra dictū ē de his q̄ dicēdo officiū exercent ſe ī occupatiōibꝫ manualibꝫ quō nō ſatiſfaciāt ꝛ alijs negligētijs: hēs ī ſecūda parte ti. ꝛ. c. vbi ſupra.

Queritur ſexto de eo q̄ omiſitꝰ dicere officiū diuīnū:

vtrū de neceſſitate ſit ei īiungēdū: q̄ omiſſū ſuppleat? Et idē reſpōdeo ſm tho. ī quolibet: ſicut in officijs diuinis exoluēdis obſeruanda ē ꝯgruitas loci: ita ēt ꝯgruitas tēporis: que obſeruari nō poſſet ſi oporteret iniūgē omittenti: q̄ horas diceret q̄s omiſit: forte. n. ī cōpletorio diceret. Iā lucis orto ſidere: ꝛ in tp̄e paſchali officiū dñice paſſiōis: qđ videtur abſurdū: ꝛ ideo nō videt̄ eē iniungēdū: q̄ eaſdē horas repetat: ſʒ aliqđ ad laudē diuinā ptinēs: hoc eſt eni cōmune ī omni officio diuino: laus dei ꝛ ſuffragiū fideliū: puta q̄ dicat. 7. pſalmos penitētiales: vel vnum pſalteriū vl' aliquid amplius ſm delicti qualitatē. Quis eni eſſet debitor officij: qꝛ tēpe debito officij ꝑtereunte iam eſt impotēs ad ſoluendū tēpore debito: ꝛ iō eſt ei alia penitētia iniungenda. Pe. ēt de pal. ī quarto dicit: q̄ dei vicariꝰ pōt cōmutare reſtitutiōem deo faciendā ī aliquid deo acceptius. dicere aūt parū ꝛ cū deuotiōe eſt deo acceptum. Unde ꝛ penitētiā omiſſā pōt cōmutare ſine audientia alioꝝ peccatoꝝ. Reſtitutio āt homini facienda nō ſic ſubiacet arbitrio cōfeſſoris. Qui aūt omiſit vnam horā: nō oportet q̄ dicat oēs alias nec ēt illam. Similit̄ ſi ꝑ annū dimiſit officium: nō oportet q̄ totū duplicet: ſʒ ī aliud pōt ꝯmutari: qꝛ magis placebit deo: ēt qꝛ ī tediū eſſet penitēti. Ad hoc facit dictū hieronymi de ꝯſe. di. 5. Nō mediocriter: ibi: melior eſt triū pſalmoꝝ ꝛc. Archi. ēt ī roſario di. 91. penitētiā dicit huiuſmōi eſſe arbitrariā. Dicit ēt hoſti. q̄ ſi tanta fuit infirmitas ī omittēte officiū: vt ex toto impediat̄ ad horas dicēdas: nō tenet̄ redicere: nec penitētiam agere. ſi tñ ad cautelam velit h̄ facere: ꝯmēdandꝰ ē: ſʒ ſi finxit ꝛ quartanā veterē vl' aliaʒ debilē infirmitatē habuit: q̄ ñ obſtāte ſua negocia ꝓcuraret nō excuſat̄. Itē ſm guil'. ſi dicēs officiū aliq̄ v̄ba ꝑtermittit: nō oʒ q̄ ꝓpt̄ h̄ a capite reſumat: diſturbādo officiū: imo ſi dicēdo ī choro cū alijs ex aliq̄ neceſſitate īt̄miſit pſalmū lectiōeʒ vel aliqđ hꝰ ꝛ nō alit̄: pōt omiſſum ſupplere: niſi ſubtrahēdo vocē ab adiutorio chori: meliꝰ eſt ꝑtrāſire q̄ʒ officiū chori minuē. pōt tñ aliqđ pꝰ officiuʒ ꝓpter h̄ ſupplere.

Queritur ſeptimo vtrum attētio

ī horis dicendis ſit neceſſaria? Rñdeo q̄uis aliq̄ dixerit: q̄ ſic: ita q̄ ī eis nō hñs cor ad deū: ſed ad exteriora: mortaliter peccet: ꝓpter h̄ in ſi. illiꝰ c. dolētes extra de cele. miſ. ꝑcipit̄ dici totū officium ſtudioſe pariter ꝛ deuote: ꝛ ſi verbū ſit duꝝ tñ ſcriptū. Benignior tñ ē ſententia ſʒ hoſti. q̄ dic̄ q̄ ī ꝑcepto ē horas dicē: ſʒ alia que ī deuotiōe ꝯſiſtūt ſuadēdo dicūt̄. Et h̄ ē qđ dic̄ lr̄a ibi: q̄tum deus dederit ꝛc. ꝑ que v̄ba appoſuit ꝯſiliū fragilitati humane cōpatiendo. q. d. ꝑcipimꝰ q̄ vnuſq̄ſq̄ʒ de die ꝛ de nocte dicat horas ſuas. Intētionem aūt ꝛ deuotōnem ī ꝑcepto nō pōimus: ſʒ gratie dei ſm q̄ ipſa dare voluerit duximꝰ relinquendum. Et hūc ītellectū teneas qui benignior eſt: ꝛ qꝛ nō debet ecclia alicui laqueum inijcere. 27. q. 1. de viduis. Secūdo ꝛ nec homīes dʒ eccleſia oneribus īportabilibus alligare. 26. q. 8. c. alligāt hoſti. ꝛ henri. Aſſignat ēt Umber. aliā rationeʒ ad hoc: qꝛ. ſ. cū hoc ſit preceptum de iure poſitiuo: nō refert̄ niſi ad ea que ſub iudicio humano cadere poſſunt. Et iſta ſunt q̄ exercētur ꝑ actꝰ exteriores: nō aūt ꝑ īteriores: facit etiam ad h̄ glo. ſuper. c. graui de cele. miſ. ī cle. ſuper verbo fructū labioꝝ: vbi dicit archi. ex hoc: q̄ ſatis ē labijs ſeruire ī diuinis horis: ſʒ cor diuertat ad alia. hec ibi. Ex q̄ ēt pʒ ꝛ verū eſt: q̄ ñ ſufficeret horas dicere mente.

Octauō nota de attentiōe ī oratione

Pe. de pal. ī. 4. di. 15. ſic dicit. Ad orōnē ſicut ad quodlibet bonū opus pōt requiri duplex attētio. vno mō vt oratio ab intentiōe ꝓcedat: alio mō vt attētio ꝯtinue ꝯcomitet̄ orōni. Primo mō reqrit̄ attētio tā ad orōnē publicā q̄ʒ ꝑuatā: ꝛ ñ ſolū ꝓpter merituʒ: ſʒ ēt ad vitandum

peccatũ: quando oratio dicitur ex p̄cepto: p̄mũ
pꝫ ſic: qꝛ nullũ eſt opꝰ meritoriũ: niſi ex ĩtẽtiõe ꝓ
cedat. aliter enĩ nõ eſt opꝰ humanũ: cũ hõ ſit hõ
per rationem ꝛ volũtatem. Si ergo oratio debꝫ
eſſe meritoria: oportet ꝙ ꝓcedat ex intentione:
ꝛ ſimilr̃ ad hoc vt euiteẽ tranſgreſſio precepti: qꝛ
p̄ceptũ daẽ hõib'ꝰ: ꝛ ideo oportet ꝙ ñ ꝓcedat ex
ſola imaginatiõe q̃ cõmunis ẽ nobis ꝛ brutis: ſꝫ
ex deliberatiõe q̃ reqrit attẽtionẽ. cõcor. Tho. in
4. di. 15. dicẽs ꝙ attẽtio ĩ orõne ſemꝑ dꝫ manere
ſm ſui virtutẽ: qḋ ẽ mediũ iter eſſe ĩ habitu ꝛ eſſe
ĩ actu: tũc aũt manet attẽtio in oratiõe ſm virtu
tẽ qñ qs accedit ad orõnem cũ ĩtẽtiõe aliqḋ im/
petrãdi vel deo debitũ obſeqũ reddẽdi: ꝛ ſi ĩ ꝓ
ſecutiõe orõnis mẽs ad alia rapiaẽ: niſi tanta fiat
vagatio ꝙ depereat vis p̄me ĩtẽtiõis: ꝛ iõ opor
tet ꝙ freqũter hõ cor reuocet ad ſemetipſũ. hec
Tho. ſeqẽ ĩ Pe. de pal. Nõ tñ requiriẽ ꝙ attẽtõ
comiteẽ actualiter totã orõnẽ: qꝛ nec hꝫ reqriẽ in
qbuſcũqꝫ hõis operibꝰ: nec hꝫ eſt poſſibile ꝓpter
euagationẽ mẽtis hũane: reqriẽ tñ ꝙ orãs ſciẽter
nõ diſtrahat mẽtẽ ab orõne: hꝫ enĩ nõ põt eſſe ſi/
ne culpa mortali vel veniali. Euagatio õo q̃ ẽ p̄/
ter ĩtẽtionem ꝛ ꝓpẽ occupationẽ p̄cedentẽ licitã:
pctm̃ nõ eſt: ſecus ſi ꝓpẽ illicitam. Sꝫ ſi euagatio
eſt aduertenter ꝛ ſolũ ſm actũ interiorẽ: licet ſit
temeraria ꝛ grauis forte: nõ tñ mortale niſi ꝓpẽ
cõtemptũ: qꝛ eccl'ia nõ hꝫ iudicare de actibꝰ ĩte/
rioribꝰ mere ꝓpẽ qḋ miſter eccl'ie lꝫ dicẽdo orõ
nẽ cogitet aliud: nõ videẽ tranſgreſſor p̄cepti ex
natura facti. Si ãt euagatõ mẽtis ſit ex hꝫ ꝙ aliqs
ſciẽter ſe occupat ĩ actu exteriori q nõ ſecũ patiẽ
attẽtionẽ: tũc videẽ eſſe culpa mortalis ꝛ directe
ꝯ eccl'ie p̄ceptũ: de cele. miſ. c. dolẽtes. Ubi p̄cipiẽ
ꝙ officiũ celebrẽt ſtudioſe pariter ꝛ deuote: hꝫ nõ
obſeruãt q occupãtes ſe ĩ actu exteriori ſcienter
ſibi attentionem ſubtrahunt. Uñ qḋ Tho. dicit
ibi: ꝙ ĩ orõne ſi ĩ alijs ſpõte ſe qs occupat ĩ his q̃
mẽtẽ diſtrahũt: ſicut ſũt opera exteriora: ꝛ ſi ad ꝯ
trariũ mens euageẽ: ẽi culpa mortalis erit. Expo
nit idẽ Pe. ꝛ dicit: ꝙ loquẽdo de orõne q̃ ẽ p̄cep/
ti humani: illud ꝟbũ ꝯriũ nõ referẽ ad orõnẽ: qa
bona opera exteriora ẽt ñ ſũt cõtraria orõni: ſꝫ ẽ
referendũ ad attẽtionẽ qñ. ſ. ſe exteriꝰ occupat cir
ca aliqḋ ĩpoſſibile attẽtiõi orõnis.

Queritur nono utrũ

ſit cantãdũ officiũ? R. de hꝫ nõ reperiẽ aliqḋ p̄ce/
ptũ nec de iure dĩno nec de iure poſitiuo cõi. Et
ſic ĩ hiꝰ hꝫ locũ quod dicit Hierony. Unaqueqꝫ
ꝓuĩcia ĩ ſuo ſenſu abũdet di. 25. Utrũ. Dicit autẽ
beatꝰ tho. 2ª 2ᵉ. q. 91. ar. 2. ꝙ cũ laus vocalis ad hꝫ
ſit neceſſaria: vt affectꝰ hõis ꝓuoceẽ ĩ deũ: quecũ
qꝫ ad hec vtilia eẽ pñt ĩ dĩnas laudes ꝯgrueter aſ
ſumũẽ. Et qa ſm diuerſas melodias ſonorũ ani/
mi hominũ diuerſimode diſponũẽ: iõ ſalubriter
fuit inſtitutũ: vt ĩ dĩnas laudes cantus aſſumerẽ/
tur: vt animi ĩfirmor magis ꝓuocarenẽ ad deuo
tionẽ. hec ille. Ubi ergo ex cantu nõ excitaẽ duo
tio: ſed tediũ creſcit: ex labore vel ignorãtia cen/
tus ꝛ huiuſmõi videẽ potꝰ dimittẽdũ niſi ꝯſtitu
tio vel obediẽtia ꝓhibeat. Et nota ꝙ Hierony/
mus di. 92. c. cantãtes. dicit. Deo nõ voce ſꝫ corde
cantandũ: nec ĩ tragediarũ modũ guttur ꝛ fau/
ces medicamĩe liniende ſunt: vt ĩ eccl'ia theatra/
les moduli audianẽ ꝛ cantica. hec ille. Ubi ſm
Tho. ꝓhibeẽ cantus ꝓpter oſtẽtatiõez vl' delec
tationẽ ꝓuocãdã: vel ẽt mõ theatrico dicit glo.
vt ballatas ꝛ huiuſmõi: de hꝫ etiã di. ea. c. ĩ ſancta.
De organis vero dictũ eſt ſupra ĩ ti. de artificibꝰ.
Alber. ẽt dicit ꝙ muſica ꝛ cantꝰ ex q̃ nũc ſũt cõi/
ter ĩ malũ: iõ ꝑſone eccleſiaſtice talia depoſuerũt
qꝛ ĩ ſignis gaudij nõ eſt cãtandũ cũ peccatoribꝰ.
Frãciſcus petrarcha florẽtinꝰ poeta in libro õ
remedijs fortune vtriuſqꝫ refert: ꝙ athanaſiꝰ ꝓ
hibuit cãtus fieri ĩ eccl'ia tempore officij dĩni ad
remouendũ videlicet leuitatẽ ꝛ vanitatẽ: q̃ inde
oriunẽ aliquãdo in mẽtibꝰ cantantiũ ꝛ audiẽtiũ.
Unde greg. di. 92. c. in ſancta dicit. Nerũqꝫ ſit vt
dũ blãda vox q̃riẽ: ꝯgrua vita negligaẽ: ꝛ cantor
miniſter deũ moribꝰ ſtimulat: cũ ꝓplm vocibus
delectat. Sꝫ Ambro. ꝛ greg. ĩſtituerũt cantũ ĩ ec
cleſia ad excitãdu deuotionẽ. Aug. ẽt ĩ libro cõ/
feſ. dicit. Quotiẽs me plus delectat cantꝰ q̃ ver/
ba: fateor me peccare. Nota ſm hugonẽ de ſanc/
to vic. ꝙ tres ſunt ſp̄es ſonorũ q tres modulos fa
ciũt. fit enĩ ſonus pulſu voce ꝛ flatu. pulſus p̄tinꝫ
ad citharã: flatꝰ ad tubã ꝛ organũ: vox ad cantũ.
hꝫ antiquꝰ populus ĩ laudẽ dei exercebat. hec cõ/
ſonãtia ſonorũ põt aſſignari ꝯcordie morũ: ſi ad
pulſum cithare manꝰ operatio: ad flatuꝫ organi
mẽtis deuotio: ad cantũ vocis ſermonis exhorta
tio referaẽ. Hex. Frangis vocẽ: frange ꝛ volũtatẽ
ſeruas ꝯſonantiã vocũ: ſerua ꝯſonãtiaꝫ morũ. Et
nõ ſm guil'. ꝛ durandũ ĩ libro rõnalis dĩnorũ of
ficiorũ: ꝙ ſicut ãnus ſolaris hꝫ quatuor tp̄a. ſ. hye
mẽ ver ꝛ eſtatẽ ꝛ autũnũ: ita ꝛ magis totꝰ tempo
ris ab adã vſqꝫ ĩ finẽ mũdi ãnos quatuor tẽporũ
varietate meſuraẽ. Primũ tẽpꝰ fuit deuiatiõis in
humano genere ab adã vſqꝫ ad moyſẽ. hoc tp̄us
qꝛ fuit cecitatis ꝛ ignorantie: bñ cõcordat hyemi
obſcure. Secũdũ tp̄us fuit reuocatiõis ſeu reno
uatiõis a moyſe vſqꝫ ad chriſti natiuitatẽ: ꝛ hoc
cõcordat cũ vere: qḋ hꝫ aliqḋ luminis ꝛ multum
obſcuritatꝫ. ſic ꝛ hõies edocti fuerũt ꝑ legẽ: ſꝫ ĩ fi/
guris erãt. Tertiũ tẽpꝰ fuit recõciliatiõis ſeu viſi
tatiõis a xp̄i natiuitate vſqꝫ ad aſſenſionẽ eiꝰ: ꝛ hꝫ
ꝯcordat eſtati ĩ q̃ claritas regnat. Quartũ ẽ pere
grinatiõis ab aſcẽſu xp̄i vſqꝫ ĩ diẽ iudicij: ꝛ ꝯcor/
dat autũno q hꝫ aliqḋ obſcuritatis ſꝫ amplꝰ lumi
nis. Hec q̃tuor tẽpora rep̄ſentat eccl'ia ſingul'an
nis ĩ diuinis officijs. Tẽpꝰ deuiatiõis in q̃ mors re
gnauit: rep̄ſentaẽ a. lxx. vſqꝫ ad paſcha recolẽs ca
ſũ ꝛ penã p̄mũ parentũ ꝓpter eorũ culpã: vñ cãtica
letitie ſubticet. Tp̄s renouatiõis rep̄ſentaẽ ab ad
uẽtu dñi ꝑ quẽ oĩa renouata ſunt vſqꝫ ad natale.
Tẽpꝰ recõciliatiõis ab octauis paſce vſqꝫ ad pẽ/
tecoſtes octauã. Tp̄s peregrinatiõis ab octauis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

pentechoſtes vſqꝫ ad aduētū dñi:ꝛ q̄ ꝑ aduētuꝫ
dñi omnia renouata ſūt:ideo ī honoꝛe eiꝰ eccl'ia
ab aduētu incipit officia diuina. Et dicit̄ officiuꝫ
q̄ſi efficium. vnicuiqꝫ.n.conuenit efficere officiuꝫ
ſuum. Eſt aūt officiū ſecūdū iſidoꝛū cōgruus actꝰ
vniuſcuiuſqꝫ ꝑſone ſecūdū moꝛē ciuitatis vl' inſti
tute ꝓfeſſionis. De pſalmis dauid auguſtinus ī li
bꝛo.17.ꝺ ciui.dei ait. Dauid vir ī cāticis eruditus
harmoniā muſicā nō vulgari voluptate:ſꝫ fideli
voluntate dilexit:eaqꝫ ꝺo ſuo myſtice rei magne
figuratōe ſeruiuit.diuerſoꝝ eni ſonoꝝ rationabiliſ
moderatuſqꝫ ꝯcētus cōcoꝛdi uarietate cōpactaꝫ
bene oꝛdīate ciuitatis dei vnitatē īſinuat. Diony
ſius de angelica hyerarchia. Pſalmoꝝ ſacra oꝛa
tio ꝛ oīs agiographia ad deificationē animoꝛum
noſtroꝝ oppoꝛtune narrat̄ cōtinua quoqꝫ ſacra-
tiſſimoꝛū hymnologia animales noſtros habitꝰ
coadunate diſponit. Uinc.in ſpeculo hiſtoꝛiaruꝫ
li.tertio.c.23.de eo ſic ait:hic dicit̄ eximiꝰ prophe
taꝝ qꝛ nō ſolū futura de chꝛiſto predixit ſed etiaꝫ
ipſum de ſemine ſuo naſcituꝝ ꝓmiſſū annūtiauit
ꝛ ſoliloqa id ē pſalmos vl' hymnos q̄ ſolitudinē
mentis exigunt:vtpote q̄ omni affectu ſpūali ꝛ di
uina cōtēplatōe pleni ſūt:deuotiſſime dño decā
tauit ꝺ q̄bꝰ apoſtolus ad ephe.quinto.c. Imple-
mini ſpū ſcō loq̄ntes vobiſipſis in pſalmis ꝛ cā
ticis ſpiritualibus. vñ ꝑꝫ q̄ frequētatio coꝝ ꝛ car
nalia deſipere facit ꝛ mentes pſallētiū ſpirituali ꝺ
uotiōe reficit.triſticiam quoqꝫ ſeculi ꝛ faſtidium
boni ab animis repellit.dicēte iacobo apoſtolo.5.
c. Triſtat̄ aliq̄s ex vobis oꝛet equo animo:ꝛ pſal
lat hec ille. Hieronymus ī epiſtola ad paulinum.
Dauid ſimphonides noſter Pidarus ꝛ alcheus
flactus q̄qꝫ catullus atqꝫ ſerenus ꝛ oꝛpheus chꝛi
ſtū lyra ꝑſonat:ꝛ in ꝺcacoꝛdo pſaltio:ab īferis ſu
ſcitat reſurgentē. Fuerūt ꝑdicti quoꝝ noīa hic po
nit hyeronymꝰ:poete antiq̄ ſuauit̄ loq̄ntes:ſic da
uid ſuauiſſime ꝛ metrice pſalmos edidit ſꝫ hiero
nymū:ꝛ ſecūdū auguſtinū oēs pſalmi.150.ipſe cō
poſuit.quāuis nicolaus ꝺ lira dicat nō oēs ipē da
uid ſꝫ aliq̄s alios aūt ſaphat ꝛ idithū ꝛ quoſdam
alios edidiſſe. Nicolaꝰ ēt dicit dauid ſūmū ꝓphe
taꝝ ex h̄ qꝛ copioſius myſteria xp̄i deſcripſit q̄ꝫ
aliq̄s alius ꝓpheta. Oēs āt ꝓphete ad xp̄m oꝛdi
nebātur ī ſuis ꝓphetiis:ſꝫ tho.2ᵃ2ᵉ.q.clxxiiii.ar-
ticulo q̄rto ī. R.ad ꝑm.dicit moyſē ſimpl'r fuiſſe
maximum ꝓphetaꝝ:ex eo q̄ clarius diuīa ꝯſpe
xit:qꝛ diuinā eſſētiā clare vt beū tū qꝛ copioſius
q̄ ꝑcul ſūt a nr̄a cognitiōe. Vñ ꝓpheta dr̄ q̄ſi ꝓ-
cul fans:qꝛ de p̄teritis vt ꝺ creatiōe mūdi ꝛ patri
archis de q̄bus ī geneſi agitur ꝛ de p̄ſentibus oc
cultis ꝛ de futuris vt xp̄i myſteriis ꝑdixit. Tū qꝛ
ꝛ miraculis multis q̄ ex parte dei dicebat: occl'ta
ꝯfirmauit:qꝺ aliquo mō ēt ad ꝓphetā ꝑtinet.per
ipſū ēt legē dedit ꝺus:ſꝫ dauid fuit maximꝰ ꝓphe
taꝝ ſcōm q̄d.ſ.quātū ad myſteria xp̄i:de q̄bus co
pioſius q̄ꝫ alii ꝓphetauit hiꝰ pſalmis ꝓpterea ma
gis aſſūpti ſūt in officiis diuinis: vt ī miſſa ꝛ ho-
ris canonicis:q̄ quotidie dicūtur: q̄ꝫ verba alioꝝ
ꝓphetaꝝ. Tū qꝛ mō oꝛatiuo loq̄tur cōiter ꝛ ſi alī
q̄ñ mō narratiuo:vt recolēdo geſta ꝑ ꝓpl'm illuꝫ
vt ī pſalmis ꝯfitemini ꝛ attēdite ꝛ huiꝰ. Hoc agit
vt in oꝛone diſcamꝰ bñficia dei recolē ꝛ deo gra
tias agere. Bella lapſus ꝛ ꝓfectus ſpūalia ītelligē
do ꝺo humiliari ꝛ cetera. Tū ēt qꝛ ꝺ myſteriis xp̄i
plenius loq̄tur:quē maxime in oꝛonibꝰ debemꝰ
meditari:ꝛ ipſū ope imitari ꝛ mō diſtictioꝛi: qꝛ ꝑ
uerſus ꝛ ꝯpēdioſioꝛi:qꝛ ī paucīſſimis verbis mlt'
te ꝛ magne ſñie ī diuerſis matiis ꝯp̄rehēduntur:
ī q̄bus ītellectus pōt ſe diffūdere. Tū ad īducēdū
pctōꝛes ad ſpē venie:duꝫ eius dicta q̄ maximum
pctm̄ ꝯmiſit:vt adulteriū ꝛ homicidiū ꝯſiderant
cū magna veneratōe hēri:ꝛ reuerſū ad penitētiā
deꝰ ſuſcepit:nec ſpū ꝓphetie ꝑuauit. Sꝫ ꝛ iuſti eiꝰ
exēplo multū hñt timere q̄ tm̄ viꝝ ſpū ꝓphetico
plenū:de q̄ dñs dixerat ꝑ ſamuelē ꝓphetaꝫ.i. R.
13.c.īueni hoīem ſcōm coꝛ meū:ita ſubito in ceno
luxurie demerſū. Et ītelligat̄ qꝛ oīs hō mēdax.i.
ex ſe aptus ad omne peccatum.

De cerimōiis miſſe ꝛ expoſitiōibus ſuis.c.q̄ntuꝫ.

Inter omnia officia
q̄ agūtur in eccl'ia:nil dignꝰ ꝛ ſolēnꝰ miſ
ſa. Et ꝺ hac nūc agēdū. vbi ſciēdū ꝓut dr̄ ī rōna
li diuinoꝝ officioꝝ. Miſſā īſtituit dñs ieſus q̄ñ
panē ꝛ vinū ī coꝛpꝰ ſāguinē ſuū trāſmutauit.d. h̄
ē ꝛ cetera. Hoc facite ī meā ꝯmemoꝛationē Mat.
26.c.ꝛ mar.14.ꝛ luc.22.ꝛ ꝑma ad coꝛ.xi.c.hāc miſ
ſā adauxunt apl'i dicētes nō ſolū verba ꝑmiſſa ve
rū ēt oꝛonē dñicā ſupaddētes:ꝛ ī cāone ꝺ ꝯſe. di.
i.c.iacobꝰ frat̄ dñi dr̄. Iacobꝰ frat̄ dñi ep̄s hiero-
ſolymitanꝰ ꝛ baſiliꝰ ep̄s ceſarienſis tradiderūt nob̄
oꝛdinē celebrādi miſſā:qꝺ ītelligēdū ē q̄ ad q̄daꝫ
nō q̄ ad oīa. Et dr̄ ipſe iacobꝰ apl'us ꝑmus miſſam
celebraſſe vel ſimpl'r vel ſaltē pōtificalit̄. Subſe-
quēti vero tp̄e ep̄la tm̄ ꝛ euangelio recitatis miſ
ſa celebrabat̄. Introitꝰ dr̄ ꝑncipiū miſſe:qꝛ dum
canit̄:ſacerdos miniſtraturꝰ ad altare ītrat:vt qꝛ
repñtat ītroitū filii dei ī mūdū. Et qꝛ ſācti patres
ꝛ ꝓphete āte aduētū xp̄i ſuſpirātes ꝑmiſerūt deſi
deria opa ꝛ laudes:ad h̄ īſinnādū ī ꝑncipio miſſe
dr̄ ītroitꝰ ſeu antiphona deſignās deſideriū pꝛuꝫ
Exide verſus ꝛ coīt̄ de pſalmis dauid. Et ſigniſi
cat opa: ꝛ iō vſꝰ dr̄ q̄ a vſionē ad opꝰ vl' ad ītroitū
ſignificat.pꝰ opationē dāda ē glīa ꝺo trinitati:vñ
ſeq̄tur glīa.p.ꝛ cetera:ꝛ repñtāt laudes patrū. Glia
āt pr̄i ꝛ fi.ꝛ ſpūi ſācto q̄ dici in officio eccleſiaſtico
īuētū fuit a hieronymo:ſꝫ ſtatutū a damaſo papa
reſumit̄ ītroitꝰ ad exprimēdū magnitudinē deſi-
derii xp̄m expectantiū:dū āt ītroitꝰ dr̄:ep̄s vel ſa
cerdos de ſacra ede egredit̄ iduitꝰ ſacris ꝺſignās
xp̄m:qꝛ aſſūpta carne ī mūdū ītrauit. Diaconus
añcedens eū:deſignat legē ꝛ ꝓphetiā. Subdia-
conꝰ deſignat ſcribas ſeu legis doctoꝛes vel ēt io
annē baptiſtā ꝑcurſoꝛē ceroferarii cū luminaribꝰ
apl'os ꝛ diſcipulos eius:vel meliꝰ diaconꝰ ꝛ ſub-

diaconus apoſtoli ꝛ.lxxi.diſcipuli ceroferarij lex
ꝛ ꝓphetia ãte oẽs hos altare ad qḋ accedit ſigni-
ficat eccl'iaꝫ:oſculũ altaris ꝯiunctionẽ p dilectõeꝫ
cũ ea. Duo cornua altaris ſignificãt duos ppl'os.ſ.
iudaicũ ꝛ gẽtilẽ. Et qꝛ p̄mo venit ad iudeos:iõ p̄
us officiũ ſacerdos dicit ĩ dextra pte altaris qꝛ ſi-
gnãtꝰ p dextrũ cornu altaris ꝓpt' cultũ veri dei.
Et exinde vadit ad ſiniſtrã cũ dr̃ euangeliũ:quia
ad gẽtilẽ ppl'm trãſiuit deſignatũ p ſiniſtrũ cornu
ꝛ h̄ per p̄dicationẽ euãgelicã:tãdẽ reuertiꝰ ad dex-
trũ circa ſinẽ miſſe:qꝛ iudei a qbus nũc remota
ẽ fides euãgelij:tandẽ circa ſinẽ mũdi ꝯuertentur
ad xp̄m. Lectio ep'le ſignificat p̄dicationẽ io.ba-
ptiſte vel p̄nunciationẽ legis ꝛ ꝓphetaꝝ.p̄cedit ãt
vnus tñ accolitꝰ ſubdiaconũ:qꝛ pauci ſecuti ſũt
p̄dicationẽ ioãnis ꝛ neminẽ ad pfectũ pduxit lex.
Voluit ãt ſubdiaconꝰ faciẽ ad altare:qꝛ p̄dicatio
Joãnis ꝛ lex ꝛ ꝓphetia ad xp̄m ordinabaꝰ ſignifi-
catũ per altare. Et dr̃ ep'la grece latine ſupmiſſio:
miſſa ẽ.n.ab ap'lis ſupra legẽ ꝓphetas ꝛ euãgeliũ.
Dũ aũt legiꝰ ep'la ſedẽdũ eſt:qꝛ doctrina in ſilẽtio
ꝛ qete audiẽda ẽ. Poſt ep'laꝫ ſeqtur graduale ſeu
reſpõſoriũ qḋ ptinet ad opa vite actiue: vt noteꝰ
nos opibus r̃ndere his q̃ audiuimꝰ ĩ ep'la. dr̃ etiã
r̃nſoriũ:qꝛ ep'la ꝛ verſus ĩ mãia de q̃ ibi agiꝰ. De-
inde dr̃ euangeliũ qḋ latine dr̃ bonũ nunciũ. Et
ſignificat hoc p̄dicatores noui teſtamẽti. Sumit
ãt euangeliũ de altari.i.a verbo dei bñdictioneꝫ
petit:qꝛ nemo dꝫ p̄dicare niſi miſſus. Legiꝰ autẽ
euangeliũ ĩ ſiniſtra parte:qꝛ euãgeliũ trãſiuit ad
gẽtes p ſiniſtrũ ꝺ̃ſignatas. Supponiꝰ aũt pulpito
vbi legendũ ẽ euãgeliũ:puluinar:qḋ ꝺ̃ſignat tem-
poralia q̃ ꝺ̃bẽtꝰ p̄dicatoribꝰ miſtrari vel ſuauita-
tẽ doctrĩe xp̄i. Duo accoliti cũ cereis ſignãt vel di-
ſcipulos binos:q̃s xp̄s miſit añ ſe pferẽtes coruſ-
catiões miraculoꝝ ꝛ odorẽ virtutũ vl' famã ꝛ vir-
tutẽ xp̄i p̄cedẽtia eius doctrinã. Tenet aũt diaco-
nus faciẽ verſus aqlonem ad ĩnuendũ q̄ doctrĩa
euangelica ordinaꝰ ad expellendũ diabolũ. Eſt
aũt audiendũ ſtãdo nõ ſedendo vt ꝺ̃ conſe.di.i.
ap'lica. Ut p̄mptitudo noteꝰ ad ſeruandũ fideꝫ ꝛ
doctrinã xp̄i. Capite ẽt diſcopto ad ĩſinuandũ in-
tentionẽ magnã ꝛ reuerentiã:hec oĩa p̄dicta extra-
cta ſunt de libro gulielmi ꝛ durãdi q dicitꝰ rõna-
le diuinoꝝ officioꝝ. Qꝛ ĩ h̄ ſacramẽto qḋ ĩ miſſa
pficiꝰ:ſꝫ tho.in tertia pte.q.83.articulo.4.ĩ corpo-
re totũ myſteriũ noſtre ſalutis cõprehendiꝰ:iõ p̄
ceteris ſacramẽtis cũ maiori ſolẽnitate agiꝰ. Et qꝛ
ĩ ſacramẽtis aliqḋ dupliciꝰ ſignificaꝰ.ſ. verbis ꝛ
factis ad hoc vt ſit pfectior ſignificatio:hĩc eſt q̄
ĩ celebratiõe huiꝰ ſacramẽti ſeu ĩ miſſa quedã di-
cunꝰ ꝛ aguꝰ ad rep̄ntandũ xp̄i paſſionẽ. Quedã
corporis xp̄i myſtici diſpõnem: qḋ ſignificaꝰ in
ipſo ſacramẽto:quedã ptinentia ad ipſiꝰ ſacramẽ-
ti reuerentiã ꝛ deuotioneꝫ:vt patebit ĩfra. Et qꝛ
ſecundũ tho.in.4.di.8.in expõne l'r̃e circa p̄nci-
piũ oĩs n̄r̃a opatio a deo dꝫ ĩcipere ꝛ circulariter
ĩ ipſũ t̃miari:iõ officiũ miſſe ĩcipit ab or̃one ꝛ ter-
minaꝰ in gratiaꝝ actionẽ. Uñ tres ptes hꝫ p̄nci-
pales p̄ncipiũ.ſ.or̃onis ꝛ durat vſq; ad ep'laꝫ.me-
diũ.ſ.celebratõis ipſius:q̃ durat vſq; ad poſt cõ-
munionem. ꝛ ſinẽ videlicet gratiaꝝ actiõis exin-
de vſq; in finem.

Quantum igitur ad o-

rationẽ q̃ ptinet ad p̄ncipiũ:pparaꝰ ppl's ad eaꝫ p
ea q̃ premittunꝰ tripliciter: vꝫ p̄mo per deuotõeꝫ
q̃ excitatur in ĩtroitu miſſe: vnde dr̃ aliud ptinẽs
ad laudẽ diuinã vel ptinens ad ſolẽnitatẽ: in cuꝰ
deuotionẽ ppl's ꝯgregatur. Et ſumitur h̄ vt plurĩ-
mũ de p̄s. vel ſaltẽ cũ pſalmꝰ cantaꝰ:quia vt dicit
dioꝰ ꝺ̃ eccl'iaſ. hierarchia pſalmi p modũ laudis
cõprehendũt qcqd cõtinetur ĩ ſacra ſcriptura. Et
ſm̃ gulielmũ ꝛ durã:celeſtinꝰ papa ĩuenit ĩtroitũ.
Scḋo pparatur ppl's ad orationẽ p humiliatõeꝫ
q̃ fit p' kyriel'. qḋ eſt nomen grecũ ꝛ latine ſonat
dñe miſere. Miſericordiã ãt petens miſicordiã p-
fitetur: ꝛ dr̃ ter ꝓ pſona p̄ris ꝛ ter ꝓ pſona filij.ſ.
xp̄el'. ꝛ ter ꝓ pſona ſp̄us ſãcti.ſ. kyriel'. Cõtra tri-
plicẽ noſtrã miſeriã.ſ.ignorantie culpe ꝛ pene. Et
qꝛ q̃lꝫ pſona diuina in ſe cõſideratur: ꝛ in ordine
ad alias duas. vel ẽt dr̃ nonies ꝓpter.9. ordines
angeloꝝ. Et ſecundũ gulielmũ dñs ſilueſter papa
ſtatuit hoc a ppl'o ꝛ clero dici: ſꝫ poſtea gregoriꝰ
ſolũ a clero. Tertio pparatur p rectã intẽtionẽ
q̃ ad celeſtẽ gloriã dirigẽda eſt:q̃ oẽm rõnem hu-
manã excedit. Et h̄ ſit per gloriã ĩ excelſis deo:qḋ
cãticũ chorꝰ ꝓſeqtur ſacerdote ĩchoãte. Et iõ nõ
dr̃ niſi ĩ ſolẽnitatibꝰ q̃ celeſtẽ repñtant ſolẽnita-
tẽ. Jn officijs vero luctꝰ ĩtermittiꝰ: vt a.lxx. vſq;
ad paſcha ꝛ alijs ferialibꝰ diebꝰ: ꝛ ſm̃ gulielmũ ꝛ
du.reſiduũ eiꝰ qḋ dixit angelꝰ poſt bone volũtaꝰ
cõpoſuit hilarius ep̄s: vel ſm̃ alios theleſphorus
papa. Sed ſymmachꝰ papa ordinauit ĩ feſtis di-
ci: vbi p̄us tñ in natali dicebatur: deĩde ſeqꝰ or̃o
ad deũ pro ppl'o fuſa: vt digni hẽantur tãtis my-
ſterijs: qu ã ſacerdos puplice proponit p̄miſſo
dñs vobiſcũ: qḋ ſumitur de ruth.2.c. Põtifex ãt
dicit. Pax vobis: gerens typũ xp̄i: q diſcipulos
poſt reſurrectionẽ ſic allocutus ẽ. Et vertit ſe ad
ppl'm. Ubi nota q̄ quinquies in miſſa ſe ad ppl'm
ſacerdos vertit ad ſignificandũ quinq; apparitio-
nes xp̄i in die ſue reſurrectiõis. Sꝫ ſepties ſalutat
qnquies vertẽdo ſe ad ppl'm: ꝛ bis verſus ad alta-
re. Et ꝺ̃ſignat ſeptiformẽ gr̃aꝫ.ſ.ſ. quã ppl'o optat.
Et ſꝫ guliel'. ꝛ d. gelaſius papa or̃ones a ſe vl' ab
alijs factas ordinauit. Sed gregorius ſecluſis ſu-
pfluis rõnabilia coadunauit: addens ꝛ alias. Et
dr̃ collecta qꝛ ſacerdos q̃ſi colligens ĩtentõeꝫ po-
puli ad dñm porrigit. Terminanꝰ aũt per dñm
ꝛ cetera: tanquã per merita hũanitatis eiꝰ.ſ. ieſu xp̄i
dñi n̄r̃i exaudiende. Quantũ ad mediũ miſſe.i.ce-
lebratiõeꝫ. Nõ ſm̃ tho.di.8.in q̃rto in expoſitiõe
littere circa mediũ: q̄ iſta ſecũda pars hꝫ etiã tres
partes. Prima ẽ ppl'i inſtructio vſq; ad offerto-
torium. Secunda ẽ materie oblatio vſq; ad p̄ſfa-
tionem. Tertia eſt ſacramẽti ꝯſumatio vſq; poſt
cõionem. Primũ.i.ĩſtructio ſit per verbũ dei: qḋ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a deo ꝑ miſtros ſuos ad ꝑplꝫ ꝑucit. Et ideo q̄ ad
iſtructionē ꝑpli ptinēt:nͥ dicūt a ſacerdote ſꝫ a mi
ſtris. Miniſteriū āt vbi dei ē triplex. Primū eſt
auctoritatis qḋ cōpetit xp̄o:q dr̄ miniſter. Ro.15
Erat.n.ī ꝑtāte docēs:matthei ſeptio. Secūdū eſt
maniſeſte veritatis:qḋ cōpetit ꝑdicatoribꝰ noui
teſtamēti de qbꝰ dr̄.2.cor.tͥo. Qui idoneos nos
fecit miniſtros noui teſtamēti ⁊ cetᵃ. Tertiū figu/
rationis qḋ cōpetit ꝑdicatoribꝰ veteris teſtamen
ti:⁊ ideo doctrinā xp̄i ꝓpōit diaconus. Et q2 nō
ſolū eſt hō:ſꝫ ēt deus ideo diaconus premittit do
minus vobiſcū: vt ad xp̄m q̄ſi ad deū hoīes attē
tos faciat. Doctrina vero ꝑdicatoꝝ noui teſtamē/
ti ꝓponitur ꝑ ſubdiaconū. Nec obſtat q aliqn̄ ab
eis aliqḋ legitur loco epiſtole de veteri teſtamen
to:q2 predicatores noui teſtamenti ēt vetus ꝑdi/
cant. Doctrina vero predicatoꝝ veteris teſtamen
ti per inferiores miniſtros legitur:nō ſemꝑ ſed il/
lis diebus quibus configuratio noui ⁊ veteris te
ſtamenti precipue deſignatur:vt in ieiunijs q̄tuor
tempoꝝ. Et qn̄ aliqua celebrantur que in veteri
lege figurata ſunt:vt natiuitas baptiſmus paſſio
⁊ huiuſmodi. Et q2 vtraqꝫ doctrina ordinat ad
xp̄m ⁊ eoꝝ qui preibāt:⁊ eoꝝ qui ſequebātur: vt
ꝑꝫ. Math.21.c. Ideo doctrina xp̄i preponit̄ qua/
ſi finis. Et ſm̄ guliel̄.⁊.du. euāgelia ⁊ epiſtolas in
miſſa dici quis primo ſtatuerit certū nō eſt. Hie/
ronymus tn̄ ipſa ⁊ alia que ḋ veteri ⁊ nouo teſta
mēto in eccleſia in miſſis ⁊ officijs magna ex par
te ordinauit preter cantū. Et damaꝰ papa appro/
bauit ⁊ ſeruari mandauit. Addiderunt cantū ge/
laſius ⁊ gregorius ⁊ alij. Ex doctrina aūt nos or/
dinante ad xp̄m ſcd̄m tho.in quarto.di 8.in expo
ſitione littere circa mediū:duplex effectus ſeqtur
in nobis:quo ēt preparatur ad doctrinā xp̄i.ſ. ꝑfe
ctus virtutū:q per graduale ſignificat̄. Dicitur.n.
a gradu quo aſcēditur de virtute in virtutē: vel a
gradibus altaris ante quos dr̄. Et exultatio ha/
bita de ſpe eternoꝝ:qḋ inſinuat all'a. Unde ⁊ re/
plicatur ꝓpter ſtolam aīe ⁊ corporis. In diebus
vero ferialibus ⁊ officijs luctus intermittit̄ all'a:⁊
loco eius dicitur tractus q aſꝑitate vocis ⁊ ꝓlixi
tate verboꝝ ꝑn̄tis miſerie incolatū īſinuat. Qua/
re aūt all'a ⁊ gloria ī excelſis deo ītermittit̄ a.lxx.
vſqꝫ ad paſcha:ratio ponitur de cōſe.di.i. Ui duo
ſ. ꝓpter lapſum hoīs,⁊ miſeriam incolatus huiꝰ.
Tempore aūt reſurrectionis duplex all'a dr̄ ꝓpt̄
gaudiū reſurrectionis capitis ⁊ mēbroꝝ. Et ſcd̄m
guliel̄.⁊.d. gradualia ſeu reſpōſoria cū all'a cōpo/
ſuerūt gelaſius ābroſius ⁊ gregorius : ⁊ ad miſſā
cantari inſtituerunt. Et īterpretat̄ all'a qḋ eſt no
men hebraicū latine laudate dn̄m vel deū. Loco
aūt neume in magnis ſolēnitatibus ſtatuit nicola
us papa cantari ſequētias. Et dicitur neuma vox
nō ſignificatiua cātus.ſ.ille qui fit in fine all'a, ſuꝑ
vltimū a cōtinens plures notas:⁊ ſignificat gau/
dium vite eterne:qḋ nullis verbis pōt exprimi.
Effectus aūt doctrine euangelice q poſſet dici ter
tius effectus reſpectu duoꝝ precedentiū:eſt cōfeſ/
ſio fidei ſecundū tho.in.4.di.8. in expoſitiōe lr̄e
circa mediū. Et hoc īnuitur ꝑ ſymbolum ſeu cre
do:q poſt euangeliū dicitur:⁊ q2 ſupra rōnem eſt
fides a ſacerdote īchoatur ſymbolū fidei:⁊ cho/
rus proſequitur: ſicut ēt ⁊ gloria in excelſis : vbi
⁊ ſpes ſignificatur ſeu erigitur:⁊ pax dn̄i vbi cha/
ritas īſinuatur a ſacerdote īchoatur:q2 iſta a deo
ſunt in nobis. Nō aūt dicitur ſymbolū niſi in ſo/
lēnitatibus de quibus fit mētio in ſymbolo:ſicut
in natiuitate reſurrectione ⁊ huiuſmodi:vl' ḋ his
qui fundauerunt fidem vt apl̄i. Et iſtud ſymbolū
fuit editū in ꝯcilio niceno. Et ſcd̄m gulielmum.d:
mandauerūt in miſſa dici damaꝰ papa ⁊ marcus
papa. Symbolū aliud minꝰ qḋ dicitur ſecrete in
prima ⁊ completorio ediderunt apl̄i aliud vero.
Quicunqꝫ vult ſaluus eſſe:quod athanaſius edi/
dit ⁊ eccleſia approbauit:⁊ diebus dn̄icis in pri/
ma dici ſtatuit.

Secundum pertinens

ad celebrationē ſacramenti ē matie conſecrande
oblatio:⁊ hoc cōtinet tria ſecundū tho.i.4.ꝑmit/
titur.n.offerentiū exultatio quaſi preparatoria.
Et in hoc offertorio quod dicitur:hilarem.n.da
torem diligit deus.2.ad cor.9.c. Et ſm̄ gulielmū.
.d.quis īſtituerit offertoriū ignorat̄. Et dr̄ offerto
riū a ferta:quod eſt oblatio q̄ in altari offertur:vl'
q2 dū offerēda cantatur:ſacerdos accipit oblatio
nes a popl'o:⁊ hoſtias a miniſtris. Et nota q vſqꝫ
ad iſtū locuꝫ dr̄ miſſa cathecuminoꝝ:q2 vſqꝫ ad
iſtum paſſum cathecumini ſtant in eccl'ia :⁊ po/
ſtea emittunt̄ de eccleſia:⁊ ſimil'r pagani ⁊ iudei.
Unde de ꝯſe.di.i.c.ep̄s.dr̄. Ep̄us nullū ꝓhibeat
eccl'iā īgredi ⁊ audire verbū dei:ſiue gentilē ſiue
hereticū ſiue iudeū vſqꝫ ad miſſā cathecumino/
rū. Cathecumini dicuntur q erudiunt̄ in fide ā te
q̄ꝫ baptiçent̄:heretici tn̄ rōne excōicationis non
poſſūt in diuinis adeſſe:ſed tn̄ predicationi. Ex/
primitur ſecūdo ipſa oblatio dū dicit: ſuſcipe ſan
cta trinitas ⁊ cetera:vbi petitur vt popl'i oblatio
ſit dō accepta. Unde.ꝑ.palypomenō.29.c.dauid
dixit. Ego in ſimplicitate cordis mei obtuli vni/
uerſa ⁊ cetera. Exinde ſacerdos thurificat altare
quod nō facit q̄ſi vtēs cerimoniali ꝓcepto legis:
ſed eccl'ie ſtatuto ſm̄ tho.ī tertia ꝑte.q.83.ar.5.ad
2m. Statuit āt h̄ eccl'ia ⁊ ob reuerētiā ſacramēti:
vt.ſ.ꝓpter bonū odorē depellat̄ qcquid corpora
liter prauiꝰodoris eſſet in loco qḋ poſſet ꝓuoca/
re horrorē. Et ēt fit hoc ad repreſentandū effectū
gratie:q̄ ſicut bono odore xp̄s plenꝰ fuit: ⁊ a xp̄o
ḋriuatur ad fideles officio miniſtroꝝ. Et ideo vn
diqꝫ thurificato altari per quod xp̄us ſignificat̄:
thurificant̄ oēs per ordinē. Exinde lauat ſibi ma
nus ſacerdos tū ob reuerentiā ſacramenti vt mū
dus tractet:tū ad ſignificandū emundationē etiā
a minimis peccatis:q̄ congruit accedenti ad hoc
ſacramentū:ꝓpter quod etiā fit confeſſio genera
lis publice ante miſſe introituꝫ. Petit̄ tertio obla
tionis acceptatio ꝑ orōnes ſecreto dictas. H̄ enim

ſacerdotis tñ deum oꝛonibus placare ad quod ſacerdos ſe ꝑparat ꝑ humiliationē dicēs: in ſpiri/ tu humilitatis. Et qꝛ hec predicta exigunt mētis erectionē ad deū: in omnibus tribus premittitur dñs vobiſcū: loco cuius qñ oratio ſecreto facienda eſt: dicitur: orate frēs. Et dicuntur ille oꝛones ſequentes ſecrete ſcḋm gulielmū: qꝛ ſūmiſſe ſunt dicēde. Et hoc tñ ne vileſcat officiū miſſe ſic oībus manifeſtatū. tum vt deuoti⁹ oret ſacerdos: ne habeat occaſionē cogitādi placere pplo in prolatione. tum ad ſignificandū orations xp̄i ſecreto factas tēpore paſſionis. tum quia ipſe ſilens fuit in paſſione.

Tertium pertinens ad

celebrationem eſt ſacramenti ꝯſumatio: ⁊ hoc cōtinet tria: primo preparationem: ſecūdo ſacramēti perfectionem: tertio ſumptionem eius. Preparatio aūt populi ⁊ miniſtroꝝ ⁊ ſacerdotis ad tm̄ ſacramentū per deuotā dei laudem fit. Unde in prefatiōe in qua ꝯtinetur dicta preparatio tria cōtinentur. Primo ppl̄i excitatio ad laudē dei. Ubi ſacerdos dñs vobiſcū dicit: quod ad totā iſtam partē referendum eſt: inuitat ad mentis erectionē dicens: ſurſū corda: vbi dicit Cyprianus. de cōſe. di. i. c. qñ. Ubi dicit: qñ admonet ppl̄s nil ſe aliud cogitare q̄ deū: deinde ad gratiaꝝ actōes dicēs. Gratias agamus dño deo nr̄o. Secundo deum implorat ad laudem ſuſcipiendā: oſtendens laudis debitum dicens. Uere dignū rōne dn̄ij. Unde ſubdit: dn̄e ſācte. Et iuſtum rōe paternitatis: vnde ſubdit: pater oīpotens. Equū rōne diuinitatis: vn̄ ſubdit: eterne deus. ⁊ ſalutare rōne redemptionis: vnde ſequitur per xp̄m. d. n. Quādoq; vero adiūgitur aliq̄ laudis materia ſecundū ꝯgruentiam ſolennitatis: vt qui per reſurrectionē ⁊ huiuſmodi. Et nota ſecundū gulielmū. d. q̄ ꝑfatōes hymnos ⁊ tractus gelaſius papa compoſuit ⁊ cātu ⁊ eliato ſermone dictauit. Et de cōſe. di. i. inuenimus. Ponuntur nouē prefationes canonizate. ſ. de reſurrectiōe xp̄i: de aſcēſione: de pētecoſte: de trinitate: de natiuitate dñi: d̄ epiphania: d̄ cruce ſeu paſſione: de apoſtol̄: ⁊ de ieiunio in. xl. Sed vrbanus papa addidit decimū. ſ. d̄ beata virgīe. Proponitur etiā exemplum laudis. ſ. in angelis: dum ſubditur: per quē maieſtatē tuā ⁊ cetera. Tertio ppl̄us laudes exoluit ⁊ diuinitati aſſumēs verba angeloꝝ. ſ. ſanctus ſanctus ſanctus dñs deus ſabaoth ⁊ ceťa. Yſ. vi. Sabaoth nomē eſt hebraicū ⁊ latine īterpretatur exercituū vel militiaꝝ. ſ. angeloꝝ: vbi etiā exprimitur myſterium trinitatis ꝑſonaꝝ: qꝛ dicitur ter ſāctus: ⁊ vnitas eſſētie qꝛ dominus deus: ⁊ preſentia diuine maieſtatis: qꝛ pleni ſunt ⁊ cetera. Exoluit etiam laudes humanitati xp̄i dicens: cum pueris hebreoꝝ: benedictus qui venit ⁊ cetera. Mat. xi. oſāna hebraicum nomen eſt: ⁊ latine interpretatur obſecro ſalua: ⁊ ſecundū gulielmem ſixtus papa iſtud ſanctus ſtatuit. ¶ Secundū pertinens ad ſacramenti cōſumationem: eſt eius perfectiō ſeu confectio. Et hec ꝑs diuiditur in tres partes ſecundū tria que ꝑtinent ad integritatē ſacramenti aliquid. ſ. quod eſt ſacramētum tantū. ſ. materie oblate bn̄dictio: ⁊ aliquid quod eſt res ⁊ ſacramentū. ſ. corpus xp̄i verum: ⁊ aliquid quod eſt res tantum. Et ſecundū gulielmum du. ne muſce venientes. i. vane cogitationes perdant ſuauitatem vnguenti. i. oratōis: dici pōt q̄ canon debet dici expedite non moroſe: ⁊ ne auditoribus tediū generetur: nō tñ nimis feſtinanter: ne ſacrificium fiat ſine ſale diſcretiōis ⁊ deuotionis. Debet etiā legi in libro: ne vllus error contingere poſſit. Dicit āt totū iſtud. ſ. a te igitur vſq; ad cōmunionē canon: qꝛ rl̄is patrum cōpoſitus eſt. Canon. n. grece latine rl̄a: qꝛ ꝑ hūc fit regulariter conſecratio ſacramenti. Quantū ad ꝑmum petit ſacerdos oblationis bn̄dictionē. d. te igitur clementiſſime ⁊ ceťa. Et q̄ ſe īclinans hoc dicit ſignificat humilitatē ⁊ obedientiā ex q̄ xp̄s paſſus eſt. Et bn̄dicas hec dona que nobis a deo data ſunt: hec munera que. ſ. deo a nobis oblata: ſacrificia ad noſtram ſalutem deo a nobis ſacrificata: illibata dicuntur. i. incorrupta ⁊ quo ad materiam: qꝛ materia dꝫ eſſe apta: ⁊ quo ad rem continendā id eſt corpus xp̄i: ⁊ quo id eſt corpus xp̄i: ⁊ quo ad corpus xp̄i myſticum ibi ſignificatum. Et nota ſecundū tho. in tertia parte. q. 83. ar. 4. q̄ in celebratione miſſe ⁊ precipue ab iſto loco vſq; ad pax dñi vtitur ſacerdos frequēter crucis ſignatione ad exprimendā paſſionē xp̄i: que eſt ad crucem terminata. Eſt aūt paſſio xp̄i quaſi quibuſdam gradibus peracta. Nam primo fuit xp̄i traditio: que facta fuit a iuda ⁊ a iudeis: ⁊ hoc ſignat trina crucis ſignatio ſup iſta verba hec dona. Secunda fuit xp̄i venditio: que facta fuit ſacerdotibus ſcribis ⁊ phariſeis: ad quod d̄ſignandū fit iterū trina crucis ſignatio ſuper illa verba bn̄dictam ⁊ cetera. Additur aūt duplex conſignatio ſuper illa verba: vt corpus ⁊ cetera: ad deſignandū perſonā venditi ⁊ venditoris. Tertio fuit prefiguratio xp̄i facta in cena: ad quod deſignandū fiunt due cruces: vna in conſecratione corporis: alia in conſecratione ſāguinis. Quarto fuit paſſio ipſa xp̄o exhibita ad deſignandū quinq; plagas chriſti: fit quinquuplex crucis ſignatio ſuper illa verba hoſtiam purā ⁊ cetera. Quinto repreſentatur extēſio corporis in cruce ⁊ effuſio ſanguinis ⁊ fructus paſſionis: fit triplex conſignatio ſup illa verba: corpus ⁊ ſanguinē ſūpſerimus omni benedictione ⁊ cetera. Sexto repreſētatur triplex oꝛo quā fecit in cruce. Unā ꝓ pſecutoribus cū dixit: pater ignoſce: luce. 23. c. Aliā ꝓ liberatōe a morte cum dixit: de⁹ meus luce. 23. c. ⁊ cetera. Tertiā ꝓ adeptione glīe cū dixit paṫ in manus tuas: luce. 23. c. ⁊ cetera. Et ad hoc ſignificandū fit trina crucis ſignatio ſup illa verba: ſanctificas ⁊ ceťa. Septimo repreſentantur tres hore: qbus ſtetit in cruce. ſ. a ſexta vſq; ad nonam: ⁊ ad hoc ſignificandū fit trina crucis ſignatio ad illa verba: per ipſum ⁊

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

cetera. Octauo repreſẽtatur ſeparatio aīe a corpore
per duas cruces ſubſequẽtes factas extra calicem.
Nono repreſentatur reſurrectio xpi tertia die fa
cta per tres cruces: q̄ fiunt ad illa verba: pax dñi.
hec tho. 3. p. q. 83. ar. 4. ad. 5. Reuertendo ad ſupio
ra: poſtq̄ ſacerdos petijt bñdictionẽ oblatōis. d.
hec dona ⁊ cetera. Deinde petit ſalutem pro offe/
rentibus ⁊ his ꝓ quibus offertur: cū dicit: in pri/
mis ⁊ cetera. Ubi primo ꝯmemorat eos ꝓ quoꝝ
vtilitate offertur hoſtia tāq̄ ad generale ſtatutū
eccleſie: quāq̄ ad ſpeciales pſonas ibi memento.
Oratur ergo primo ſm gulielmum du. ꝓ eccleſia
catholica. i. vniuerſali. Secundo ꝓ papa: cū dicit̄
vna cū famulo tuo ⁊ cetera: q̄ verba addidit cle/
mens papa. Tertio ꝓ epo ſuo: cū dicitur antiſtite.
Antiſtes tñ ipſe celebrās nō dꝫ ea dicere. Et ī ro
ma ēt dici nō dꝫ antiſtite: qꝛ antiſtes illius ciuita/
tis ē papa ipſe iam dictus. Quarto ꝓ rege. Orare
aūt ꝓ rectoribus docet apl's. i. thi. 2. c. Ptās eius
eſt duplex. ſ. eccleſiaſtica ⁊ ſecularis. di. 96. duo.
Quinto orat ꝓ oībus orthodoxis: quod nomen
eſt grecū: ⁊ interpretatur recte glorians. Ortho/
doxus qui. ſ. deū recte fidei confeſſione glificat.
Quantū vero ad ſpeciales pſonas dicit: memẽto
dñe ⁊ ceta. Ubi pōt orare ſilenter pro quocunq̄
vult vno vl' pluribus: nō tñ dꝫ hic orare pro aliq̄
defūcto: qꝛ ꝓ defunctis orat̄ in ſecūdo memẽto:
⁊ cū deus nihil ignoret vel obliuiſcat̄: dr̄ tñ ei vt
recordetur. ſ. ad miſerendū. Oratur ⁊ ꝓ circunſtā
tibus cū dr̄: ⁊ oīum circūſtantiū: vbi oſtendit̄ vti/
litas magna ī audiēdo miſſā: cū pro illis ſpāliter
oretur: hec oīa: guliel'. du. Et qꝛ citius exauditur
iuſtus q̄ peccator: ideo q̄ntū ad orōnes melius ē
audire miſſā boni ſacerdotis q̄ mali ceteris pari
bus ſm alb. q̄uis quātū ad virtutẽ ſacramenti ⁊
miniſterij publici nō ſit differentia īter bonum ⁊
malū miniſtrū. i. q. i. intra catholicā. Et nota q̄ d̄
cōſe. di. i. de noībus cum glo. eius dr̄: q̄ nō debet
noīari is ꝓ quo oratio fit nec in miſſa nec in orō
ne eius vel ſecreta miſſa. Secundo ſecundū tho.
in. 4. di. 8. in expoſitiōe littere cōmemorat eos ī
quoꝝ offertur reuerentia: ibi: cōmunicantes ⁊ ce/
tera. Et ponitur virgo q̄ xpꝫ ī tēplo obtulit: apli q̄
ritum offerendi nobis tradiderūt: martyres qui
ſeipſos deo obtulerunt: nō aūt confeſſores: qꝛ d̄
eis antiquitus nō ſolēniçabat ecclia: vel qꝛ nō ſūt
paſſi ſicut xpus: cuius paſſio hic recolitur. Et ſecū
dū gulielmū du. ꝯmunicantes addidit canoni ſy
rius papa. Et in hac cōmemoratione ſanctorum
ſeruat eccleſia: qd̄ antiquitus agere cōſueuit: vt. ſ. ī
orationibus ſuis recolat pr̄um memoriā: quate/
nus coꝝ meritis ſuffragantibus facilius obtineat
qd̄ iplorat. Sicut moyſes orando īterpoſuit me/
moriā patrū. d. Recordare abrahā iſaac ⁊ iacob
⁊ cetera. exodi. 32. c. Tertio concluditur expreſſe
q̄ petatur ipetrandū. dū dr̄: hanc igitur oblatio/
nē ⁊ cetera. Et iſtud ſecundū gulielmū du. adiun/
xit leo papa vſq̄: placat' accipias. Beat' vō gre
go' reſiduū vſq̄: iubeas grege numerari. ¶ Quā

oblationẽ. hec pars ad cōſecrationẽ ptinet: q̄ tria
continet. Primo. n. iplorat̄ur cōſecrantis virtus.
Secūdo pficitur cōſecratio ibi: q pridie. Tertio
exprimit̄ rei cōſecrate cōmemoratio ibi: vnde ⁊
memores. ¶ Quantū igitur ad primū nota ſecū
dum tho. in. 4. q̄ illa verba bñdictā: poſſunt re/
ferri vno mō q̄tū ad id qd̄ eſt in ſacramento con
tentū. i. ad xpm qui eſt hoſtia. Unde dicit: benedi
ctā: ab omni macula peccati imunis. aſcriptam. i.
preſiguratā figuris veteris teſtamēti ⁊ predeſti/
natione diuina preordinata. ratā: qꝛ nō eſt tranſi
toria. rationabilē: propter congruitatem ad placā
dum. acceptabilem propter efficaciā: facere digne/
ris: tu. ſ. dus pr̄. Alio mō poſſūt referri ad effectū.
Unde dicit bñdictā: per quā bñdicimur: ⁊ aſcri/
ptam: per quā celis aſcribamur. ratam: ꝑ quā ī mē
bris xpi cenſeamur. rationabilē: ꝑ quā a beſtiali
ſenſu eruimur. acceptabilē: per quā dō accepti ſi
mus. Poſſunt ēt referri ad ipſā hoſtiā: que eſt ſa/
cramentū tantū. ¶ Quantū ad ſecundū. ſ. qui pri
die q̄ pateretur ⁊ cetera. hec verba alexander pa
pa dicit̄ addidiſſe ſecundū gulielmū du. ⁊ cum ſa
cerdos dicit: accepit panē: dꝫ ſumere hoſtiā in ma
nibus: que hoſtia de cōi more fit rotunda in mo/
dum denarij ſm gulielmū. tū qꝛ xp̄s qui ibi eſt pᵒ
cōſecrationē: denarijs venditus fuit. tum qꝛ ipſe
vt denarius ꝓmittitur in premiū. tū qꝛ forma ſpe
rica deſignat eternitatē quā hꝫ deus. Et eleuatis
oculis ī celū ⁊ cetera. Nota q̄ nō reperitur ī euā
gelijs xp̄m tunc eleuaſſe oculos in celū: nec etiam
in conſecrando ſāguinē dicit aliquis euangeliſta
ipſū dixiſſe hec duo: q̄ ponūtur in forma ꝯſecra
tionis ſanguinis. ſ. noui ⁊ eterni teſtamenti myſte
rium fidei. Et nihilominus credendū ē ipſū ſic fe
ciſſe ⁊ dixiſſe. Nā forma ipſa tradita eſt eccleſie
a beato petro ⁊ alijs aplis: q conſecrationi īterfue
runt vt dr̄ in decret. extra de celeb. mi. c. cū mar/
the. Nec obſtat q̄ euangeliſte hoc non ponunt.
Multa. n. omiſerūt ſcribere de his q̄ fecit ⁊ dixit
xp̄s: vt illud quod dicit paul. actuum. xx. c. vbi ait
xp̄m dixiſſe: qꝛ beatius eſt dare q̄ accipere: ⁊ qd̄
narrat. i. corint. 15. de xp̄o q viſus pluſquā qngen
tis fratribus ſimul: ⁊ viſus eſt iacobo. ſ. reſuſcitatꝰ
⁊ ioānis. xx. c. ⁊ tho. 4. ſ. di. 8. q. 2. ar. i. q. 4. ad. 5. ar.
ſic ⁊ iſta omiſerunt: q̄ tñ fecit vt dr̄ in dicta decre
tali. Bñdixit ⁊ fregit ⁊ cetera. Nota ſm tho. in. 3.
parte. q. 78. ar. i. i. R. ad. i. q̄ euangeliſte nō ſemꝑ
eundē ordinem in recitādo ſeruauerūt: quo res
geſte ſunt: vt pꝫ per augu. Unde ītelligendū ē or/
dinē rei geſte huiuſmodi ſic exp̄mi poſſe. Accipi
ens panē bñdixit dicēs: h̄ ē. c. m. Et deinde fregit
⁊ dedit diſcipul' ſuis dicēs: h̄ ē. n. c. m. Senſus ē: qd̄
continet̄ ſub his accidentibus. ſ. panis eſt corpus
meum. Eſt aūt ſecundū tho. in tertia parte vbi ſu/
pra hec ꝯuenientiſſima forma. Dꝫ. n. formā ſacra
menti ſignificare id quod in ſacramēto efficitur.
Unde forma ꝯſecratiōis panis dꝫ q̄ ſignificet ip/
ſā ꝯuerſionē panis in corpꝰ xpi: nō aūt debuit ſi/
gnificari talis ꝯuerſio in hac forma: vt in fieri: ſed

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vt in facto eſſe. Et rõ vna eſt: qꝛ hec ↄuerſio nõ ẽ
ſucceſſiua ſed inſtantanea. In huiuſmodi aũt mu
tationibus fieri nõ eſt niſi factũ eẽ ꝛ ideo ꝛ ceťa.
Illud.n.ẽ appoſitũ ſm morẽ romane eccľe tradi
tũ a beato petro: ꝛ hoc ꝑpter cõmutationẽ ad ꝑ
cedentia. Forma ↄſecratiõis ſãguinis ẽ hec. Hic
eſt enĩ calix ſanguinis mei noui ꝛ eterni teſtamẽti
myſteriũ fidei q pro vobis ꝛ ꝓ multis effundeť
in remiſſionẽ peccatoꝝ: oĩa iſta ſm tho.3.p.q.78
ar.3. ſunt de ſuba forme: excepto.n. Ponit aũt hic
cõtinẽs ꝓ cõtento. Unde ſenſus ẽ. Hic ẽ ſãguis cõ
tentus ĩ calice de q̃ hic fit mẽtio. qꝛ.n. ſanguis xp̃i
cõſecratur in hoc ſacramẽto in quãtũ ẽ potus fi
deliũ: qd nõ ĩportatur ĩ rõne ſãguinis: ideo opor
tuit hoc deſignari ꝑ aliquid huic vſui accõmoda
tũ.ſ. vt calicẽ noui ꝛ eterni teſtamẽti. Exponit in
noc. extra de cele.mi.c.cum marthe. ſic noue ꝛ etẽ
ne ꝓmiſſionis cõfirmator. Teſtm̃.n. vt dicit tho.
ẽ diſpoſitio hereditatis: hereditatẽ aũt celeſtẽ de
us diſpoſuit hominibus dãdã ꝑ virtutẽ ſãguinis
xp̃i. Dr̃ aũt teſtamentũ nouũ rõne exhibitiõis: qꝛ
nõ in figura datur: vt ĩ veteri teſtamẽto. Eternuꝫ
dr̃ tam rõne hereditatis q̃ꝫ rõne eťne dei ꝑordi
nationis. Myſteriũ fidei non ad excludendũ reĩ
virtutẽ: ſed ad oſtẽdendũ occultationẽ q̃ſi quod
dã ſecretũ: quod ſola fide teneť: ꝛ nõ cernitur. Et
qꝛ ſãguis ſeorſũ ↄſecratus a corpore expreſſius
repreſẽtat paſſionẽ: ideo in ↄſecratiõe ſanguinis
fit mentio de paſſione ꝛ fructu eius: dũ dr̃ qui ꝓ
vobis ꝛ ꝓ multis ꝛ cetera: ꝓ vobis.ſ. iudeis: vľ ꝓ
vobis manducantibus: ꝛ ꝓ multis.ſ. gẽtilibus ꝓ
quibus offertur. Hoc q̃tienſcũqꝫ ꝛ cetera: nõ ẽ de
ſuba forme. ¶ Exprimitur tertio rei ↄſecrate cõ-
memoratio. Unde dr̃: vnde ꝛ memores ꝛ ceťa.
Qꝫ autẽ poſt cõſecrationẽ ſacerdos extẽdit bra
chia deſignat extenſionẽ chriſti in cruce ſm tho.
Qꝫ aliqñ leuat manus in orãdo: deſignat q̄ orõ
eius dirigitur ꝓ ppľo ad deũ. Qꝫ aliqñ man⁹ iun
git ꝛ inclinat ſignat humilitatẽ ꝛ obedientiã xp̃i
in paſſione. Digitos aũt iungit poſt cõſecrationeꝫ
.ſ. pollicẽ cũ indice, ob reuerentiã ſacramenti: ne
ſiqua ꝑticula digitis adheſiſſet: diſpergať. ¶ Su
praqꝫ ꝓpitiatõ ꝛ ceťa. hic petit ſacramẽti effectũ.
Et primo petit ſacramẽtũ acceptari: qd eſt cã gra
tie dicens: reſpicere digneris ꝛ ceťa: munera pue
ri tui iuſti abel ꝛ ceťa. Ubi nota ſecundũ tho. q̄ lꝫ
hoc ſacrificiũ preponatur oĩbus ſacrificijs antiq̃s
illa tñ fuerũt deo acceptiſſima ex deuotione of-
ferentiũ. Petit ergo ſacerdos vt accepteť hoc ex
deuotiõe offerentiũ ſicut illa abel. Secũdo petit
dari ipſũ donũ gr̃e.d. ſupplices te rogamus ꝛ ce-
tera. Ubi nota ſecundũ tho. q̄ ſacerdos nõ petit
q̄ ſpẽs ſacramẽtales deferantur in celũ: neqꝫ cor
pus xp̃i verum: qd ibi eſſe nõ deſinit: ſꝫ petit hoc
pro corpore xp̃i myſtico qd in hoc ſacramento
ſignificať: vt.ſ. orõnes ſacerdotis ꝛ ppľi angelus
aſſiſtens diuinis myſterijs deo repreſentet. Su-
blime altare dei dicitur vľ ipa eccľia triumphãs
in qua trãſferri petimus: vel ipſe deus cuius parti
cipatõeꝫ petim⁹. vľ ꝑ ãgelũ ĩtelligiť ipe xp̃s. q cor
pus ſuũ myſticũ deo pr̃i cõiungit ꝛ eccleſie triũ
phanti. Tertio petit effectũ glorie dari defunctis
dicens: memẽto dñe ꝛ ceťa. de conſe. di.5. viſum.
Statutũ eſt: vt in oĩbus miſſis fiat oratio pro de
functis: ꝛ hoc fit ĩ iſto paſſu generaliter ꝓ oĩbus:
ſed in ſpeciali põt ſecrete orare pro quolibet: quẽ
tñ nõ credit dãnatum. Unde dr̃: in chriſto q̇ſcẽ
tibus. Cum aũt dicit ſacerdos: nobis quoqꝫ pctõ
ribus paululũ expreſſa voce ꝑcutiť pectus ſuũ di
cendo: nobis q̃ꝫ pctõribus tũdit pectus. Sic ꝛ pu
blicanus ꝑcutiebat pect⁹. luce.7.c. In tũſione pe
ctoris tria ſunt.ſ. ictus ſonus ꝛ tact⁹: ꝑ que ſignanť
cõtritio qua ꝑcutiť cor doloris ↄfeſſio qua fit vo
ce, ſatiſfactio: q̃ opere dſignata ꝑ tacta. Et hoc qꝛ
peccamus cogitatione locutõe ꝛ ope. Cõpletur ãt
canon miſſe more aliaꝝ orõnum in xp̃o: ibi ꝑ xp̃ꝫ
d.n. ꝛ ceťa: ꝑ quẽ hoc ſacramẽtũ originẽ hꝫ: ꝛ quã
tum ad ſubam. Unde dicit: creas ꝓpter eſſe natu
re: ſãctificas ꝓpter eſſe ſacramenti: ꝛ quantũ ad
virtutẽ. Unde dicit: viuificas ꝓpter effectũ gr̃e: q̃
eſt vita aĩe: bñdicis ꝓpter gr̃e augmentũ ꝛ quan
tũ ad operationẽ ſiue vſũ: vñd dicit ꝛ preſtas no
bis. Tãdẽ ponitur ſacramẽti ꝑceptio. Ibi orem⁹
p̃ceptis ꝛ cetera. Et circa hoc p̃mo poniť ad ipſuꝫ
ꝑparatio cõis: ſecũdo ſpecialis. Et cõis ẽ triplex.
Primo.n. ponitur ſacramenti petitio ĩ ipſa orõne
dñica: cũ dr̃: panẽ nr̃m ꝛ cetera. Secũdo ꝑcipien-
tiũ expiatio ꝑ orõnem ſacerdotis dicentis: libera
nos ꝛ cetera. Tertio pacis adipletio: ibi pax dñi:
hoc.n. eſt ſacramentũ vnitatis ꝛ pacis: ꝛ qꝛ pacis
petitio exuperat oẽm ſenſũ: iõ pacis petitio ĩcho
tur a ſacerdote: cũ dicit: pax dñi: ꝛ a choro ↄpleť
cũ dr̃: agnus dei: ꝛ ſic tria a ſacerdote incepta cho
rus ꝓſequitur.ſ. gľia in excelſis: quod ꝑtinet ad
ſpem. credo in vnuꝫ deũ quod pertinet ad fidẽ.
pax dñi quod ꝑtinet ad charitatem. Petit autem
ppľs mĩam quantũ ad amotionẽ mali ↄtra miſe-
riam culpe ꝛ pene: ꝛ pacẽ quantũ ad conſecutionẽ
oĩs boni. Unde tripliciter agnus dei dr̃: hec oĩa
tho.in.4. di.8. in expoſitione littere. Et nota q̄
fractio hoſtie ſm tho.4.ſ. di.12.q.1.ar.3. in corpo-
re.q. tria ſignificat. Primo ipſã diuiſionẽ corporꝭ
xp̃i q̃ facta ẽ in paſſione. Secũdo diſtributioneꝫ
gratiaꝝ ꝓcedentiũ ex paſſione xp̃i: vt dicit dio⁹.
Tertio diſtĩctionẽ corporis myſtici ſcdm diuer-
ſos ſtatus. Et qꝛ ſtatus ſunt.3. iõ tres ꝑtes fiũt. Uñ
Sergius papa. de cõſe. di.2.c. triforme dicit. Tri
forme ẽ corpus dñi. Pars miſſa in calice corpus
xp̃i: qd iam reſurrexit demonſtrat.ı. ipſũ xp̃um ꝛ
beatã virginẽ: ꝛ ſiq ſũt alij ĩ gľia cũ corpore. Pars
comeſta ãbulans ſuꝑ terrã: qꝛ.ſ. viuẽtes ĩ terra ſa
cramento vtunť: ꝛ paſſionib⁹ atteruntť: ſicut pãis
comeſt⁹ atteriť dentib⁹. Pars in altari remanens
vſqꝫ in finẽ miſſe ſignificat corpus xp̃i remanẽs
ĩ ſepulchro vſqꝫ ad finẽ ſeculi: qꝛ corpora ſanctoꝝ
in ſepulchris erũt: quoꝝ aĩe ſunt vel in celo vel in
purgatorio: hic tñ ritus non ſuať mõ: vt.ſ. vna ꝑs
reſeruetť ĩ fine miſſe. Manet tñ eadẽ ſignificatio

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

gtiã. vñ ꝟſus. Hoſtia diuidit̃ i ptes: tîcta beatos.
Plene ſicca notat viuos: ſeruata ſepl'tos: hec tho.
Alij aliter aſſignãt iſtã ſignificationẽ: ſed nõ ẽ ei⁹.
Preparatio aũt ſpãlis ſacerdotis ſumẽtis fit per
orõnes quas ꝑuatim dicit. Dñe ieſu xpe: ꝛ ſique
alie ſunt. Et nota ſecundũ tho. i tertia pte: ꝙ ſi ꝓ
pter frigus manuũ vel alias ꝓpter negligentiam
ãte fractionẽ vel poſt: hoſtia cõſecrata labat̃ i ca-
licẽ: qꝛ hoꝝ pretermiſſio nõ facit ad ꝑfectionẽ ſa-
cramẽti: ſed ad ſignificationẽ tñ: iõ nõ ẽ neceſſe
iterare aliq̃d circa celebratõez ſacramẽti ꝓpt hu
iuſmõi defectũ. hec tho. Et ſi medietas hoſtie la-
bitur: põt ꝛ dꝫ medietas alia q̃ remanet diuidi in
duas ptes: cũ apte poſſit hoc fieri: vt ſit ſignifica-
tiũ. Si aũt tota dilabitur ſi nõ ẽ tota madida: ſed
pars aliq̃: ꝛ põt cõmode extrahi ð calice: ꝛ adhuc
diuidi ſine multa ꝯtractatione ptis madefacte: dꝫ
fieri ꝓut melius põt. Itẽ ſi ſumendo ſanguinẽ re
manet ps hoſtie in calicẽ miſſe i fũdo calicis: põt
digito ad labiũ calicis adduci ꝛ ſic ſumi. ¶ Tertia
ps ꝑncipalis ẽ gratiaꝝ actõis: ꝛ ꝯtinet duo. ſ. reme
moratiõnẽ accepti bñficij in cantu antiphone p⁹
cõionem ꝛ gratiaꝝ actiõem ex orõne quã ſacer-
dos ꝑſeqr̃: vt ꝯformiter finis miſſe ꝑncipio reſ
pondeat. Et ſciendũ ꝙ in officio miſſe quedã ver
ba ꝯtinent̃ greca: ſicut kyriel'. quedã hebraica vt
all'a oſãna ꝛ ſabaoth: quedã latina vt alia: qꝛ his
trib⁹ liguis ſcript⁹ ẽ titulus crucis xpi Io. 19. hec
tho. in. 4. Terminat̃ miſſa poſt ite miſſa ẽ: qõ dr̃
ſi ꝑceſſit gl'ia in excelſis deo: alias bñdicam⁹ dño
vel requieſcant i pace: ſi celebrat̃ ꝓ defũctis: termi
natur ꝑ bñdictionẽ ſacerdotis. Unde de ꝯſe. di. i.
c. miſſas. dr̃ ꝙ nullus ãte bñdictionẽ ſacerdotis
egredi ꝑſumat. ſ. dieb⁹ dñicis. Euãgeliũ aũt in
ꝑncipio erat verbũ: ẽ ad placitũ illud vl' aliud: dꝫ
tñ in hoc ſeruari mos pr̃ie. Poſt ꝑceptionẽ autẽ
ſacramẽti ſumit̃ vinũ ad abluendũ os: ne relige
alique remaneãt iter dẽtes: qõ ptinet ad reueren-
tiã ſacramẽti: ꝛ hoc ẽ verũ: niſi eadẽ die deberet
iterũ celebrare: qꝛ tunc nõ dꝫ ſumere purificatio
nẽ: ꝙ ſi ſumeret nõ poſſet ãplius illa die celebra-
re: cũ nõ ſit ieiun⁹ extra de cele. mi. c. ex parte. Et
eadẽ rõne. ſ. ꝓpter reuerentiã ſacramẽti abluit ẽt
digitos q̃bus tetigit ſacramentũ: ſi tñ aquã ſume
ret i purificationẽ: ita poſſet fieri ſicut cũ vino ad
libitũ ſacerdotis. Pro expoſitione aũt aliq̃ ꝛ bre
ui ipſius orõnis dñicalis: nota hic q̃ ponit tho. 22.
q. 83. ar. 9. in corpore. q. Dicit. n. ꝙ ipſa orõ ẽ perfe
ctiſſima: ꝛ ſm augu. ſi recte oramus: nil aliud di-
cere poſſumus. ſ. quantũ ad ſubam. Nã ꝑmo po-
nuntur illa ꝑ q̃ in nobiſipſis fiduciã excitamus. ſ.
ꝯſiderando charitatẽ eius ad nos: qꝛ bonũ nr̃m
vult: ꝛ ideo dicim⁹ pr̃ nr̃. Et ꝯſideratio excellẽtie
q̃ nos põt iuuare: ꝛ ideo dr̃ q̃ es in celis. Deide ſe
quunt̃. 7. petitiones: ꝛ eo ordine q̃ petende ſunt.
Prima ptinet ad dilectionẽ dei: qua deũ in ſeipo
diligimus: cũ dicimus: ſanctificet̃ nomẽ tuũ. i. ſan
ctum ab hõibus habeat̃: qõ ptinet ad gl'iaꝫ dei i
hõibus ꝓpagandã. Secũda ptinet ad dilectionẽ
q̃ diligim⁹ nos: cũ dr̃: adueniat regnum tuũ: ꝑ qõ
petim⁹ ad gl'iam eius ꝑuenire. Tertia petitione
petit̃ directe illud ꝓ quo beatitudinẽ meremur:
cũ dr̃: fiat volũtas tua ſicut i celo ꝛ i terra. Quar
ta ẽ ꝑ quã petitur illud: q̃ iſtrumentaliter iuuant̃
ad merendũ: cũ dr̃: panẽ nr̃m. q. d. n. hodie: ſiue h̃
ĩtelligat̃ de pane ſacramẽtali cuius q̃tidian⁹ uſus
ꝑficit hõi. In quo ẽt ĩtelligunt̃ alia ſacramenta:
ſiue ẽt ĩtelligat̃ de pane corporali ſub q̃ cõprehẽ
ditur oĩs ſufficientie vict⁹. Quinta ẽ remotio eius
qõ eſſet ĩpedimẽtũ prime petitõis: qꝛ directe ex
cludit a regno. ſ. pctm̃: vñ dr̃: dimitte nobis debi
ta noſtra ſicut. ꝛ. n. d. de. n. Sexta ẽ remotio eius
qõ nos ĩpedit a ſecũda petitõe ab obſeruãtia di-
uine volũtatis: cũ dr̃: ꝛ ne nos ĩducas ꝛ cetã: ꝑ qõ
nõ petimus ne tẽtemur: ſed ne a tentatiõe vinca-
mur: qõ ẽ in tentationẽ ĩduci. Septima ẽ remo-
tio penalitatis ꝑſentis q̃ ẽ ĩpeditiua tertie petitio
nis. ſ. ſufficientiã circa vitã: vñ dr̃: ſed libera nos
a malo amẽ. i. ſic fiat. Exinde dr̃ pax dñi ꝛ cetera.
qõ ſeq̃tur agnus dei ꝛ cetã: vbi bis petimus miſe
ricordiã. ſ. quãtũ ad aĩam ꝛ q̃ntũ ad corpus libe
rari a miſeria. Et dr̃ ter agnus dei petẽdo pacem
. ſ. quantũ ad vtrũqꝫ. i. mentalẽ ꝛ corporalẽ. Exi
de ſacerdos deoſculat̃ eucariſtiã vel calicẽ ſe-
cundũ alios: ꝛ poſtea ab eo diacon⁹ accipit oſcu-
lũ pacis ꝛ deĩde alij. Agnus dei dici iſtituit ſergi⁹
papa. Oſculũ pacis dari iſtituit innoc. i. ꝛ leo ſecũ
dus: ꝛ ſignificat vnitatẽ dilectõis: quã debẽt hr̃e
adĩuicem fideles: quã ſignificat ipſũ ſacramentũ:
ꝛ ẽt aſſenſũ ſacris myſterijs: ꝛ his q̃ celebrant̃ in
eccleſia. Et ẽ q̃ſi loco cõionis quã ãtiq̃tus ĩ feſtis
oẽs fideles ſumebant. In miſſa tñ defunctoꝝ ſa-
cerdos nec ſumit nec dat oſculũ pacis: qꝛ defũcti
ſũt abſqꝫ ꝑturbatione pacis: illi. ſ. q̃ ſũt in purgato
rio cum peccare nõ poſſint. Sũpto vero ſacramẽ
to dr̃ ãtiphona poſt cõionem: q̃ a quo fuerit inſti
tuta ignorat̃: ꝛ deinde oratio: qõ totũ pertinet ad
gratiaꝝ actionẽ de tãto bñficio: ꝛ finit̃ per ite miſ
ſa ẽ. qõ ſic exponit̃. Ite ad ꝓpria: qꝛ miſſa eſt ſeu
oblata ẽ hoſtia deo ꝓ humano genere: vel miſſa
eſt oratio ad deũ ꝓ ppl'o ꝛ finita: vel ite poſt xpm
ꝛ ſequimini ipſũ: nõ ſtetis in mũdo: ſed feſtinetis
ad pr̃iam per bona opa: qõ leuiter poteſtis facere
qꝛ miſſa eſt ad placandũ deũ patrem hoſtia per
quã cõfracta ſũt tartara: ꝛ patet ĩtroitus paradiſi.
Quãdo nõ preceſſit gloria in excelſis: termĩatur
ꝑ bñdicamus dño: vel requieſcant in pace ĩ miſſa
ꝺfunctoꝝ. Eſt aũt eucariſtia nõ ſicut alius cib⁹
maſticãda: ſed diſcrete ꝛ moderate ꝛ leniter ante
rioribus dentibus terẽda ꝛ lingua mollificanda:
ne qua pars eius dẽtibus ĩhereat: ne ꝯtingat ex-
pui: ſed nec ſubito poſt cõionez dꝫ expui ꝓpter ſa
cramenti reuerentiã. hec autem gulielmus. d.

¶ De pertinentibus ad miſſam ꝛ de defectibus miſſe ꝛ diſpoſitione ad ipſam ꝛ frequentatione ꝛ vtilitate. c. vi.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Miſſa quotidie in ec
cleſia celebratᷓ: ⁊ hoc ſecūdū innoc. qnqꝫ
de cauſis. Prima qꝛ oꝫ ſemꝑ medicinā eſſe para
tā ꝯtra quotidiana pctā. Secundo vt lignū vite
ſemꝑ ſit in medio paradiſi. Tertio vt nobis quo
tidie xp̄s vniatᷓ ſacramētaliter ⁊ nos ei ſpūaliter.
Quarto vt ſit apud nos iugis memoria paſſiōis.
Quinto vt vero agno loco typici q̄tidie vtamur
ad veſperā quē iudei ad veſperā ꝯuertendi eſu
rient: iuxta illud: ꝯuertentᷓ ad veſperā ⁊ cetera. pſal
mo. 58. Et nota ꝙ ad debitā miſſe celebrationeꝫ
quedā requiruntᷓ ad ſacramenti neceſſitatē: ⁊ q̄
dā ad ꝯgruā ritus ſolēnitatē: ⁊ quedā ad celebrā
tis vel ſumētis idoneitatē. Ad ſacramēti quidem
neceſſitatē tria requiruntᷓ. ſ. debita materia debi
ta forma: ⁊ miniſter itendēs cōfeſſionē ſeu conſe
crationē: ſi aliqd iſtoꝝ defuerit: cōfici nō poterit.
Sed his tribus ꝯcurrentibus etſi oīa alia defice
rent: ꝯficeretᷓ ſacramentū: q̄uis male ex pte offe
rentiū: qꝛ ꝯtra eccleſie morē. Eſt aūt debita mate
ria huius panis triticeus aqua naturali ꝯfectus: ⁊
vinū vitis. Et hoc ideo qꝛ xp̄s creditᷓ cōfeciſſe in
tali materia: qꝛ apl̄i qui p̄ſentes fuerūt: tradiderūt
nobis hunc modū. tū qꝛ xp̄us qui ē in ſacramēto
cōparauit ſe frumēto ⁊ viti: tū et qꝛ talis panis ⁊
tale vinū neceſſarius ⁊ melius nutrimētū p̄ſtant:
vn̄ ⁊ melius ſignificāt effectū ſacramenti ſecundū
doc. eccleſie. Igitᷓ p̄mo ſciendū ē: ꝙ cōficiēs p̄mo
in pane fermētato grauiter peccat: qꝛ facit cōtra
ſtatutū ⁊ ꝯſuetudinē eccleſie: ſed ſicut latinus cō
ficiens in fermēto peccat mortaliter: ita grecus ī
azimo: hoc qꝛ faciūt ꝯtra eccleſie ſue ritum: quā
uis ſit rationabilius ꝯficere ī azimo ſecūdū tho.
3. pte. q. 74. ar. 4. in corpore. q. ⁊ in. 4. ſ. di. xi. q. 2.
ar. 2. q. 3. in corpore. q. ⁊. 4. ꝯtra gentiles. c. 63. Si
vero ꝯficiat in pane q̄ īcipit corrumpi ſimilitᷓ pec
cat: etiā conficiēdo in azimo ꝓpter irreuerentiaꝫ
ſacramēti: tn̄ pane tali ꝯficitᷓ ſacramentū: ſed ſi pa
nis adeo ſit corruptus: ꝙ in eo deficit ſpēs panis:
nō pōt ꝯfici: hoc eſt per verba ſacerdotis nō effi
citᷓ corpus xp̄i: ⁊ ꝙ ſpēs maneant pōt ꝑpendi ex
hoc: ꝙ ꝯtinuitas nō eſt ſoluta: nec alia accidentia
vel eſſentia oīa ablata. hec tho. ⁊ alb. Itē ſi grana
alterius generis ſint admixta tritico in tāta quā
titate: ꝙ aliā ſpēm faciant ſiue ꝙ mediū ꝯſtituant
nō pōt ex eo ꝯfici ſacramētū: ex modica vero q̄n
titate nō īpeditur. tho. ⁊ alb. ⁊ pe. Si panis ſit de
aqua roſacea ꝯfectus: dubiū ē īter doc. ſi pōt cōfi
ci. Durādus ordinis minoꝝ dicit ꝙ ſic: ſed ſāctus
tho. dicit eſſe ꝓbabilius ꝙ nō poſſit ꝯfici: ipſe āt
tho. 4. ſ. di. xi. q. 2. ar. 4. q. 3. in. R. ad ſcōꝫ dicᷓ ſim
pliciter ꝙ nō pōt ꝯfici ex pane coagulato ſeu fa
cto cū aqua roſacea vel alio liq̄re q̄ꝫ aqua natu
rali: ⁊ idē recitat tho. tertia pte. q. 74. ar. 7. i. R.
ad vltimū. De ſpelta ⁊ farre q̄uis quidā dixerint
ꝙ poſſit cōfici: pe. tn̄ dicit ꝙ cōis ſentētia doctoꝝ
eſt: ꝙ nō pōt ꝯfici: idē ricar. in. 4. di. xi. tho. etiaꝫ
in tertia pte. q. 74. ar. 3. dicit ꝙ de hoc nō poteſt

ꝯfici: qꝛ ex tritico iſta nō generantᷓ: ⁊ ſic non ſunt
euiſdē ſpeciei cū tritico. Sed pe. de pal. in. 4. di.
xi. tenet cū alb. ꝙ pōt cōfici de ſpelta ⁊ farre ſicut
de tritico: ⁊ rōnem aſſignat: qꝛ ſunt vnius ſpeciei:
⁊ nō ex eo ꝙ frumentū ſit genus ad triticū ⁊ far ⁊
ſpeltā. Cōptū ē enīꝫ: ꝙ in eadē terra triticū ſemi
natū vno āno generabat ſpeltā vel far: ī alio triti
cū. Et ſi dicatᷓ ꝙ ſpelta nunq̄ꝫ generat triticū: licet
ecōuerſo: nō obſtat: qꝛ forte hoc eſt ꝓpter iꝑfe
ctā virtutē ī ſpelta: ⁊ ſimiliter ꝙ triticum generat
ſpeltā vel far eſt ex debilitate virtutis: ſicut aliq̄
maſculi nō poſſūt generare niſi feminas: nec aliq̄
femine niſi femīas. Sed ſicut maſculus ⁊ femina
nō differūt ſpecie: ita nec triticū ſpelta ⁊ far. Et ſi
dicatᷓ ꝙ alicubi tritico ſeminato creſcit hordeuꝫ
alibi ſiligo alibi loliū: nec tn̄ ꝓpter hoc ſunt vni
ſpeciei. Dicendū ꝙ verū ē: nec de ipſis ꝯfici pōt:
qꝛ huiuſmōi tria generantᷓ ꝑ accidēs ⁊ via corru
ptionis: ſicut ex vino generatᷓ acetū: vel ſicut ex
ſudore animal ꝑfecti generatᷓ aīal iꝑfectū puta
vermis. Sed far ⁊ ſpelta via generationis ex triti
co: ſicut ex ſeminatōe animal ꝓducit animal ⁊ oli
ua oliuā: hec pe. Cū ḡ certū non ſit, vtrū ſint euiſ
dem ſpeciei āte cōfectionē: tenenda videtᷓ opinio
tho. vt pꝫ. 4. ſ. di. xi. q. 2. ar. 2. q. 1. in corpore. q. vt
ſ. nō ꝯficiatur ex his. Sed ſi ꝯfectū ſit opinio pe.
pro ſacramēto habeatᷓ: p̄ſuppoſito ſi eſt ꝯfectuꝫ: ⁊
idē dicit: qō de amido cū ſit paſta cruda ⁊ nondū
panis: ꝯfici nō pōt: ſed ſi ide fiat pāis cū ſit farina
tritici purgatiſſima pōt ꝯfici. Si ſacerdos infra
miſſā āte ꝯſecrationē aduertit hoſtiā nō eſſe tri
ticeā vel eſſe corruptā: remota illa hoſtia aliam
ponat: ⁊ a canone reincipiat. Si vero poſt ꝯſecra
tionē: idē faciat ponendo aliā hoſtiā ⁊ eā ſumēdo
ſed nihilominus poſtea primā illā hoſtiā ſumat:
aut aliis ſumendā tradat: aut reuerēter ꝯſeruet.
pe. Idē ricar. in. 4. di. xi. Quod aūt dicit hic pe. re
incipiat a canone. b. tho. in ſimili caſu dicit reinci
piendū a verbis ꝯſecratiōis. 3. parte. q. 84. ar. vlti
mo in. R. ad quartū vt habetᷓ īfra. Si vero ſacer
dos aduertat ſupradictū defectū hoſtie poſtq̄ꝫ ſū
pſerit: licet in iſto caſu variēt doc. b. tho. in tria p
te vt ſupra tenet ꝙ dꝫ ponere aliā hoſtiā ⁊ ꝯſecra
re ⁊ ſumere: qꝛ p̄ceptū de ꝑceptione ſacramenti
maioris ē pōderis q̄ꝫ p̄ceptū qō a ieiunis ſumatᷓ.
Per id aūt quod dicit pe. ſi ſacerdos infra miſſaꝫ
aduertat hoſtiā nō eſſe triticeā vel corruptaꝫ: pꝫ
quid agēdū. Sed ſi nulla hoſtia fuerit poſita vel
ſi poſita ſit ꝑdita. Et ꝑ id quod dicit tho. ſi aduer
tat defectū hoſtie poſt eius ſūptionē: pōt hoc idē
ītelligi ſi aduertatᷓ etiā poſt ſūptionē ſanguinis. ſ.
ꝙ rurſus ponat nouū panē ⁊ nouū vinū: ⁊ ꝯſecret
atq̄ꝫ p̄ſequatᷓ: ne ſacramentū remaneat iꝑfectuꝫ
qō magis expreſſe apparebit īfra ibi ſtatim dice
re defectū vini: ⁊ ponentᷓ verba magis expreſſe
ipſius. b. tho. Ricar. aūt dicit: ꝙ ſi ſacerdos iam
ſūpſit hoſtiā dictā. i. nō coſecratā ſecūdū quoſdā
nihilominus dꝫ ſumere calicē conſecratum. i. ſan
guinē xp̄i: q̄uis nō ſit ieiunus: qꝛ neceſſitas cum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cogit: ne ſanguis remaneat ſic inaſſūptus: ſed ſi iā ſumpſit vtrūqꝫ. ſ. hoſtiā non ꝯſecratā ⁊ calicem cōſecratum: vel ecōuerſo: dicit ꝙ non debet illa die aliam hoſtiam conſecrare: quia ieiunus nō eſt: ſed opinio tho. videtur in hoc rationabilior ſcilicet ꝙ aliam conſecret propter ratione͂ ab eo aſſignatam.

De vino primo ſciendū

ꝙ ſi vinū oīno factū eſt acetū: nō pōt de ipo cōfici ſacramentū ſāguinis xpi: qꝛ differunt vinuꝫ ⁊ acetū: exēplificat ſicut viuū ⁊ mortuū ſecundū philoſophū. Si vinū ſit in via q̄ſi aceſcendi: ide͂ iudiciū e͂ qd̄ de pane qui eſt in via ad corruptione͂. ſ. ꝙ pōt ꝯfici: ⁊ de tali pōt ītelligi dictū innoc. in libro de miſſa: cū dicit: ꝙ pōt ꝯfici cum aceto: vt exponit ricar. in. 4. peccat tñ cōficiens ꝓpter ſacrame͂ti irreuerentiā: idem tho. ⁊ alb. De muſto pōt confici: nō tñ fiendū de muſto recenti ꝓpter īpuritate͂ tho. ⁊ pe. De agreſta cōfici nō pōt: qꝛ differt a vino ſicut cōpletum ab īcōpleto. Ricardus in. 4. di. xi. Similiter de vua matura confici non pōt: qꝛ non eſt ſub ſpecie potabili ſed edibili: ⁊ de hoc e͂t de cōſe. di. 2. c. didicimus. Iteꝫ de vappa. i. aquarello nō pōt ꝯfici ſāguis xpi ſecundū alb. eſt. n. aqua fuſa ſuper acinos vuarꝫ vino expreſſo: q̄ hꝫ aliquantulū vini acume͂: ſed nō eſt vinū. Si aūt vino apponatur tanta aqua ꝙ nō ꝯuertat̄ in vinū: nō pōt ꝯfici: ⁊ nō dꝫ apponi aqua roſacea vel alia artificialis: ſi tñ apponeret̄ in tā modica q̄ntitate: ꝙ in vinū cōuerteret̄: cōficeret̄. tho. ⁊ pe. Si ſacerdos poſt conſecrationem corporis ⁊ ante conſecrationem ſanguinis percipiat vinum aut aquam nō eſſe in calice: dꝫ ſtatiꝫ apponere ⁊ ꝯſecrare. Si vero poſt oīa ꝯſecratiōis verba percipiat: ꝙ vinū nō fuerit poſitū: ſiquide͂ hoc percipiat ante ſūptione͂ corporis dꝫ depoſita aq̄ ſi ibi fuerit: pone͂ vinū cū aqua ⁊ reſumere a verbis ꝯſecratōis ſāguinis. Si vero ꝑcipit poſt ſūptione͂ corporis: dꝫ apponere aliā hoſtiam ſimul cum ſanguine iterum conſecrandā: ⁊ in fine ſumere hoſtiā iterū cōſecratam ⁊ ſanguine͂: nō obſtāte e͂t ſi prius ſumpſit aquā que erat in calice: qꝛ preceptū de ꝑceptione ſacrame͂ti eſt maioris pōderis q̄ꝫ preceptū ꝙ hoc ſacramentum a ieiunis ſumat̄. ꝑdicta tho. Predictis autem verbis ōmonſtrātur iſta duo que ſupradicta ſūt: cuꝫ de defectu panis dictuꝫ eſt. hic. n. dicit tho. ꝙ non ſufficit ſolum hoſtiā ſumere: ne īperfectū remaneat ſacramentū. Sed ſi ſolū ſanguine͂ aliquis cōſecraret ⁊ ſumeret: ita remaneret īpfectū: ſicut ſi ſolā hoſtiā conſecraret ⁊ ſumeret: tunc autem ſolū ſanguinem conſecraſſet ⁊ ſumpſiſſet. Si poſt conſecrationem ſanguinis cognoſceret: ꝙ hoſtia non fuerit triticea vl̄ ꝙ fuiſſet corrupta: vt hic dic̄ tho: etiam ſi ſolutū ſit ieiuniū: repetendū eſt ſacramentum: vt ſit integrum. Et cū miſſe celebritas terminetur benedictione ſacerdotis: vt dicitur infra nō ita iudicandū e͂ de ꝺfectibus miſſe reparandis ante benedictioneꝫ ſacerdotis: cū adhuc ſiet officiuꝫ miſſe: ⁊ poſt benedictionem quādo nunc ſolutuꝫ eſt officium miſſe: qꝛ poſt benedictione͂ quicquid fieret magis fieret iteratio miſſe q̄ꝫ reparatio defectus. Item ex verbis ſancti tho. imediate ſupradictis apparet: ꝙ in reparatione ſacramenti imperfecti ſatis ſufficiat reſumere a verbis conſecratiōis. vide tamen omnia ordinate ſupra repetenda: qꝛ vt dicitur. 7. q. i. nihil perfecta. Perfecta non poſſunt dici ſacramenta: que perfectum nō habēt ordinem. Et. h. tho. dicit ꝙ eſt īmane ſacrilegium: ſi non perficit̄ hoc ſacramentum. Unde ⁊ ꝯciliuꝫ toletanum tulit ſententiā excōicationis in eos: q cū poſſunt non perficiunt illud ſacramentū: vt pꝫ in loco decreti ſupra īmediate allegati. Si ſacerdos percipiat aquā non fuiſſe poſitam in vino ante cōſecrationem ſanguinis: ponat eam et dicat verba conſecrationis. Si aūt ꝑcipit poſt ꝯſecratione͂ ſanguinis: nullo mō dꝫ poſtea aquā appone͂: qꝛ nō eſt de neceſſitate ſacramenti: ⁊ ſequeretur corruptio ſacramenti in aliqua parte. Siquis tñ ante ꝯſecratione͂ ſcie͂ter omitteret appoſitione͂ aque: grauiter peccaret: qꝛ ageret ꝯtra ꝯſtitutione͂ eccleſie: ⁊ quia dñm appoſuiſſe credit̄. non ſufficit aūt ꝙ aqua apponatur: qñ adhuc vinū eſt in dolio: qꝛ hoc non ſignificaret aliquid: ſed oꝫ vt īminente oblatiōe apponatur ad ſacramentū. tho. Ponitur. n. in ſignificatione huiuſmōi: ꝙ populus qui ſignificatur per aquā: chriſto vnitur. Et ſecundum alb. dimittere talem appoſitioneꝫ aque ex heretica prauitate vl̄ ex contemptu vel ex negligētia vel ex occupatōe circa illicita eſt mortale. Dimittere autem ex negligentia precedente ⁊ ex occupatione circa vana temporalia eſt graue peccatum. Et ſi mihi contingeret: facerem emendam tanquam pro mortali. Si autem negligentia illa procedat ex occupatione circa vana: vel ex ſurreptione non eſt mortale. hec alb. Et nota ſecundum Ricar. in. 4. cum ſit equalis commixtio in calice ex vino ⁊ aqua: hoc poteſt fieri dupliciter. Uno modo ſecundum mixtorum equalem quantitatem molis: ſic aqua non ſolueret ſpeciem vini: magis enim eſt vinum actiuum q̄ꝫ aqua: nec generaretur tertia natura ex duobus: nec poſſet vinum conuertere in ſui naturam. Alio modo poteſt fieri ꝯpoſitio ſecundū eq̄leꝫ ꝯpoſitione͂ virtutis: ⁊ ſic ex illis duobus generaretur natura tertia: que nec eſſet vinum nec aqua: ſed nō ſtatiꝫ. Operatōes enī nature nō ſunt in inſtanti: quamuis earum termini ſint in inſtanti: ⁊ non ita cito poſſet ſacerdos conficere poſt talem vini ⁊ aque appoſitionem: ꝙ vinum cum adhuc non eſſet tranſmutatum ad compoſitionem nature tertie: conuerteretur in ſanguinem. Sed ſi ſacerdos conſecrat poſtquam facta eſt tranſmutatio ad tertiam naturam: confici non poteſt. Et dic̄ alb. ꝙ in illis terris vbi vinum nullo modo haberi pōt: debet haberi conſultatio ad curiam qd ibi fiendum: tñ ꝓpter intolerabile damnum animarꝫ

quod incurrit̃ ex defectu ſacramenti: videret̃ cuʒ
talibus eſſe diſpẽſandũ: vt corpus xp̃i ſine calice
cõficerent: quia corpus xp̃i nõ ẽ ſine ſanguĩe ꝛ aĩa
ꝛ deitate: q̃uis nõ ſit ibi ſanguis in hoſtia ex vir/
tute conſecratiõis ſacramẽti. hec alb. Item cũ ſpe
cieb⁹ vini poſt ꝯſecrationẽ admiſcet̃ aliqs liquoꝛ
dicit pe. ꝙ cũ ſpecies retineãt modũ ſubiecti ſui: ſi
cut poterat fieri additio vino ibidẽ exiſtẽti: ita põt fi
eri ſpeciei vini. Aut ergo addit̃ eiuſdeʒ generis li/
quoꝛ aut alterius. Si alteri⁹ vt aqua: aut id quod
additur ẽ equale: aut mai⁹ aut min⁹. Si maius nõ
tantũ quantitate ſed virtute tranſmutat naturam
ſpeciei ĩ ſe. Si equale: traſmutat̃ vtrũqꝫ ĩ naturaʒ
tertiã: ꝛ ſic vtroqꝫ modo deſinit ibi ſpecies vini eẽ
ꝛ ꝑ cõſequẽs ſãguis chriſti. Si ꝟo min⁹: traſmuta
tur ĩ naturã ſpeciei: verũtñ ſub partib⁹ ill' ad quas
liquoꝛ additus penetrat: cũ nõ ſint ibi accidentia
ſine ſubiecto: deſinit eſſe ſãguis xp̃i. Si addit̃ liq̃ꝛ
eiuſdẽ generis vt vinũ: tunc iteꝝ aut liquoꝛ addi/
tus eſt maioꝛ: aut equal' aut minoꝛ. Si maioꝛ: tũc
ad omnes dimẽſiones ſpeciei peruenit: ꝛ eius con
tinuitatẽ totaliter ſoluit: ꝛ ſic iam alius liquoꝛ nu
mero quo ad accidẽtia eſſe ĩcipit: ꝛ ſãguis xp̃i ibi
eſſe deſinit: ſi eq̃lis ſimiliter cõtingit: ſi minoꝛ' tũc
ad omnes dimẽſiones ſpeciei non peruẽit. Sub
partib⁹ ergo illis ad quas peruenit vinũ additũ:
deſinit ibi eſſe ſãguis: cũ iã accidentia nõ ſint ſine
ſubiecto: ꝛ cõtinuitas ſpeciei q̃ erat ſine ſubiecto:
ſoluta ſit. Sub partib⁹ ꝟo illis: ad quas nõ perue/
nit: manet chriſti ſanguis: concoꝛdat tho. ꝛ addit
pe. puto tñ ꝙ ſi nõ eſt notabilit̃ excellẽs nimis qđ
additur propter dubium toto liquoꝛe ipſo tãqꝫ ſa
cramento vtendum eſt.

Pro noticia foꝛme ſciẽ/

dum eſt: ꝙ amboſius in libꝛo de ſacramentis di
cit: ꝙ hoc ſacramentum conficitur ĩ verbis ꝛ ſmo
nibus chꝛiſti: ex quo dicto concludit. b. tho. ꝙ foꝛ
ma conſecrationis huius ſacramẽti ſit: hoc eſt eñ
coꝛpus meũ: videlicet quãtũ ad ꝯſecrationẽ coꝛ/
poꝛis: ꝛ hic ẽ. n. calix ſãguinis mei noui ꝛ eterni te
ſtamẽti myſteriũ fidei: q pꝛo vobis ꝛ pꝛo multis
eſſũdet̃ ĩ remiſſionẽ peccatoꝝ. Illa ꝟo ꝟba accipi
te ꝛ manducate: pertinẽt ad vſuʒ materie cõſecra
te: ſimiliter illa ꝟba hec q̃ciẽſcũqꝫ feceritꝭ ĩ mei me
moꝛiã facietis: pertinẽt ad vſũ huius ſacramẽti: q
vſus ñ ẽ de neceſſitate ſacramẽti: vt idẽ tho. dicit.
Item illa cõiunctio enim nõ eſt de ſubſtãtia foꝛ/
me tñ dici dʒ ſcđʒ vſuʒ eccl'e: q vſus a beato petro
initiũ ſũpſit ẽt tho. Nota ſecũdũ pe. ꝛ alb. ꝙ de ſb
ſtãtia foꝛme ſãguinis ẽ tñ: hic ẽ calix ſãguinis mei.
Sʒ thomas ĩ q̃rto dic̃: ꝙ qꝛ cõditiones appoſite
ad ſubiectũ vel pꝛedicatũ ſũt de ĩtegritate locutõ
nis alicui⁹: ideo alij pꝛobabilius dicũt: ꝙ totũ qđ
ſeq̃tur: ẽ đ foꝛma: cũ totũ ħ qđ addit̃: nõ ſit locu/
tio ꝑ ſe ſed determĩatio ꝑdicati. Sciendũ ẽt ſcđʒ
tho. pe. ꝛ alb. i. 4. ſentẽtiaꝝ: ꝙ q̃libet foꝛma. ſ. coꝛ/
poꝛis ꝛ ſãguinis ꝑ ſe ꝓpꝛiã habet virtutẽ: ꝛ ꝓpꝛiã
completaʒ ſignificationẽ: ꝛ ꝓpꝛiam ꝛ determina/
tã materiã. vnde ꝛ pꝛopꝛiam opationẽ ꝑ ſe: ꝛ ideo
quelibet foꝛma ꝑ ſe cõplet ſuam opationeʒ: nec ſe
mutuo expectant: ꝛ ſub vtraqꝫ ſpecie totus ẽ xp̃s.
Si ꝑdicte foꝛme mutẽt̃: nihil efficit̃: ẽt ſi videãt̃
ꝟba ideʒ ſignificare: ſimilit̃ ſi aliq̃d de dictis foꝛ/
mis diminuit̃: niſi foꝛte eſſet aliq̃ lr̃a in fine dicti/
onis vt. m. ꝛ huiuſmodi: ꝛ ħ ex mala pꝛolatione:
q̃a ẽt ſic conficeretur. Si vero aliq̃d adderet̃: qđ
ſignificationẽ non mutaret nec erroꝛẽ induceret:
magnũ peccatũ eſſet tamen conficeretur. alb. vt ſi
diceret. hoc eſt coꝛpus meuʒ ſanctiſſimũ. Dicit ãt
ſãctus tho. ꝙ foꝛma pꝛedicta vtens ꝓnomĩe de/
monſtratiuo. oſtendit ꝙ materia ꝯſecranda debʒ
eſſe coꝛã ſacerdote. Vñ ſacerdos exiſtẽs in domo
ſua ñ poſſet ꝯſecrare panẽ: q eſt in altari. aut etiaʒ
ĩ foco. nec vinum qđ ẽ ĩ cellario. Sed quãtacũqꝫ
ſit quantitas panis ꝛ vini que coꝛã ſacerdote po
nitur: poteſt ab ipſo conſecrari. tho. Pe. autem đ
pal. dicit: ꝙ đ materia quã hʒ ſacerdos in ſua pꝛe/
ſentia: nõ eſt determĩata quãtitas: verbi gr̃a: vtrũ
exiſtens in oꝛe clibani maximi: vel exiſtens ĩ foco
maximo pleno panibus: vel exiſtens ĩ cellario ple
no vino: vtrũ poſſit conſecrare. hec oĩa ſimul ne/
ſcio de hoc: ſed ſi req̃ritur talis pꝛeſentia ꝙ ſimul
poſſit tãgere oĩa: tunc nõ poſſet ſimul centum ho
ſtias conſecrare: quas ſigillatĩ ſimul attingere nõ
põt. Et ſic ſufficit pꝛeſentia viſus: nõ qua actu vi/
deat: cũ cecus conficiat: ſed qua ſit viſibile: tũc ce
rem plenũ vſqꝫ ad celũ poſſet cõficere. Unde iſta
diſtantia ꝛ pꝛeſentia ꝛ quantitas materie nõ ſunt
apud hoĩes determinata: ſed đi noticie reſeruata.
verum eſt tamẽ: ꝙ non põt cõſecrare: niſi materiã
pꝛeſentẽ ꝛ ãte ſe poſitã: alias eſſet falſitas in ſacra/
mẽto veritatis ꝓpter illud ꝓnomẽ demoſtratiuũ
hoc vel hic hec pe. Dicit ẽt tho. ꝙ ſi ſacerdos non
recoꝛdat̃ ſe dixiſſe ea q̃ in ꝯſecratiõe eucharíſtie
dicunt̃: nõ dʒ ex hoc turbari: nõ eñ qui multa di/
cit: recolit oĩum que dixit. Si tñ ſacerdoti pꝛoba
biliter cõſtet ſe aliqua omiſiſſe: ſiquidẽ nõ ſunt de
neceſſitate ſacramenti: nõ dʒ reſumere ĩmutando
ſacrificij oꝛdinẽ: ſed dʒ vlterius pꝛocedere. Si ve
ro certificetur ſe omiſiſſe aliquid coꝝ que ſunt de
neceſſitate ſacramenti. ſ. foꝛmam conſecrationis:
debet reſumi ipſa foꝛma ꝛ cetera per oꝛdinem re/
citari. Miniſter autem: qui neceſſario requiritur:
ad conficiendũ hoc ſacramentum: eſt ſacerdos ba
ptiçatus. ſ. ꝛ oꝛdinatus ad ſacerdotiũ ſecundũ foꝛ/
mam eccleſie. Nam non baptiçatus ſacerdos cẽ
nõ poteſt: nec ꝑ ꝯſequens ꝯficere. Solis enim ſa/
cerdotibus data ẽ iſta poteſtas: ꝛ nõ alijs etiã quã
tũcũqꝫ ſãctis. Unde nec virgo maria nec ãgeli đi
ꝯficere poſſent ſecundũ doc. ſed q eſt oꝛdinatus ĩ
ſacerdotẽ rite quãtũcũqꝫ ſit malus excõmunica/
tus hereticus ꝛ degradatus: vere conficit: ſi ſeruat
debitam materiam ꝛ foꝛmaʒ: ꝛ habet intentionẽ.
character enim ſacerdotalis in quo conſiſtit po/
teſtas conſecrandi: ab homine tolli non poteſt:
quia non datur ab homine ſed a deo: licet mediã
te homine. ſ. epiſcopo qui operat̃ inſtrumẽtaliter:

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſed vſus talis poteſtatis auferẽ ꝑdictis ꝑ eccliam.
Et ideo ad ſui pernicieꝫ ꝯſecrant:ſed tñ conſecrãt
vt dicũt tho.3.p.q.64.ar.9.ad vltimum alb.pe.⁊
cõit theo.⁊ hoſti. Unde opinio magiſtri ſentẽtia
rum i.4.di.11.que dicit cõtrariuꝫ.ſ.ꝙ hereticus ñ
cõſecrat:nõ teneẽ. Oportet autem ꝙ hoc ĩtendat.
nõ ſolum enim verba forme ſũt ad cõficiendum
neceſſaria:ſed etiam requiritur intentio:quia ſecũ
dum augu.ſine ĩtẽtione ĩ ſacramẽtis nihil agitur.
Unde.ſ.tho.dicit:ꝙ ad ꝑfectionẽ ſacramenti req
ritur ĩtẽtio miniſtri:q̃ ſe ſubijciat ꝑncipali agenti:
vt.ſ.intẽdat facere qꝺ facit eccleſia ⁊ xp̄s fecit:⁊ di
cit ꝙ nõ eſt neceſſaria ĩtẽtio actualis:ſꝫ ſufficit ha
bitualis vt cõficiat:puta vt ſi ſacerdos accedit ad
altare ad celebrandũ:ĩtẽdat facere qꝺ facit eccl̃ia
⁊ chriſtus fecit:perficitur ſacramẽtũ:ſi poſtea ſuſ-
pẽdatur eius ĩtẽtio per aliam occurrẽtẽ cogitatio-
nem ex virtute prime ĩtẽtõis ꝯficit:tñ ſtudioſe cu
rare debet miniſter ſacramẽti:vt ẽt actualẽ ĩtẽtio
nem adhibeat. Et dicit tho.ꝙ cũ aliquis ñ ĩtẽdit
ſacramẽtum ꝯficere:ſed deriſorie aliqd agere: ta-
lis peruerſitas tollit virtuteꝫ ꝯſecrãdi ⁊ virtutẽ ſa
cramenti:ꝑcipue qñ ĩtẽtiõem exterius manifeſtat.
Si autem ĩtẽtio miniſtri peruertitur q̃tum ad id
quod ſequitur ſacramẽtum:puta ſi ſacerdos ĩtẽn-
ꝺret ꝯficere corp⁹ chriſti:vt eo ad veneficia vtere
retur:q̃ꝛ prius nõ dependet a poſteriori:talis intẽ
tionis ꝑuerſitas veritatẽ ſacramenti nõ tollit: ſed
miniſter tali ĩtẽtiõe grauiter peccat. Pe. tñ dicit:ꝙ
ſacerdos ꝯſecrat q̃tãcũqꝫ materiam:dum tamen
ĩtẽdat hoc facere ad vſum ⁊ alimẽtum fideliũ:ali
as nõ. Sed opinio tho.melior. Dicit autem alb.ꝙ
ſi alique hoſtie ex oblitione remaneãt ĩ altari:aut
aliq̃ vini gutte adhereãt pedi calicis:⁊ ſacerdos ꝯ
ficit:nõ ſunt ille cõſecrate:q̃ꝛ de eis nõ ĩtendiẽ. Du
randus aũt ponit caſũ:ꝙ ſacerdos habeat corã ſe
vndecim hoſtias:⁊ ĩtendit cõſecrare decẽ:queres
quot ſint cõſecrate. Reſpõdet aũt diſtinguendo
dicẽs:ꝙ hoc põt primo duobus modis intelligi:
vno mõ ꝙ numerus ſit ſolũ in opiniõe ⁊ nõ ĩ ĩten
tione:in ĩtentione aũt ſit ꝯſecrare quicqꝺ ẽ corã
ſe:vt verbi grã:vt ſi aliqs habeat corã ſe vndecim
hoſtias ⁊ opinaẽ eſſe decem:ipſe nõ ĩtendit conſe
crare qcquid ẽ corã ſe. Patet ꝙ eius opinio ferẽ
ad numerũ. Unñ q̃ꝛ effectus cõſecrationis ſeq̇tur ĩ
ĩtẽtionẽ ⁊ nõ opinionẽ:oẽs ille hoſtie ſũt ꝯſecrate.
Alio mõ põt ĩtelligi ꝑdictus caſus qñ ĩ:hꝫ corã
ſe vndecĩ hoſtias:⁊ ĩtẽdit ꝯſecrate decẽ:vt nõ opi-
nio ſed ĩtentio feraẽ ad numerũ:ita.ſ.ꝙ non velit
ꝯſecrans pluſq̃ꝫ decẽ:ſed tñ decẽ ꝯſecrare: tunc in
tali caſu ꝑdict⁹ doctor facit ſecũdã diſtinctionẽ.d.
ꝙ duob⁹ ẽt modis ꝯtigeret. Uno mõ ꝙ ſciat vita
tẽ nũeri. Alio mõ ꝙ ignoret vitatẽ nũeri ⁊ ſi ſci
at vitatꝫ nũeri.ſ.ꝙ hoſtie ſint vndecĩ. ⁊ ipſe decẽ
tñ ꝯſecrare ĩtẽdit aut dcẽ diſticte ĩtẽdit ꝯſecrãe
.i.diſtiguit decẽ hoſtias q̃s ĩtẽdit ꝯſecrãe ab vna
quã nõ ĩtendit ꝯſecrare. Et tunc dicendũ ẽ ꝙ iſte
decẽ tñ ſũt ꝯſecrate:de quibus ĩtendit:⁊ illa de q̃
nõ intendit nõ eſt ꝯſecrata. Aut ſacerdos ſcit ho-
ſtias eſſe vndecim:⁊ ĩtendit ꝯſecrare decẽ non di
ſtinguẽdo vel determinãdo quas decẽ ĩtendit:⁊
quã vnam nõ intendit:⁊ ſic ĩtendendo decẽ ex il-
lis ꝯſecrare:tunc nulla ẽ ꝯſecrata:eo ꝙ ĩtentio nõ
fuit ad aliquã determinatã:⁊ cũ iſto dicto ſatis cõ
cordat.ſ.tho.in tertia parte.q.64.ar.9.ad primũ.
vbi dicit ꝙ miniſter ſacramentoꝝ eſt ſicut inſtru
mentũ principalis agentis.ſ.xp̄i vel eccleſie. Et cũ
tale inſtrumentũ habeat cognitionẽ:requiritur ꝙ
per ĩtentionẽ ſe determinet ad opus:qꝺ in virtute
principalis agẽtis ꝑducere debet:ideo ſequitur:
ꝙ vbi nõ determinat ſe:nihil operatur. Si vero
ſacerdos ignoret numerũ vndecĩ hoſtiaꝝ:⁊ inten-
dit decẽ hoſtias tñ cõſecrare:dicit idem durãdus
ꝙ eodẽ modo diſtinguendũ eſt:vtrum determi-
net quas decẽ ĩtendit vel nõ determinet. Et reſpõ
dendũ ẽ ſicut in ꝑcedẽti caſu ĩmediate dicto. Sꝫ
dubitaẽ quomõ:cũ numerus ignoretur:cui dubi-
tationi reſpõdetur:ꝙ põt contingere ꝙ decẽ ho-
ſtias videat extenſas:⁊ vna ibi lateat:ipſe aũt ĩten
dat oẽs quas videt:⁊ nullã aliam. vel põt eſſe ꝙ
ipſe decẽ poſuit:⁊ vna erat ibi quã neſciuit:ipe ve-
ro ĩtendat ſoluꝫ illas quas poſuit:⁊ redit hic caſus
in caſum ſupra poſitum alberti:q̃ꝛ tunc illa nõ eſt
conſecrata:quã neſciuit ibi eſſe:⁊ omnes alie ſunt
conſecrate. Si aũt ipſe vnam plus ibi poſuerit q̃ꝫ
crediderit:vel alius vndecim poſuerit:⁊ ipſe man
dauerit poni decẽ:⁊ nõ intendit conſecrare niſi de
cem tñ:tunc non eſt determinata eius ĩtentio:⁊ ſi
cut ſupra nulla ipſaꝝ eſt cõſecrata. Hec ille:cui cõ
cordat Jo.neapol.in.8.quodlibet. Et addit idem
Jo.ꝙ ſicut dictũ eſt de quãtitate diſcreta.ſ.de nu
mero hoſtiarum:ſic dicendum eſt ꝺ quãtitate cõ
tinua vnius ⁊ eiuſdẽ hoſtie. Si.n. ſacerdos inten
dat cõſecrare medietatem ſolum alicuius hoſtie
determinatam: tñ vtpote ſuperiorem ſolum vel
inferiorem aut dextram vel ſiniſtram illam ſoluꝫ
conſecraret: Sed ſi intenderet conſecrare medie-
tatem ſolum alicuius hoſtie: non determinando
intentionem ſuam ad aliquam partem deſigna-
tam vel determinatam predictis modis vel alijs
quibuſcunqꝫ:nihil penitus cõſecraret propter cau
ſam ſupradictam:q̃ꝛ.ſ.in tali caſu non eſſet deter
minata intentio miniſtri reſpectu alicuius ꝺtermi
nate materie. Sed pe.de pal.dicit ꝙ ẽ duplex opi
nio circa iſtam determinationem. Quidam enim
dicunt ꝙ oportet ꝙ fiat determinatio ſeu ſignifi
catio de parte hoſtie conſecrãda vel ſenſu vl' ima
ginatione:alias non conſecraret. Alij dicunt ꝙ ſuf
ficit determinatio iſta:vel ſignatio fiat intellectu:
⁊ ſi non ſenſu.intentio enim que exigitur eſt actus
partis intellectiue non ſenſitiue. Et quamuis alia
determinatio intellectus fit ſecundum per deter-
minationem ſenſus:hic autem non oportet ꝙ fit ſi
gnatio certe partis ſecundum ſenſum: quia nec
per viſum cum cecus poſſit conficere. nec per ta-
ctum:quia ⁊ ſine tactu manus poteſt conſecrare.
nec per imaginationem vel alium ſenſum:quia in
diuiſibile ſecundum ꝙ huiuſmodi non eſt ſenſu

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝑceptibile. Id autem quo quid continui ab alijs
diſtinguitur ſm ꝙ huiuſmodi eſt omnino indiui
ſibile: ſicut linea que ſm latitudinem eſt indiuiſi-
bilis: non tamen ſecundum ꝙ vnam partem diui
dit ab alia. Sufficit ergo ſignatio ſm intellectum
quia intellectus partem indiuiſibilem appꝛehen
dere põt: puta ſi de hoſtia plana intendat ſolã me
dietatem: que eſt a parte ſuperioꝛi: ꝛ non aliam vł
huiuſmodi. ¶ Utrum aũt plures ſacerdotes poſ
ſunt eandem hoſtiam conſecrare? dicit pe. de pal.
i. 4. di. 13. ꝙ circa hoc duplex eſt modus dicendi.
Unus eſt qui alb. ẽ: ꝙ vtiqꝫ poſſunt. ſ. ſimul id eſt
verba conſecrationis pꝛoferant. Ratio eſt qꝛ qua
ratione vnus ſacerdos vere cõſecrat: ſi ĩtendit: ea
dem ratione ꝛ alius qui ſimul pꝛofert verba: ꝛ ea
dem intentio ẽ. nec ſũt due ꝯſecrationes: ſed vna
qꝛ diuina virtus põt ſm beneplacitum ſuũ aliqd
vnum facere per miniſterium vnius vel pluriũ.
Si autem non ſimul pꝛoferant verba: ſed vnus
pꝛius altero: non poſſunt: ſed pꝛius pꝛoferens con
ſecrat: alij non. Alius modus dicẽdi qui ẽ. b. tho.
4. ſ. di. 13. q. 1. ar. 2. q. 1. in coꝛpoꝛe. q. 7. i. R. ad. i. eſt:
ꝙ etiam dato ꝙ non ſimul pꝛoferant verba: ſꝫ v-
nus poſt alium: tamen conſecrant: ꝛ huiuſmodi ra
tio eſt: qꝛ ſacerdos cum oꝛdinatur: conſtituitur in
gradu coꝛum qui in cena acceperunt poteſtatem
conſecrandi: ſed apoſtoli qui receperunt hanc po
teſtatẽ conſecrandi xp̃o cenanti cõcenauerunt. Et
ideo noui oꝛdinati ſecundũ conſuetudinem qua-
rundam eccleſiaꝝ ep̃o celebꝛanti cõcelebꝛãt: nec
per hoc iteratur conſecratio ſuper eandem mate-
riam: qꝛ licet diuerſis tempoꝛibus ꝓferant verba
tamen ſicut dicit innoc. tertius: intentio debet fer
ri ad illud inſtans conſecrationis: foꝛte ad illud in
quo conſecrat ep̃s. Licet aũt iſtam opinionem ſe-
cundam: pꝛima repꝛobet per quaſdã rationes: ipe
tñ pe. bene defendit eam deſtruendo illas rõnes.
Dicit. n. pꝛima opinio ꝙ ille ritus de ſecunda opi-
nione nõ põt dici ꝯſuetudo: ſed coꝛruptela: ꝛ abu
ſio: qꝛ qñ fit ꝯſecratio eucariſtie in miſſa: adhuc
non eſt cõpleta oꝛdinatio ſacerdotũ: ſed reſtant q̃
dam fienda: vt ĩpoſitio manuũ cũ pꝛeſcripta foꝛ-
ma verboꝝ: accipite ſpm̃ ſãctum ꝛ cetera. Irratio
nabile igitur eſt ꝙ ſacerdos celebꝛet cũ ep̃o: cum
adhuc non ſit completa oꝛdinatio eius. Ad quod
reſpõdet pe. ꝙ in hoc magis credendũ eſt innoc.
qui hoc dicit q̃ꝫ illis. Qui innoc. ẽt dicit ꝙ conſue-
uerunt pꝛeſbyteri cardinales circunſtare põtificẽ
ꝛ cũ eo pariter celebꝛare. Nec ex eo ꝙ conficiant
cum celebꝛantes ante completã ſui oꝛdinationeꝫ:
põt dici hoc coꝛruptela. q̃uis. n. ante completam
oꝛdinationem exequi nõ debeant: tñ etiã diſpen-
ſatio eſt de cõſuetudine eccleſie: ꝙ romana eccl̃ia
ſcit ꝛ diſſimulat: imo ꝛ innoc. papa appꝛobat: ex q̃
characterem ſacerdotalem iam acceperunt: etiam
ſi nihil adderetur: conficere poteſt ꝛ debet in caſu
ab eccleſia conceſſo. Unde ꝛ ſi non dicat niſi ver-
ba conſecrationis excuſatur: ſi talis eſt mos illius
eccleſie a romana eccleſia ſcitus ꝛ non repꝛobatꝰ.

Item q̃uis oĩa q̃ ſunt de eſſentia alicuius effectꝰ:
oꝫ ſimul concurrere: tñ qꝛ cũ pꝛincipale agens in
ſacramentis ſit virtus diuina: q̃ ex voluntate agit
ſic ſufficit ad verum ſacramentum ea que aliquid
agant concurrere ſicut deus vult. Qꝛ ergo eccl̃ia
ſpũ ſãcto regitur: ſupponimus cõſuetudines ab ec
cleſia appꝛobatas eſſe confoꝛmes dei voluntati.
Qꝛ igit̃ oẽs ſimul conſecrantes intentionẽ ſuam
oꝛdinant ad hoꝛã ꝓlationis p̃ncipalis: lꝫ aliq̃ p̃us
aliq̃ poſteriꝰ ꝓferãt: tũc tñ eſt effectus ex dei oꝛdi
natione: q̃uis alias ſm curſum cõem intentio nõ
poſſit anticipare vel tardare. Hoc ẽ tñ verũ: ꝙ p̃-
mus q̃ verba ꝓfert: nõ ꝯſecrat ante alios: ſi hoc ñ
intendit. Unde ſi hõ ꝓferat verba conſecratiõis
intentione nõ conſecrandi: nihil conſecrat: ergo ſi
ꝓferat ea intentione non tunc conſecrandi: non
tunc conſecrat. Sed quando eſt virtus que po-
ſtea conſecrat. vel poteſt dici ꝙ virtus ſubiecti-
ue manet in aere ſubiecto vocis: que trãſit dei vir
tute eam conſeruante quouſqꝫ omnia ſunt comple
ta. Iteꝫ ſicut. ſ. ſ. in pꝛimitiua eccleſia diuerſas foꝛ
mas baptiſmi oꝛdinauit ꝓpter diuerſas rationes
ſic oꝛdinare potuit diuerſas foꝛmas in talibus ec
cleſijs: vbi ſunt tales ritus: ſicut ꝛ aliter conſecrãt
greci: aliter nos: hec pe. de pal. ¶ De defectibꝰ miſ
ſe ꝛ reparatione. ¶ Quid agendum: cuꝫ celebꝛãs
deficit in miſſa. vel moꝛte vel alia ĩfirmitate occu
patus? Reſpõdeo ſm ſtatutũ concilij toletani. 7.
q. 1. c. nihil. Si ſacerdos ĩpeditur: vt ceptum offici
um ĩplere nõ poſſit: alius ſacerdos dꝫ explere q̃d
ille inchoauit. Et modũ declarant doc. Si neſcit̃
vbi dimiſit pꝛimus: tunc ſecundum omnes debet
a capite inchoari. Et ſecundũ innoc. 3. ſi hoſtia iã
eſt cõſecrata: cõſultius eſt: vt illa ſeoꝛſuꝫ poſita ſu
per aliam hoſtiam deinceps totum officiũ iteret̃.
Si vero ſcitur vbi dimiſit: tunc ſecundũ alb. in li
bꝛo de miſſa. ſi pꝛimus defecit ante canonẽ: dʒ
alius reincipere a capite: ꝛ totum rite peragere: qꝛ
ea que dicuntur ante canonem: non ſunt de ſacra-
menti confectione: ſed de populi inſtructiõe. Si
autem iam incepit canonem: ſed nondum cõſecra
uit: tũc alius ſacerdos nõ dꝫ a capite inchoare: ſed
ꝓſeq̃ vbi ille dimiſit. Et h tñ ex pte ppl̃i: qꝛ ppl̃s
minꝰ v̉ba ꝛ ſigna canonis appciaret̃: ſi viderit ea
tã facile repeti: tanq̃ꝫ p̃us dicta eſſet ãnullata. Si-
gna. n. illa rep̃ſentãt xp̃i paſſionẽ: q̃ nũquã dꝫ irrita
reputari. tñ ẽt ex pte ſacramẽti. quamuis. n. ex illis
v̉bis ꝛ ſignis ſubã pãis ꝛ vini nõ trãſſubſtãtiet̃: tñ
ipſa materia recipit ſãctitatẽ ex illis: vt magis ido
nea fiet: vt trãſſubſtãtiet̃. Et h nõ ẽ repetẽdũ ſup
illã hoſtiã: ne iniuria fiat virtuti v̉boꝝ: tãq̃ꝫ nihil
valuiſſẽt p̃us dicta. Si ſacerdos ĩ ipa ꝓlatiõe ver
boꝝ q̃ ſũt foꝛma ſacramẽti deficiat vł moꝛiat̃ ver
bis iã ĩ pte ꝓnũciatis: ſaluo iudicio ſñie maioꝛum
meoꝝ ꝯſulerẽ: ꝙ illa hoſtia ꝓ religis ĩ altari ſuare
tur: ꝛ miſſa alia ab alio ſacerdote ſup aliã hoſtiam
celebꝛaretur. Sed innoc. extra de ſacra. itera. vł
nõ: dicit in glo. ſuper. c. pꝛeſby. ꝙ in hoc caſu ꝙ ali
us ſacerdos debꝫ ĩcipere ibi: qui pꝛidie ꝛ cetera.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Credo etiam ꝙ ſacerdos ille poſt ſacramētū ſum
ptum poſſet illam hoſtiā ſumere:ſuper qua dicta
ſunt verba aliqua conſecrationis:⁊ſi non omnia:
Si aūt deficit quādo iam ↄſecratum eſt corpus:
ſed nōdū calix conſiliū doc.eſt.Dicit alb.ꝙ hoſtia
cōſecrata in corporali mūdo reponatur:⁊ ab illo
loco:ſimili modo poſtꝗ̄ cenatum eſt:ſuper calice
rite preparato:canon ab alio ſacerdote peragatur
⁊ in fine miſſe corpus ⁊ ſanguis ab eo accipiatur.
Si autem ſacerdos deficit in ipſa ꝓlatione verbo
rum ſup calicē:tunc per alium faciendū eſt:prout
dictum eſt de hoſtia ſup qua dicta ſūt aliqua ver
ba cōſecrationis:ſed nō omnia. Sed in hoc caſu ī
cipiet alius ſacerdos ſup aliū calicē preparatū ab
illo loco ſimili modo ⁊ cetera. Tho.vero ⁊ pe.de
pal.dicunt ſimpliciter ⁊ īdiſtincte:ꝙ cū ſcit̄ vbi di
miſſum ē:ibi debet īcipi ꝑ eū q̄ ſupplet:qđ tñ non
ē intelligēdum de verbis formaꝝ:ſed de alijs ver
bis canonis vel miſſe:qꝛ ſi prior dixiſſet ptē ver
boꝝ ↄſecratiōis corporis ⁊ ſāguīs:⁊ ſecūdus reſi
duū:nullus coꝝ ↄſecrat:ſed oꝫ ꝙ vnus dicat totā
formā corporis vl' ſāguīs ↄſecrandi. Dꝫ āt ſacer-
dos ↄſecrans ſemp ſumere corpus ⁊ ſanguinē ſꝫ
tho.totiēs quotiēs celebrat vt dicit̄ de ↄſe.di.z.re
latum.qꝛ ipſū ſacramentū in ſumptōe cōplemētū
ſue ſignificationis accipit. Et hoc intelligitur:niſi
per violentiam vl' īfirmitatē vl' aliqđ huiuſmōi ī
pediat̄. Si āt ↄtigēt aliquē īfra miſſā īfirmari ad
mortē:nec haberet ſacerdos aliam hoſtiā ꝗ̄ illā
quam cōſecrauit:nō debet propter hoc ſacerdos
a ſumptione abſtinere:ſꝫ diuiſa hoſtia vnā partē
ſumat:aliā īfirmo ſuet. Si muſca vel aranea in ca
licē ceciderit:vl' venenum ibi eſſe deprehenderit
dicit tho.in tertia parte.q.83.ar.6.in. R.ad.3.ꝙ ſi
hoc contingit ante conſecrationē:debet vinuꝫ ef-
fūdi:⁊ abluto calice aliud apponi. Si autē hoc ↄ
tingit poſt conſecrationē:ſi quidē perpendit ibi eē
venenū vl' animal venenoſū:⁊ ꝑ conſequens ſan-
guinē infectū eo:nullo modo debet ſumere:nec al
teri tradere:ne calix vite in mortē vertatur:ſed in
vaſe apto diligenter poni:⁊ ꝓ reliquijs ſuari. Et
ne ſacramentum remaneat imperfectum calix de
alio vino debet preparari:⁊ a verbis conſecra-
tionis ſanguinis reincipere:ſi nōdū ſumpſit hoſti
am:quia ſi ſumpſiſſet:deberet apponere etiaꝫ ho
ſtiam conſecrandam cum vino. Si auteꝫ animal
nō venenoſuꝫ fuerit:tūc oꝫ beſtia vt muſca vl' ara
nea ⁊ huiuſmodi ſi poteſt capi ⁊ lauari ⁊ poſtea cō
buri:⁊ lotio ⁊ cineres in piſcinam poni:in qua vt
dicit pe.de pal.ponuntur que contigerunt corpus
vel ſanguinem mediate vel imediate:ſed in qui-
bus tamen nihil eſt de corpore cum ſanguine ſic
raſure tabule ⁊ terre ſuper quā ſtillauit ſāguis xpi
qui lambi debet:⁊ poteſt a non ieiuno ſumi. Dicit
etiam tho.vt ſupra ad vltimū ꝙ occaſione ſacra-
menti nihil abominabile debet ſumi:ar.etiam ad
hoc.de conſe.di.z.ſi per negligētiam in glo. Si ſā
guis chriſti ſtillauerit vel ceciderit ſuper terram
vel tabulam vel altare vel pallam altaris:qđ agē
dum:⁊ de ſtilla ⁊ de penitentia ſienda:de hoc ha
betur.de conſe.di.z.ſic. Si per negligentiam de ſā
guine ſtillauerit in terram vel ſuper tabulam:que
ſolet eſſe ſub pedibus ſacerdotis ſecundū glo. lin
gua lambatur:⁊ tabula radatur. Si non fuerit ta-
bula:vt non conculcetur locus:cum radat̄ ⁊ igne
conſumatur:⁊ cinis iuxta altare condatur:⁊ ſacer
dos.xl.diebus peniteat. Si ſuper altare glo.nō in
terpoſita palla ſtillauerit calix:ſorbeat miniſter
ſtillam:⁊ tribus diebus peniteat. Si ſuper linteuꝫ
altaris ⁊ ad aliud.ſ.linteum ſtillauerit.4. diebus
peniteat. Si vſqꝫ ad tertium:nouem diebus peni
teat. Si vſqꝫ ad quartum:viginti diebus peniteat
⁊ linteamina que tetigerunt ſtillaꝫ tribus vicibus
miniſter.i.ſacerdos ipſe abluat calice ſuppoſito:⁊
aqua ablutionis ſumatur:⁊ iuxta altare condatur
hec oīa ī dicto decreto pij pape primi. Et dic̄ tho.
in.3. parte ꝙ etiā illa aqua ablutiōis poſſet ſumi
a miniſtro:niſi propter abhomīationem dimitte-
ret. Dicit etiam ꝙ cautum eſt:ꝙ pars illa lintei vl'
palee abſcidatur poſt ablutionem ⁊ comburatur:
⁊ cinis ī altari ponatur. Gulielmus tamen dicit ꝙ
ſufficit ꝙ lauentur modo predicto. De huiuſmōi
penitentijs.ſ.ꝙ tot diebus peniteat ⁊ huiuſmodi
dicit tho.3.par.q.83.ar.9. ꝙ quidam dicunt iſtas
penitentias taxatas eſſe ad cautelam:vt negligen
tia magis caueatur:⁊ ideo circunſtantijs penſatis
poteſt addi vel minui ad dictam penitentiam. Sꝫ
tutius eſt vt dictam penitentiam peragat. Debet
autem ſecundum quoſdam diebus illis ieiunare:
⁊ a communione ceſſare:quod etiam ponit glo.ſu
per dicto.c.⁊ tho.etiam hoc dicit in.3.parte:fatet̄
tamen ꝙ poteſt hec penitentia minui vel ei addi
ſecundum conditionem negocij ⁊ perſone. Et di-
cit gulielmus:ꝙ ſufficit ieiunare ſicut ieiunatur in
vi.feria vel.xl. In ſcriptis tamē dicit tho.ꝙ alij di
cunt:ꝙ his diebus debet iniungi penitentia arbi-
traria penſatis conditionibus perſone ⁊ negocij:⁊
hoc dicit videri ꝓbabilius. Siquis aūt euomue-
rit eucharistiā:dic̄ canō de ↄſe.di.z.c. ſiqs.ꝑ ebrie
tateꝫ.vbi dr̄. Siqs ꝑ ebrietatē.i. ꝙ hͦ accidit ꝓpt̄
ebrietatē vl' voracitatē:ſi ē laic⁹.xl.dieb⁹ peniteat
ſi cleric⁹ vel monach⁹.70.diebus peniteat:ſi eps̄.
90.dieb⁹ peniteat. Sꝫ ſi hͦ accidat cā īfirmitatꝭ.7
diebus peniteat. Et dicit glo.in dicto.c. ꝙ pro cā
īfirmitatis īponitur penitētia ad cautelā ſicut.34.
q.3.in lectū. Et qꝛ non debuit ſumere cū eſſet in-
firmus.i.ſtomacho alterat⁹. Et dicit ray.ꝙ oꝫ ille
vomitus ſumi diligēter ⁊ cremari:⁊ cineres iuxta
altare recōdi:⁊ ex ipſo.c.ſiquis.per ebrietatē ⁊ ce-
tera:arguit pe.de pal.⁊ reprobat glo.ſuper.c.trib⁹
gradibus:que dicit ꝙ vbi ſpēs ſacramenti atterit̄
dētibus:xp̄us ad celū rapitur quod dicere eſt he
reticum.ꝗ̄diu.n.maneret ſuba panis ſi eſſet:tādiu
ibi manet corpus chriſti ſuccedēs:⁊ ꝗ̄diu ibi ma
neret ſuba vini ſi eſſet:tādiu ſanguis chriſti. Sed
ſubſtantia panis maneret non ſolum attrita denti
bus:ſed etiam in ſtomacho traiecta:vnde ⁊ di-
ctuꝫ capitulū dicit:ſiquis euomuerit eucharistiaꝫ.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Nō pōt aūt euomi niſi qd̄ eſt in ſtomachū traie/
ctū: ⁊ qd̄ etiā dicit illa glo. ꝙ in ſeceſſū non emitti
tur: ſed per ſudorē vel aliter emanat: fatuum ē fin
gere: qꝛ ⁊ per ſeceſſum taliter emitti poſſūt ſpēs: ſi
cut emitterētur ſubā panis ⁊ vini non aliter. Illa
aūt q̄nq̄ nō corrupta: corrupta emittenꝰ: vt in ha
bētibus fluxū: ꝗ̄ ⁊ ſpēs, ꝓpter quod nō eſt danda
eucbariſtia habēti talē fluxū: qꝛ. ſ. emittit īcegrū
quod ſumit: ſicut nec habēti vomitū: cū iſtud ma/
gis cederet in irreuerentiam ſacramenti q̄ꝫ illud.
Igitur corpus xp̄i ⁊ ſanguis tādiu manet ī vētre
vel ſtomacho vl' vomitu ⁊ quocūq̄ alibi: quādiu
ſpēs manet ſicut ſubā ꝯuerſa māſiſſet. Et ſi ſpēs ī
corrupte euomūtur vel egrediūtur: ē ibi vere cor
pus xp̄i. Et ſicut grego. nō habet ꝓ īconueniēti ꝙ
xp̄s permiſit ſe a diabolo in montē ⁊ ſup pinnacu
lū portari: qui ꝯmiſit ſe a mēbris diaboli crucifigi
ſic in ꝓpoſito maxime qꝛ per oīa hoc corpus xp̄i
manet īcontaminatū. Et qd̄ dicit auguſtinus in li
bro de remedio penitentie: de conſe. di. 2. c. vt qd
paras. ꝙ iſte cibus nō vadit in ventrē ſed in men
tem: verū eſt finaliter: qꝛ eſt ꝓpter mentē nō ven/
trem ordinatus: ſed illuc vadit ſacramentaliter q̄
localiter. Si mus aut aliud animal ꝓpter negligē
tem cuſtodiā ſpecies ſacramenti comederit: ille ꝑ
cuius negligentiā hoc accidit: dꝫ. 40. diebus peni
tere vt dicitur de cōſe. di. 2. qui bene. Debet auteꝫ
his diebus penitere mō dicto in. §. ſi ſāguis xp̄i ſe
cundum tho. in ſcriptis. Et debet mus capi ſi pōt
⁊ comburi ⁊ cinis iuxta altare reponi. Sed pe. de
pal. dicit ꝙ mus exenterari debet: ⁊ mus quidem
cōburi: ⁊ cinis in piſcinā proijci: pars aūt hoſtie ſi
homo eā horret ſumere: dꝫ in tabernaculo reue/
rēter poni: ⁊ tandiu ibi dimitti quouſq̄ naturalirꝰ
ꝯſumetur: ipſa autē hoſtia nequaq̄ dꝫ in piſcinaꝫ
proijci: ſicut fecit quidā ſacerdos de muſca repta
poſt ꝯſecrationē ī calice: nec etiā comburi ſicut fe
cit alius ſacerdos de hoſtijs mucidis cōſecratis: ⁊
cinis ipſaꝝ in piſcinam proijci: qꝛ hoc eſt īmane ſa
crilegiū. Et ideo quantūcunq̄ modica particula
īueniatꝰ: dꝫ reponi cum reuerentia: qꝛ in ea totus ē
chriſtus. Et ſi quidē homo eſſet tanti feruoris: ꝙ
huiuſmodi non horreret: ſed ſumeret comendan/
dus eſſet: ſi tñ eſſet ieiunuſ. Sic. b. hugo. clunacꝰ
cōmendauit goderanum ſumendo partiunculas
hoſtie q̄s leproſus cū viliſſimo ſputo euomuerat:
dicens craticulā laurentij fuiſſe tolerabiliorē: hec
pe. Nec puto eos ſibi ꝯtrarios: ſed dictū tho. vide
tur ītelligendū: cū iam videtur ſpēs ſacramenti al
terata. ſ. ꝙ debet comburi animal: dictū vero pe/
tri cum factū eſt ita recens: ꝙ adhuc creditur ſpēs
ſacramēti ꝑmanere in ſtomacho: ⁊ tūc dꝫ exētera
ri. Item ſi amiſſa fuerit hoſtia vel pars hoſtie vt
inueniri nō poſſit: tribus diebus d̄bet penitere: vt
dicitꝰ de conſe. di. 2. ſiquis. Et modus penitentie ſe
cundū tho. intelligendū eſt vt ſupra: ⁊ intelligēdū
eſt q̄ñ accidit ex negligētia ſacerdotis ſecus ſi ex
miraculo: ſicut legitur de beata catherina d̄ ſenis
de habitu de penitentia beati dominici ꝙ. ſ. cele/
brante quodā fratre ipſa preſente vna pars hoſtie
in fractione eius ꝓſilijt de manibus eiꝰ ex̄ calicē:
quā nunq̄ potuit īuenire: qꝛ miraculoſe fuerat ca
therine delata. Item dicit hoſtien. ꝙ ſi is ad queꝫ
ſpectat cuſtodia eucbariſtie: incaute dimiſit eucha
riſtiam: quāuis inde nihil neſande acciderit: tribꝰ
menſibus ab officio ſuſpendatur. Et ſi per eius in
curiam aliquod neſandum acciderit: grauioris pe
ne vltioni ſubiaceat: extra de cuſtodia eucbariſtie
c. i. ¶ Quedā vero fiunt in miſſa ad congruam ri
tus ſacramenti ſolennitatem: vt certus locus ⁊ cer
tum tempus ⁊ certus modus. Quantū ꝗ̄ ad locuꝫ
nō ſecundū ray. ꝙ miſſa non dꝫ celebrari niſi ī ec
cleſia conſecrata ſi fieri pōt vel ſaltem in altari cō
ſecrato: vel ſi hoc non habetur: ad minus ſemꝑ ha
beatur parua tabula conſecrata. Et dicit gulielmꝰ
ꝙ hec tabula debet eſſe lapidea: nec conſecrari d̄
bet niſi habeat capſulaꝫ. De capſula aūt illa cui cō
paginatur tabula non refert vtrum ſit lapidea vel
lignea vel d̄ alia materia ſolida. Et dicit pe. d̄ pal.
ꝙ debet cauere q̄ celebrat: ꝙ ſit tanta latitudo ⁊
longitudo lapidis in capſula ꝙ in eam poſſit ca/
pi pes calicis ⁊ hoſtia conſecranda: vel ꝙ in confi
ciendo cum tenet in manibus panem vel calicem
ſuper lapidem teneat: vt ſic ſuper lapidem confici
at. Sed altare ſuper quod altare portatile ponitꝰ:
non refert, vtrum ſit ligneum feneſtra vel hoſtiuꝫ.
Idem etiam ꝙ extra eccleſiā ſine neceſſitate nun
q̄ licet celebrare ſine licentia epiſcopi: de conſe.
di. i. miſſarum. In nulla aūt neceſſitate licet cele/
brare in mari: vel ſuper fluuium vbi ꝓbabiliter ti
metur de effuſione ſanguinis propter agitationeꝫ
nauis. Sed non habentibus capellas licet potius
celebrari ſub diuo. i. in campo: vel in domibus ꝓ/
uatis vel capellis: dū tamen alia neceſſaria habeā
tur: q̄ꝫ quidem miſſam dimittere quando non pōt
peti licentia ab epiſcopo. In tali enim neceſſitate
dat papa licentiam: ⁊ vbi eccleſie conſecrate ſunt
d̄ſtructe. In capellis: in itinere ſub diuo aut in ten
torijs: de conſe. di. i. concedimus. In exercitu chri
ſtianorum idem fiendum: maxime qꝛ communi/
care debent quibus periculum mortis imminet.
Sed a principio ſi cōmode poteſt pe/i licentia ab
epiſcopo debet peti. Unde in camera in aula ⁊ hu
iuſmodi non licet celebrare: niſi epiſcopo concedē
te: habent tamen predicatores ⁊ minores priuile/
gium vbicunq̄ fuerint ſuper altare viaticum cele
brare. Unde etiam ſine ep̄i licentia poſſunt in īfir
maria cōmuni ⁊ cameris priuatis altaria erigere:
⁊ in itinere ī altari viatico celebrare extra d̄ ꝑuil.
c. de his. alias ſi hoc ſine epiſcopi licentia non poſ
ſent: priuilegium illud nihil operaretꝰ. hec pe. Quā
tum ad horam ⁊ tempus celebrandi dicit tho. ꝙ
communiter loquendo miſſa debet dici de die ⁊
non de nocte: quia hoc ſacramentum ad tempus
gratie pertinet: quod per diem deſignatur iuxta il
lud ad ro. 13. c. nox preceſſit ⁊ cetera. Dies autem
iudicatur in hoc non ſolū ab ortu ſolis: ſꝫ ex q̄ īcipi
unt ſigna orituri ſolis māifeſtari ꝓpē aliquā aeris

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

maniſeſtationē vł illuſtrationē. In duabꝰ tn̄ nocti
bus ꝓpt̄ priuilegium illaꝝ celebrat̄ ī nocte. ſ. ī na
tiuitate dn̄i ⁊ reſurrectiōe: q̄uis hoc n̄ oporteat ſ-
uari ſēp ⁊ de reſurrectione cōmuniter nō ſuat̄: ſed
dr̄ in ſabbato ſācto. Et dicit guilelmꝰ: Credo ꝙ q
ſciēter āte diē celebrat: cū h̄ ſit cōtra generalē con
ſuetudinē eccl̄e: mortalit̄ peccat: niſi ſit ſup h̄ ꝑ epꝫ
vł ſupiorē diſpēſatū ī caſu: vt ſi aliquē ↄtigerit in
firmari ad mortē: ⁊ n̄ poſſꝫ h̄ri euchariſtia: niſi ↄ
ficeret̄ āte diē. ¶ Pe. āt de pal. dicit: ꝙ cardinaleſ ali
qn̄ ex diſpēſatiōe pape celebrāt āte diē. Et ſic dicit
glo. ī priuil. c. ſi. libro. 6. Epi itinerātes āte diē ce-
lebrare poſſūt: ne īpediant̄ ī via. Silr̄ ꝓ cōicā
do īfirmo: ſi aliter viaticū n̄ hēat: videt̄ eē hōa cā.
Solēnis āt celebratio miſſe tribꝰ horis inſtituta
ē: tertia diebꝰ feſtis: in ſexta diebꝰ ꝓfeſtis: in nona
diebꝰ ieiunioꝝ de conſe. di. i. nocte. Et. c. ſolet. Qꝛ
in miſſa recolit̄ mors xp̄i: q hora tertia crucifixꝰ
ē liguis iudeoꝝ: ſexta manibꝰ militū: nona expira
uit. Pōt ēt pꝰ nonā cātari miſſa: qn̄ ſiūt ordinatō
nes: vł pōt dici qn̄ n̄ ē dies ieiunij inter ſextā ⁊ ter
tiā: ⁊ ī diebus ieiunij ī nona. Miſſe āt ꝑuate a ma
ne vſq; ad tertiā vł vſq; ad nonā diebꝰ ieiunioꝝ.
Pe. āt de pal. dicit ꝙ miſſe nō ſolēnes poſſūt ab
aurora vſq; ad ſextā celebrari vel ēt nonā: qḋ vi
det̄ itelligēdū de diebꝰ ieiunioꝝ q̄ ad nonā. An-
toꝰ de but. pꝰ hoſti. dicit ꝙ poſſūt dici vſq; ad ſex-
tā: ⁊ diebꝰ ieiunioꝝ vſq; ad nonā. Et dicit pe. de
pal. ꝙ qui credit āte diē eſſe diē: aut credit non eē
meridiē: cū ſit: cū ī talibus ſepe hō decipiat̄: q̄uis
ex vna parte videat̄ accuſari: qꝛ ſe diſcrimini ex-
ponit: ex alia tn̄ ſi deuotio expoſcat ⁊ aliter miſſā
h̄re nō pōt excuſatur: qꝛ qḋ parū deeſt: q̄ſi nihil de
eſſe videt̄. Item nō dꝫ dici ab eo q nō dixit matu
tinū: lꝫ poſſit audiri: alias dicendo eſſet mortale:
qꝛ ↄ cōſuetudinē generaleꝫ eccl̄e. Gulielmꝰ dicit
⁊ etiā pe. ꝙ nō dꝫ dici āte primā: niſi ſit cōſuetudo
ī ↄriū vel generalis: vt ī miſſa etiā ſcḋa natalis
vel particularis: vt in q̄buſdam monaſterijs vbi
dicitur miſſa āte primā. ¶ Nota ꝙ nō licet niſi ſe
mel in die celebrare vel cōicare: vt vel in hoc vni
ca paſſio xp̄i repreſentet̄: ⁊ valde felix eſt q vnaꝫ
digne celebrat: ḋ conſe. di. i. ſufficit. ⁊ de cele. mi. c.
cōſuluiſti. Excipiūtur aūt ſex caſus ſm pe. ḋ pal. ī
q̄bus licet pluries celebrare. ¶ Primus eſt ī die
natiuitatis dn̄i in q̄ q̄libet ter celebrare pōt: ⁊ hoc
ad repreſentandū triplicē xp̄i natiuitateꝫ. ſ. eterna
lem temporalē ⁊ mētalem: vel tres ī xp̄o ſbas: dei
tateꝫ animā ⁊ carnē. ¶ Secūdus eſt ꝓpt̄ ḋfunctū
q ſubito occurrit ſepeliēdus poſt miſſā dictā: nec
dꝫ ſine miſſa ſepeliri ſi ſit tp̄e miſſe. Puta qꝛ ſic ſe
hꝫ ↄſuetudo loci. Immo dicit ray. ꝙ ex ītentione
pōt dicere vnā ꝓ viuis ⁊ aliā ꝓ ḋfūctis: nō q̄dem
regulariter nec oī die: ſꝫ ex cā rōnabili: puta cum
parochianus vel cui tenet̄ petit anniuerſariū vel
annale vel trigenale: nec ille pōt cōmode vicariū
habere. Idem dicit gulielmus: niſi hoc ſit ↄ ↄſue
tudinem loci approbatā vel cōſtitutionem ſyno-
dalem. ¶ Tertius eſt ꝓ neceſſitate infirmoꝝ via-
ticum petentiū: ſi nō ſit corpus dn̄i reſeruatū: nec
aliter poſſit haberi: tunc licet iterum celebrare: ſi
eſt ieiunus: ⁊ pluribus hoſtijs: vt vltra eam quaꝫ
ſumit vnā porter īfirmo ⁊ aliā reſeruet. ¶ Quartꝰ
eſt ꝓ neceſſitate peregrinoꝝ die dn̄ico feſtiuo: qn̄
omēs maxime peregrini debēt audire miſſam.
¶ Quintus ꝓ nuptijs qꝛ laudabilis conſuetudo
eſt: nō niſi in miſſa dare benedictionē nuptialem
quāuis in q̄buſdā partibus poſt veſperas: ⁊ aliqn̄
in ꝓfunda nocte ſoleāt iſta fieri. Hos etiā caſus po
nit ray. ¶ Sextus ſecundū hoſti. ē ſi hꝫ duas ec-
cleſias cōmendatas vel vnā cōmendatā ⁊ aliā ītī
tulatā ꝓpter paupertatē: nec pōt habere vicariuꝫ:
⁊ q̄libet populus vult habere miſſā in ſua eccleſia
cū vtriq; eq̄liter teneat̄: vtrobiq; pōt eq̄liter cele
brare: ſi ēt occurrerēt eodē die due miſſe: vna for
te de feſto: ⁊ alia de ieiunio: vt cōtingit in. xl. ⁊ vi-
det̄ iuſta cā celebrādi bis: ſi tn̄ alias nō pōt audi-
re ſecūdā: nō tenet̄: ſed ſufficit de vno celebrare: ⁊
de alio officiū tenere. ¶ Et nota ꝙ ī his caſibꝰ nū-
quā lꝫ celebrare vltra binā vicē: niſi in natali: vbi
ter conceditur. Itē ītelligitur ꝙ pōt dicere ſecūdā
miſſā ī his caſibus ſi ē ieiunꝰ: ita ꝙ nō ſūpſerit pu-
rificationem: alias nō poſſet ſecundo celebrare.
Item ⁊ ſi licet aliqn̄ pluries celebrare: vt ī dictis
caſibus ī q̄bus dꝫ ſemꝑ ſacramentū ſumere: nūq̄
tn̄ licet in die pluries cōicare abſq; celebratione.
Itē ſicut dr̄ vnū prandiū ⁊ vna cena vnitate cor
dis: id eſt ītentionis: lꝫ ſint ibi mlt̄e potatōes ⁊ co
meſtiones: ſic ſi ſacerdos ſumat ꝑus ſub duabus
ſpēbus fractōis: ⁊ poſtea calicē: vna eſt cōio. Silr̄
ſi ꝓpter piculū cuſtodie ſacramēti ſumeret ſimul
decē hoſtias ↄſecratas dr̄. niſi ſemel cōicare. Itē
poſtq̄ celebrauit: vel alias cōicauit: lꝫ nō plus cōi
care ītenderet: ſi ſit periculuꝫ: licet ei ieiuno tamē
hoſtiam conſecratam ſumere: ar. de conſe. di. z. tri-
bus gradibus. hec omnia pe. Item extra de cele.
mi. c. z. dicitur. ꝙ propter miſſam peculiareꝫ: ideſt
ſpecialem pro aliquo ſancto vel pro defuncto nō
debet quis dimittere: quin audiat miſſaꝫ propriā
de die: quod intelligitur ſecundum gulielmum:
quando dies habet propriam miſſaꝫ: ⁊ illa die te
netur audire. Item dicit ray. ꝙ in profeſtis diebꝰ
cum dicitur miſſa de beata virgine: vel de ſpiritu
ſancto ⁊ huiuſmodi: non debet dici gloria in ex-
celſis deo: nec credo in vnum deum: ⁊ fiat differē
tia inter ſolennitatem ⁊ commemorationeꝫ: extra
de cele. mi. c. conſilium. vbi etiam dicitur: ꝙ Te ḋ
um regularius dimittitur. Sed dicit hoſtien. ꝙ in
huiuſmodi deuotam conſuetudinem non repro-
bamus. Item nota ꝙ miſſa non debet celebrari:
niſi hēant oīa q̄ ſūt ḋ cōi ⁊ vniuerſali ritu celebra
tiōis: ⁊ ꝙ ad minus ſit vnꝰ p̄ſēs: ⁊ ſufficit ipſe ⁊ ſer-
uitor ſecundū alb. ⁊ hoſti. ⁊ qḋ dr̄ de cōſe. di. i. hoc
q̄ꝫ. ꝙ ḋbent eē duo: abrogatū ē ꝑ ↄ̄riā ↄſuetudinē
vt dicit pe. de pal. Itē nō dꝫ celebrari ſine lumie
ſecūdū hoſti. extra de cele. mi. c. ſi. Unde depoſitꝰ
fuit ſacerdos: qui ſine igne celebrabat: vt patet in
dicto. c. Item non debet celebrari ſine calice

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ꝗ lꝫ oliꝫ fieret de ligno vel de vitro: nūc nō lꝫ: nec
etiam dꝫ eſſe de ere aut auricalco aut cupro aut
plumbo: qꝛ ꝓpter eruginē iſta vomitū ꝓuocant:
nec ꝺ ligno ꝓpter poros: ne ſubitraret ſāguis: nec
de vitro propter fragilitatē: nec de lapide propter
ineptitudinem. de conſe. di. i. vaſa. ⁊ c. ſequenti. ⁊
quia in. c. vt calix domini. dicitur: ꝙ tam calix ꝗꝫ
patena debet eſſe de auro vel argento vel ſtagno:
omnem aliam materiam ꝓhibere videt̄. Debet ēt
ipſe calix eſſe cōſecratꝰ ⁊ chriſmate punctus cum
patena: nec licet in hoc epō diſpēſare: qꝛ ſic ſtatuit
ſilueſter papa extra de ſacra. itera. c. i. Et ſiquideꝫ
modica pars pedis aut ciphi refectiōe īdiget ſine
ſuꝑioris ptis amotiōe cōſecratus manet. Si auteꝫ
ciphus a pede ex toto ſeparatus ē: lꝫ fractus non ſit
vt puta qꝛ iunctura tornatilis ꝯſecratiōe indiget:
hec pe. de pal. Itē ſecūdū archidi. ſi calix argente
us ꝯſecratus, deauret̄ poſtea qꝛ aliā ſupficiem hꝫ
⁊ ꝯſecratio fit ī ſupficie: īdiget ꝯſecratione. Quod
āt dr̄ di. 93. diaconi. ꝙ ſacerdotibus ſolēniter cele
brantibus nō debēt ꝑ ſe calicē accipere: niſi prius
ꝑ diaconos porrigat̄: monitio ē: nō preceptū ſecū-
dū pe. Itē debēt ibi eſſe palle in altari: ꝗ ſecunduꝫ
pe. de pal. ad minus debēt eſſe due: vt reſpondeāt
linteaminibꝰ: qbus inuolutum fuit corpus chriſti:
ꝗ pluraliter noīantur. Debent aūt ipſe palle ⁊ cor
porale eſſe nō de ſerico: ſꝫ de pāno lino ſimplici.
25. di. ꝑlectis. Et ad diaconū cōpetit cōponere mē
ſam: exponit alb. i. explicare ⁊ replicare corporale
cū ſeruit ſacerdoti: nec īferioribus tāgere licet. Et
nota ꝙ di. 23. c. ſacratas dr̄: ꝙ mulieres etiā monia
les nec pallas nec vaſa ſacra nec corporalia debēt
contingere. Et ſi ex deuotōe hoc faciāt: dicit pe. ꝺ
pal. ꝙ pſumptuoſa ⁊ īdiſcreta eſt duotio. Sicut
oça qui tetigit arcā. 2. R. 6. c. ⁊ i. paralipo. 13. c. Un
de talia nec ꝑ laicos nec ꝑ mulieres abluenda ſūt
Dicit tñ ꝙ ꝯſuetudo excuſat: cū. ſ. moniales corpo
ralia lauāt. ⁊ multo magis de alijs veſtibus ſacris
⁊ cū reficiunt. ¶ Itē ſine veſtibus ſacris nō debet
miſſa celebrari: de cōſe. di. i. veſtimenta. Et ſecun
dū pe. de pal. ſpāliter iſta ſex requirunt̄. ſ. ſtola ma
nipulus alba amictus cingulū ⁊ caſula. i. planeta.
Iſta eni bn̄dicunt̄ ⁊ ſacrant̄. Unde vident̄ eē de
neceſſitate precepti: nō ſic de camiſia ꝗ nō benedi
citur. Videt̄ qꝺ ꝺ lōgo manipulo liceat facere ſto
lā ⁊ ecōuerſo: de breui ſtola manipulū vel cingulū
qꝛ oīa hec vera bn̄dictione ꝯſecrant̄. Et cū caſula
eſt duplicata: cū poſſit eē ſimpla: ſuper quālibet ꝑ
tem fit benedictio. vnde in celebrādo verti pōt ex
vtraqꝫ pte. Et ſi vna ps amoueat̄ ab alia: remanet
benedicta: ⁊ pōt in ea celebrare: ⁊ ſimiliter de du
pla ſtola. Itē ſecundū eundē pe. quando veſtimē
ta reparant̄ ꝓpt̄ paupertatē: videt̄ diſtinguendū:
qꝛ aut tanta pars amota fuit: ꝙ ſine illa nō benedi
ceret̄ vel celebraret̄: vt tota manica vel pars ſupe
rior: ⁊ tunc deſinit eſſe bn̄dicta: cū benedictio nō
fiat ſine verbis: nec niſi ab epō. Si āt modica pti
cula eiꝰ ꝺfectus nec benedictionē īpediret nec ce
lebrationē. tunc licet celebrare. Nec hoc ē cōtra

illud qꝺ dr̄ extra ꝺ ſac. vnc. qꝺ in dubijs. vbi glo.
ex eo qꝺ dicit̄ in tex. illius. c. oleū nō ꝯſecratū pōt
oleo ſacro cōmiſceri: ſumit īde argumentū: ꝙ ī re
ficiendis paramētis vel ſacris veſtibus nō ſacruꝫ
filū vel pannū lꝫ ſacro apponi: nec eſt opus noua
ꝯſecratiōe. Sed hoc nō eſt ſimile: qꝛ qn̄ oleū ad-
miſcetur oleo: liquor p̄exiſtens nō deſiderat eſſe
ſacer vel bn̄dictus. Et talia ꝯtiguitate fiūt ꝯtinua
⁊ fiūt vnū: ſꝫ pānus additꝰ pāno non facit vnū niſi
colligatōe. Itē iā p̄mus pānus ꝺſierat eē bn̄dictꝰ:
ꝓpt̄ qꝺ appoſitio n̄ bn̄dicti nō bn̄dicit illū: q deſie
rat eē bn̄dictus cū bn̄dictio non fiat ſine verbis.
Unde ſi anteqꝫ remoueat̄ ſuꝑ ſueretur noua: tunc
nūqꝫ deſijſſet eē bn̄dicta: ⁊ poſtea amota adhuc re
maneret ītegra ⁊ vna vnitate tali ꝗ nauis dr̄ vna
ꝑ tabulas renouata. Ipſis āt. ſacrl veſtibꝰ vl̄ vaſiſ
ſacris nullo mō debēt vti ſeculares: vel eis mutua
ri ad vſū ſuū: de ꝯſe. di. i. nemo. ⁊ c. in ſancta. Pro
pter hꝫ eni balthaſar ⁊ vita ⁊ regno p̄uatus ē: vt ha
betur dañ. 5. Et in hiſtoria tripartita legitur de q̄
dam ſeculari ꝙ cū in theatro luderet ſacris veſti-
bus īdutus: ſubito mortuꝰ ē. Sꝫ ⁊ arch. poſt hug.
in roſario repꝛhēdit abuſionē ſecularium et mulieꝝ
modernaꝝ. q cū vſe ſint veſtibus p̄cioſis pſeſa-
ctis in multis laſciuijs ⁊ vanitatibꝰ: exinde faciūt
fieri de eis paramēta vl̄ planetas. Et quāuis iſtō
nō repiatur expſſe ꝓhibitū: īmo ex auro ⁊ argēto
ablato ab egyptijs ꝗ male vtebātur: fabricatū eſt
tabernaculū: tñ honeſtiꝰ ⁊ decētius eēt facere hꝰ
ex his: ꝗ nō venerūt in vſus laicoꝝ. ¶ Notandū ſe
cundū tho. in. 4. di. 24. in fine. ꝙ veſtes miniſtro
rū deſignāt idoneitatē: ꝗ reqritur in eis ad tractan
dū diuina. Et qꝛ qdā ſūt ꝗ in oībus reqrūtur: qdā
vero tñ ī ſuperioribꝰ: ꝗ nō ita ī inferioribꝰ miſtris
exigūtur: iō quedā veſtes ſūt oībus ꝯmunes. ſ. pa
ratiſ ſolēniter ad miſſā: qdā vero tñ ſūt ſuperioꝝ.
Et oībus qdē miſtris cōpetit amictus tegēs hūe
ros: q deſignat fortitudinē ad diuia officia exeqn
da: qbus mācipātur: ⁊ ſilr̄ alba ꝗ ſignificat purita-
tē vite: ⁊ cingulū qꝺ ſignificat repreſſionē carnis:
hec oībus ꝯueniūt. Sꝫ ſubdiaconꝰ hꝫ manipuluꝫ
in ſiniſtra: quo ſignificatur ex terſio minimaꝝ ma-
culaꝝ: qꝛ manipulus ē q̄ſi ſudariū ad extergendū
vultū. Ipſe eni p̄mus ē: q admittitur ad ſacra tra
ctāda. hꝫ ēt tunicā ſtrictā. per quā deſignatur do-
ctrina xp̄i. Un̄ ⁊ in veteri lege ēt tintīnabula habe
bātur in extremitate tunice ſūmi ſacerdotis: exo.
28. c. Subdiaconi. n. p̄mi admittūtur ad doctrinā
noue legis nunciandā. ſ. in epiſtolis apoſtoloꝝ: ſed
diaconus hꝫ āplius ſtolā in ſiniſtro humero: in ſi
gnū ꝙ applicatur in miniſteriū in ipſis ſacramētis
⁊ hꝫ dalmaticā: ꝗ eſt veſtis larga ſic dicta: qꝛ ī dal
macie ptibus p̄mo fuit eius vſus: ad deſignandū
ꝙ ipſe p̄mo ad diſpenſādū ponitur: qꝛ ſic diſpēſat
ſanguinē xp̄i. In diſpēſatione aūt requiritur largi
tas: ſꝫ ſacerdoti in vtroqꝫ hꝰ ſtola ponitur: vt oſtē
datur: ꝙ ptās diſpēſandi ſacramēta ei datur plēa:
ñ vt miniſtro altius. Hꝫ ēt caſulā: ꝗ ſignificat cha
ritatē: quā dꝫ hr̄e ⁊ qꝛ ſacramētuꝫ ꝯficit charitate:

Nota ergo quod ſi ali/
quod horum defuerit:que requirunt ad ritū in
celebrationis ſolēnitate:vt calix cōſecratus palle
altare vel lumē:vel aliqua veſtis ſacra:vt mani/
pulus ſtola:ꝛ hm̄.potius debet dimittere miſſā
etiam die feſto:q̄z ſic celebrare:qꝛ ſic celebrādo
aduertenter q̄uis ſine dubio cōficeret exiſtenti
bus alijs que ſunt de ſubſtātia conſecrationis:tn̄
peccaret mortaliter:ꝛ ideo credo celebrādo ſine
miſſali ſeu libro:in quo ſit ſaltē canon:alias mē/
te retētus dicendo. Nam ꝛ talis ſe exponit peri/
culo errandi in verbis canonis:imo ꝛ conſecrati
onis:cum ꝛ optime memorie viros aliqn̄ fallat
memoria.tn̄ etiam qꝛ facit cōtra generalē eccle/
ſie conſuetudinē:di.z.in his. Dimittēdo etiā ſtu/
dioſe aliquod notabile de miſſa:vt euangelium
epiſtolam ꝛ hm̄.puto etiam q̄ eſſet mortale. Itē
nota ſm pe.de pal.q̄ veſtes ſacre palle:quibus al
taria cooperiunt corporalia vela cortine eccleſie et
altaris panni:qui.ſ.ante altare vel ſup vel circū/
circa:vt in.xl.de pariete ad parietē extendūtur:ꝛ
qui ad parietes eccleſie pendent:ꝛ omnia alia ad
cultū dei pertinentia:vt monaſteriū eccleſie ꝛ ho
ſpitale non debent cōuerti ad vſus laicos vel ꝓ/
phanos.9.q.3.que ſemel.ꝛ predicti pāni eccl'e cū
vetuſtate cōſumpti debēt cōburi:ꝛ cineres intra
eccl'iam retrudi in aliquo loco honeſto:ne pedi
bus cōculcent:de conſe.di.i.c.altaris.ſcuta autē
mortuoꝝ in eccleſia appenſa ꝓ neceſſitate eccle
ſie milites tollere poſſunt:ſicut dauid gladiū go
lie.i.Reg.zi.c.

Quedam alia requirū
tur in celebratione vel cōmunione ad cōmuni/
cantis vel celebrantis idoneitatē:vt.ſ.digne ope
retur:ꝛ iſta ſunt tria ſm Tho.in.4.diſ.8.q.vltia.
in expoſitione lr̄e.ſ.puritas mētis:deuotio actu/
alis:ꝛ munditia corporis. Et q̄ntum ad primum
oꝫ q̄ regulariter ſit contritus ꝛ confeſſus cū ꝓpo
ſito obſeruandi mādata dei ꝛ eccleſie:ꝛ qꝛ eccle
ſia ꝓhibet a cōione excōicatos excōicatione ma
iori vel minori:etiā ꝛ interdictos ꝛ ſuſpenſos et
degradatos a celebratione:ideo tales oportꝫ ab
huiuſmodi abſtinere:alias peccarent mortaliter
ꝛ quia peccatū eſt cōtra puritatē mentis:nō acce/
dere nō debet ad celebrationē vel cōmunionē:
niſi prius cōtritus ꝛ confeſſus:qd̄ eſt neceſſariū
de mortalibus:ſed ꝛ de venialibus decens ē cō/
teri:ꝛ ſi cōmode pōt confiteri:q̄uis nō ſit neceſ/
ſariū.vnde dicitur de conſe.diſ.z.ſi nō ſint tanta
peccata:vt excōmunicet q̄s.i.vt poſſit excōicari
qd̄ non fit niſi ꝓ mortali:non debet a medicina
corporis domini ſepari.non debet.i.non tenetur
vt exponit pe.qꝛ ꝛ ſi venialia nō ſint contra cha/
ritatē:ſunt tn̄ contra charitatis feruorē:ꝛ impedi
unt actualitatē deuotionis.ꝛ ꝑ conſequēs vel fru
ctū impediūt vel minuūt. Sed ꝛ quādoq; quod
putatur veniale ē mortale:ꝛ ꝑ confeſſionem ſit
homo de attrito contritus:niſi ponat obicem.
¶ Item nota ſm pe.de pal.in.4.q̄ accedere ad
cōionem vel celebrare cū peccato mortali po/
teſt eſſe tripliciter. Uno mō:quia illud ignorat
¶ Alio mō:quia dubitat. ¶ Tertio:quia illud
cognoſcit. Primo caſu cū ſcilicet non eſt con/
ſcius de mortali:poteſt eſſe dupliciter. Uno mō
quia ſcit ſe cōmiſiſſe peccatū:ſed reputat ſibi fuiſ
ſe dimiſſum:qꝛ credit ſe eſſe contritū:cum n̄ ſit:
ſed attritus:ꝛ talis ſi ſit confeſſus:nō peccat acce
dendo:qꝛ vbi non poteſt haberi certitudo plēa:
ſufficit ꝓbabilis cōiectura:ſed q̄ homo doleat ꝺ
ꝑterito:ꝛ caueat per ꝓpoſitum de futuro. ¶ Alio
modo qꝛ neſcit ſe ꝯmiſiſſe hoc peccatum:ꝛ hoc
iterum contingit dupliciter. Uno modo quia
recolit de facto:ſed nō credit illud eſſe peccatū
mortale ſed veniale:vel nullum:vt puta fornica
tionē ſimplicem:ꝛ tunc nō excuſatur quin peccꝫ
accedendo:q̄m ignorātia que nō excuſat facien/
tem a peccato:dū facit:non excuſat eū a peccato
dum ſic ad ſacramentū accedit:ſed talis ē huiuſ/
modi ignorantia. Nō.n.excuſat eū a peccato fa/
cientem:ex quo punimus eū in peccato:licꝫ igno
ret:qꝛ huiuſmodi ignorantia vel eſt iuris vel eſt
ꝑticularis circūſtantie:quā talis tenebatur ſcire:
alias nō peccaſſet:ergo peccat accedēdo. Alio
modo neſcit cōmiſiſſe peccatum:quia.ſ.non re/
cordatur de facto:ꝛ hoc iteꝝ contingit dupliciter
quia aut diſcuſſit ꝯſcientiā ſuam prius ſufficien/
ter:ꝛ tn̄ non recolit illud factū:ſed eſt oblitus:et
tunc nō peccat accedendo imo forte veniā obli/
ti ꝯſequitur ex vi ſacramenti. Dicit.n.aug.q̄ cor/
pus xp̄i viuificat mortuos dum māducatur.aut
nō diſcuſſit cōſcientiam ſuā diligenter:ꝛ ob hoc
nō venit in noticiam mortalis cōmiſſi:ꝛ tūc pec/
cat mortaliter.ꝛ ratio eſt:quia volūtaria omiſſio
circūſtantie que ad factū requiritur:non excuſat
ſed aggrauat. Sed diſcuſſio ꝯſcientie eſt cōditō
que requiritur in ſuſcipiēte hoc ſacramentū ſm
illum.i.corin.ii.probet aūt ſeipm̄ homo ꝛc. ergo
talis omiſſio n̄ excuſat:quin accedat vt peccator
nam ꝛ iuſtus accedens ad hoc ſacramentū ſine
diſcuſſione forte peccat:niſi qd̄ in iuſto qui con/
ſueuit paſſim ſcrutari cōſcientiā ſuā:ſufficit bre/
uis ꝛ tranſitoria diſcuſſio:que nō ſufficit in alio
¶ In ſecundo caſu cum.ſ.dubitat:tunc duplici/
ter:quia aut credit ſe eſſe in mortali ex conſciē/
tia ſcrupuloſa ꝛ temeraria:ꝛ tunc debet depone/
re eam:ſed quouſq; nō depoſuerit abſtineat:qꝛ
conſciētia erronea ligat ꝛ obligat:aut hoc credit
ex probabili coniectura:ꝛ tunc debet cōteri ꝛ cō
fiteri:alias periculo ſe exponit:ꝛ ſic videtur eſſe
mortale.ſi fecit quod debuit in diſcuſſione:n̄ pec
cat:ſꝫ ſibi dimittitur:alias ſecus. ¶ In tertio ca
ſu cum.ſ.ſcit ſe eſſe in mortali:de quo nō conte/
ritur:vel etiam nō confitetur:cū poſſit:tūc iteꝝ
peccat mortaliter.ꝛ ratio huius ē:quia irreuerē
tia ꝛ abuſus tanti ſacramēti nō pōt eſſe ſine mor
tali. Eſt autē magna irreuerētia ꝛ abuſus ſacra/

menti huius accedere ad ipſum cum mortali: qđ
patet: tum ex mō ſumēdi: quia ſumitur vt cibus
Sed ſicut cibus corporalis non competit niſi vi
uēti corporaliter: ſic nec iſte cibus ſpūalis niſi vi
uenti ſpūaliter. peccator aūt mortuus eſt ſpūali/
ter: pꝫ etiam ex re ibi ſignata ſcilicet corpus chri
ſti myſticum: vnde quicunqꝫ ad hoc ſacramentū
accedit: pretendit ſe volare ad vnionez cum xpo
ꝛ membris eius. Sed exiſtens in cōſcientia mor
talis: ad hoc non tendit: ſed recedit: ꝛ ſic eſt reus
fictionis cum vnum intendat: ꝛ aliud pretendat.
fictio reſpectu ſacramenti eſt mortalis. Et ē huiꝰ
modi mortale q̄ꝫtum ad grauitatem medium in
ter peccata: que cōmittuntur in deum: ꝛ que fiūt
in ꝓximum. Sicut homo aſſumptus eſt medius
inter deū ꝛ homines: ꝛ peccata quidem carnalia
reddunt hominē magis indignum: ꝛ magis im/
pediunt a ꝑceptione huius ſacramenti q̄ꝫ ſpūalia
quia plus mētem diſtrahunt: ꝛ plus ſcandalizāt:
ꝛ magis ſcitur in iſtis quid mortale ꝛ quid veni
ale q̄ꝫ in illis: ſꝫ ſpūalia ſunt minoris culpe q̄ꝫ car
nalia ſꝫm greg. ꝛ ideo plus impediūt ſpūalia quā
tuꝫ ad genus peccati. Hec omnia pe. cui concor.
tho. Sed ꝛ q̄ꝫtumcunqꝫ contritus qui habꝫ mor
tale: non debet celebrare vel cōicare niſi confeſ/
ſus: alias peccaret mortaliter ſꝫm Tho. ꝛ pe. quia
ad ſacramentum eccleſie requiritur recōciliatio
etiam ſꝫm iudicium eccleſie: ꝛ hoc niſi vrgerꝫ ne
ceſſitas celebrandi: alias eſſet ſcandalum popu/
li: ꝛ non haberet copiaꝫ confeſſoris: tunc ſufficit
contritio. Similiter cum infirmus grauiter ami/
ſit loquelam: non enim ꝓpter hoc debet priuari
cōione: vel etiam ſi non haberet ſacerdotez: quia
per diaconum poſſet eucharıſtia deferri: ꝛ huiuſ
modi. Pe. de pal. addit alium caſum. cum iminet
cōio paſchalis: ꝛ quis non habet copiam confeſ/
ſoris: vel habet caſum reſeruatum epō: ad quem
tunc non pōt ire: ſed credo iſtud reſtringendum
quando ex hoc ꝙ abſtineret ſequeretur magnū
ſcandalum: ꝛ haberet multū ſuſpectus de aliquo
malo: tunc forte poſſet.

Secundū quod requi/

ritur ad idoneam celebrationē vel cōicationem
eſt actualis deuotio. Ad hoc enim vt aliquid nu
triat: oportet ipm cooꝑari: quia nutriens agit in
nutritum. Cum ergo iſtud ſacramentum deſt ad
nutriendum ſpūaliter: licet deus operetur principaliter
paliter: oportet tñ ꝙ homo opetur inſtrumētali/
ter: ipm deuote amplectendo iuxta illud qđ ha/
betur de conſe. di. z. c. quia corpus. in fi. non ergo
quodlibet veniale: ſꝫ illud quod impedit actuali
ter deuotionem: id eſt quod diſtrahit mentem:
nec actu feratur in deum: impedit ſacramenti fru
ctum: nec tamen facit incurrere mortale: quia nō
tenetur homo eam habere actualiter de neceſſi
tate ſed habitu aliter. habitus autez eius tollitur
ſolum per mortale non p venialia etiam omnia.
Dicitur autem deuote communicare: ſi conatur
omnem diſtractionem ꝛ euagationem mētis ex
pellere: ꝛ nō deliberate eam tenet ſi occurrat: pe.
de pal. Et quia meditatio paſſionis xpi multum
eſt inductiua deuotionis ſuꝑ alia. vnde ber. Su/
per oīa te mihi reddidit amabilez o bone ieſu
calix quem bibiſti opus redēptionis noſtre: hoc
ꝛ deuotionem nr̄am facilius allicit: dulcius vrit
ꝛ fortius ſtringit: ideo accedenti ad cōmunionez
multum congruit ipam meditari: vnde augu. de
conſe. di. z. Quia per mortem domini liberati ſu
mus: ideo huius rei memores in edendo carnez
ꝛ bibendo ſanguinem debemus eſſe. Et ꝓpter
hoc vt deuotius accedat: ſtatutum eſt vt ieiunuſ
quis celebret vel cōicet: quia aptior eſt homo ie
iunus ad deuotionem q̄ꝫ pranſus. Verum eſt ta/
men ꝙ eſt alia cauſa magis principalis huius in
ſtitutionis ſꝫm tho. ꝛ pe. ſ. reuerentia ſacramenti:
vt. ſ. ꝑius in os ꝛ ſtomachum xpiani intret cor/
pus xpi q̄ꝫ alius cibus ꝑ illa die: ꝛ habetur hoc ð
ꝯſe. di. z. liquido. Qđ autem dicitur de conſe. di.
z ſacramenta a ieiunis ſumātur excepto die cene
habuit locum antiquitus: ſed nunc eſt abrogatū
ꝛ non ſeruandum pe. ꝛ q̄ꝫuiſ in aliquo caſu liceat
non ieiuno cōicare vt infirmo: qui non pōt expe
ctare ꝓpter periculum mortis vel freneſis: nunq̄ꝫ
tamen licet non ieiuno celebrare: nec ꝓpter infir
mum cōicandum: nec ꝓpter vitandum ſcandalū
quodcunqꝫ: nec ꝓpter preceptū niſi pape: qui ſo/
lus poſſet in hoc diſpenſare: cum ſit ꝓceptum po
ſitiuum. vnde dicitur. 7. q. i. c. nihil. Nullus poſt
quantūcunqꝫ minimū ſumptum cibū vel potum
miſſas facere ꝓſumat: pe. Sed bene liceret nō ie
iuno proſequi inchoatam poſt conſecrationem
iam factam: vt. j. dicetur. vel ſupplere defectum
cōmiſſum iterum conſecrando: ſi ſumpſit aquaꝫ
pro ſanguine ꝛ huiuſmodi: vt ſupra dictum eſt.
celebrando autem vel cōmunicando non ieiunꝰ
ē mortale. ¶ Et intelligitur hoc ꝙ ſit ieiunus ie
iunio nature: quo dicitur ieiunus qui poſt medi/
am noctem nihil ſumpſit adhuc cibi ꝛ potus: ꝛ ſi
poſtea illa ſit die pluries comeſturus facta cōio/
ne: ꝛ nō ſufficit ꝙ ſit ieiunus ieiunio eccleſie: quo
dicitur ieiunus qui iam comedit: ſi tantuꝫ ſemel
illa die comedit. Et dicūt Tho. pe. ꝛ alber. ꝛ ho
ſtien. ꝙ poſt potum aque vel ſumptionem electu
arij vel medicine que conſiſtit in cibo vel potu
non licet celebrare vel cōmunicare: quia ſoluunt
ieiunium. ſ. nature: cum ſumitur ſcilicet a media
nocte citra. Quidam autem vt goff. ꝛ io. pari. vi/
dentur tenere ꝙ ſumendo aliquid per modū me
dicine: vt modicum zinziberis ꝛ huiuſmodi: ꝙ nō
impedit perceptionem eucharıſtie. Prohibetur
enim cibus ſꝫm iſtos ante cōmunionem quantū
ad principalem vſum eius: prout ſcilicet ſumitur
per modum cibi. i. ad nutriendum: ſed non pro/
ut ſumitur ad alterandum etiam per modū me/
dicine. Sed pe. de pal. in. 4. di. 8. q. z. ꝯſtruit iſtā
opinionem vt falſam cum rationibus. Nec ē ve
rum ꝙ prohibeatur ſolum cibus ꝛ potus prout

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſt ad nutriendum:ſed pꝛohibetur propter reue
rentiam ſacramenti:vt ſtomachuſ pꝛo illa die ſit
nouus. Ita autem nouitas iſta tollitur per cibuꝫ
ſumptum ad alterandũ pꝛo medicina:ſicut ſum/
ptum ad nutriendũ. De reliquijs autem cibiꝰ que
remanent in oꝛe inter dentes:⁊ caſualiter traiji
untur per modum ſaliue:dicit Pe.de pal.ꝙ non
impediũt eucbariſtie ſumptionem:ſecus ſi ex in
tentione traijcerentur. De reliquijs aque qua os
abluitur:ex quo caſualiter ⁊ non ex ꝓpoſito traij
ciuntur:licet non ſint conuerſe in ſaliuam:nõ im/
pediunt:quia non ſumuntur per moduꝫ cibi vel
potus:nec hoc intenditur. Non ſic de medicina
quia ex intentione bibitur:⁊ ſi non ad nutriendũ
Perfundendo ẽt dentes ſale ⁊ aceto ad meden/
dum vel lauandum:ſi non deglutitur:non impe
dit. De his etiam que ſumuntur per modum gu
ſtationis:ſicut tabernarij ⁊ coqui faciunt:qui ci/
bum vel potum ſupꝛa linguam ponunt ſoluꝫ ad
ꝓbandum:⁊ ſtatim pꝛoijciunt:videtur ꝙ nõ im/
pediant:ſicut ſi aliquis velit pꝛobare vtrum ſit
aqua vel vinum albũ:quod ſibi miniſtratur : qꝛ
non eſt potus vel cibus ex quo non deglutitur:
nec per ſe nec per accidens poteſt nutrire. Ex de
centia tamen debet quis a talibus abſtinere:qui
vult cõmunicare. Si autem ad guſtandũ ſume/
ret:⁊ pꝛeter intẽtionem deſcenderet:videtur idẽ
dicendum:qđ de reliquijſ aque cũ abluitur os.ſ.
ꝙ non impedit. Hec omnia pe.

Poſt cõmunionẽ opoꝛ

tet gr̃as agere dñ tanto beneficio:nec tamẽ opoꝛ
tet ſm tho.diu ſtare ante ſumptionẽ cibi ⁊ potus
tum quia ⁊ ſpecies ſacramenti cito alterantur.tũ
quia magis requiritur ꝑparatio ⁊ actualis deuo
tio ante ſumptionem ꝗ̃ poſt:quia in acceſſu de/
uoto ad ſacramentum percipitur eius fructus.
Poſtea poſt aliquas oꝛationes ⁊ deuotionẽ ſuf
ficit ꝙ duret habitualis:multum tamen debet ſi
bi cauere:ne ſubito diuertat ad fabulas ⁊ vanita
tes. Qđ autem dicitur de cõſe.di.z.de tribus gra
dibus:ꝙ ſcilicet cõmunicans mane ieiunet vſqꝫ
ad ſextam ⁊c̃.eſt abꝛogatum per contrariam cõ
ſuetudinem. Et habuit locum poſt primitiuã ec/
cleſiam:quando ex maxima reuerentia raro ce/
lebꝛabant:vt tempoꝛe eremitarum:pe. Qꝛ auteꝫ
quis poſt cibum ⁊ potum non doꝛmierit:vel nõ
ſit facta digeſtio:non habet impedire: dũmodo
poſt mediam noctem nõ comederit vel biberit
licet etiam non multũ deceat bibere poſt matuti
nũ ⁊ multo minus comedere :niſi neceſſitas vr
geat:non tamen impedit ſi fiat ante mediam no
ctem:cum dicuntur de ſero. Non obſtat extra dñ
accuſa.c.conſtitutus.vbi quidam qui ꝑnoctaue
rat in taberna ſine ſomno pꝛiuatur eccleſia ꝓpter
hoc. In taberna enim continue apponitur vinũ:
⁊ ſic eſt veriſimile:ꝙ poſt mediam noctem bibit
⁊ ſic celebꝛauit:⁊ ſic eſt pꝛeſumptio iuris ⁊ de iu
re:contra quã non admittitur pꝛobatio vel ſaltẽ
pꝛeſumptio iuris cui ſtatur:quando contrarium
non pꝛobatur.quia tãdiu ſtetit vſqꝫ ad diem:nec
ſtetit quin biberet pe.de pal. Item nota ſm Pe.
de pal.ꝙ ſacerdos poſt ꝑceptionem ſi viderit ali
quam particulam eucbariſtie quantũcunqꝫ mini
mam:dummodo ibi ſit ſpecies panis:cum ibi ſit
xp̃s:nullo modo debet accipere ipſe: cum nõ ſit
ieiunus:ſed debet in craſtinum reſeruare:vel al/
teri ieiuno ⁊ diſpoſito ad communicandum tra/
dere. Et ſic intelligẽdum eſt quod diciturꝰ de cõ
ſe.di.z.tribus.de miniſtris ꝗ debent ſumere poꝛ
tiones remanẽtes ſacramenti.ſ.ꝙ ſint ieiuni.

Tertiũ quod congruit

cõmunicanti vel celebꝛanti:eſt mundicia coꝛpo/
ralis:⁊ hoc ꝓpter reuerentiam ſacramenti. Un/
de ⁊ miniſtri eccleſie lauãt ſibi manus:anteqꝫ in/
duantur ſacris veſtibꝰ:verum quia iſte eſt cibus
mentis non coꝛpoꝛis:munditia coꝛpoꝛalis non
eſt ita neceſſaria ſicut ſpiritualis. Unde ſm Tho.
pe.⁊ alber.ſi immũditia coꝛpoꝛalis ſit perdiutur
na:vt lepra vel fluxus ſanguinis vel ſeminis mẽ
ſtrui continuus non impedit. Nec ex hoc abſtine
re debet:nec ꝓhibetur. Si autem immũditia eſt
ad modicum tempus vt menſtruũ mulieris na/
turale vel aliud huiuſmodi:melius eſt abſtinere
ꝓpter reuerentiam:ſi tamen velit :non debet ꝓ/
hiberi:ar.di.5.ad eius. Actus coniugalis in red/
dendo debitum vel exigendo cauſa pꝛolis non
impedit:ſed talis eſt in hoc ſuo iudicio relinquẽ
dus ſm greg.33.q.4.vir cum pꝛopꝛia. quia non
eſt ibi peccatum:tamẽ conſultiuſ eſſet abſtinere
a communione. Sed exigẽdo cauſa delectatio/
nis debet abſtinere:quia licet veniale tantuꝫ vel
ſola pollutio non impediat:vtrunqꝫ ſimul impe/
dit:33.q.4.ſi carnes.tamen cõmunicando ñ eẽt
moꝛtale ſm pe.de pal. Qđ autem dicitur de con
ſe.di.z.om̃is homo.ꝙ ſcilicet debet abſtinere ab
actu coniugali per aliquos dies conſilium eſt ñ
pꝛeceptum ſm glo.ibi die eadem poſt cõmunio
nem exactus cum difficultate:tamen debet red/
dere:non autem exigere.contrarium tamen eſſꝫ
moꝛtale ſm alber.⁊ lepꝛoſuſ in occulto poteſt ce
lebꝛare:dũmodo poſſit ſine periculo. ¶ De pol
lutione nocturna ſiue terminetur in vigilia ſiue ĩ
ſomno quoquomodo ⁊ſi non in ipſa:tamen ante
ipſam vel poſt contingit eſſe peccatũ:⁊ quale di/
ctum eſt ſupꝛa ſecunda parte in tractatu de filia
bus gule in fi. Nunc autem dicẽdum quãdo im
pedit a cõmunione. ¶ Pꝛo cuius declaratiõe ẽ
ſciendum:ꝙ poteſt accidere quadruplici cauſa:
quia vel ex crapula vel pꝛecedenti cogitatione
turpium vel ſuperfluitate nature vel illuſione di
aboli. Et ſi eueniat ex ꝑcedenti cogitatione tur/
pium:cui cogitationi pꝛebuit aſſenſũ vel in opuſ
vel in delectationem:de neceſſitate habet abſti/
nere a celebꝛatione ⁊ cõmunione:quia ibi ſimul
concurrunt ⁊ ĩmunditia ⁊ mentis diſtractio ⁊ im
puritas mentis perfecta. Et idem ſi cõtingat ex

crapula.que ſit mortale.hec tho.tertia parte.q.
80.ar.7.⁊ in.4.ſ.di.9.q.i.ar.4.q.2.pe.⁊ ricar.et
durandus.or.minor.Sed pe.de pal.in.4.dicit:
ꝙ talis pollutio impedit quouſqꝫ ſit contritus ⁊
confeſſus:nec eodem die peccati mortalis ē cōi
candum:quātuſcūqꝫ ſit contritus ⁊ confeſſus:tamen ſi
contrariū faceret:non credo ꝙ peccaret mortali
ter.ſ.cōmunicando tali die poſt contritionē ⁊ cō
feſſionem:idem dicit pe.in ſūma.Si vero cōtin/
gat ex cogitatione vel crapula:que fuerit venia/
le:quia ibi fuit tm̄ complacentia ſenſualis:abſti/
nendꝫ eſt ex honeſtate:niſi potior cauſa vrgeat
ſm pe.⁊ tho.⁊ ricar.celebrando tamen etiā ſine
cauſa vrgente non peccabit niſi venialiter ſecun
dum eos.Sed pe.ſan.in ſumma ⁊ duran.or.mi/
norum excipiunt iſtos duos caſus.¶ Primus ē
quando eſt dies feſtus:quo.ſ.conſuetum eſt cōi
care:⁊ precipue quando accidit ſine turpi ſomno
a celebratione tamen decet talem abſtinere.
¶ Secūdus eſt quando eſſet ſcandalū ſi non ce
lebraret:puta quia deeſt alius ſacerdos:⁊ popu/
lus expectat:vel quia prelatus:⁊ tali die ꝯſuetuꝫ
eſt prelato celebrare.eliciuntur hec ex dictis gre
go.vi.di.teſtū.Debet tamen talis prius confite/
ri:ſi cōmode poteſt ſm pe.ſan.hec tamen de con
gruentia non neceſſitate.Si autem euenerit ex
cauſa:vbi nullū credit ꝓbabiliter fuiſſe peccatū
puta ex auditu turpium in ꝯfeſſione vel cogitati
one ad intelligendū ⁊ conferendū ſcholaſtice:et
ſine complacentia vel ex ſuperfluitate nature:vel
ex illuſione demonis:in ſua eſt libertate cōicare
⁊ celebrare:⁊ ꝑcipue cum accidit ſine turpi ima/
ginatione:nec mentem diſtrahit.Et quia diffici/
le vt plurimum ꝓbabiliter ſcire iſtam vel illam
fuiſſe cauſam:laudabilius eſt ſm tho.abſtinere:
niſi potior cauſa reformet pactum:vt magna de
uotio ⁊ hꝰ.Et ſm alber.⁊ tho.debet quis abſti/
nere a cōione in hoc per.24.horas.quia in iſtud
tempus reputatur natura eſſe reordinata:ſed pe.
de pal.dicit abſtinendum:cum accidit circa me/
diam noctem.

Quid debeat facere ſa
cerdos qui in miſſa recordatur ſe eſſe excōica/
tum vel ſuſpenſum vel ineiunū:vel aliqđ morta
le non ꝯfeſſum?dicunt alber.⁊ tho.in tertia par/
te.q.83.ar.5.ad.2.⁊ in.4.ſ.di.13.in littera.⁊ pe.de
pal.ꝙ ſi poſt conſecrationē iam factam horū re/
cordatur:nullo modo debet dimittere ſed pro/
ſequi:quia vbi difficultas occurrit:ſemper accipi
endum eſt:qđ habet de periculo.ar.ad hoc di.13
nemi.Maxime aūt eſt periculoſum:quod ē con
tra ꝑfectionem huius ſacramenti:quia hoc ē im/
mane ſacrilegium:minus aūt eſt quod ꝑtinet ad
equalitatem ſumentiſ.Debet ergo exquo iam cō
ſecrauit:ꝑdictis non obſtantibus ꝑficere ⁊ ſume
re ſacramētum:⁊ dolere de eo ꝙ nō eſt ieiunus:
vel de peccato quod menti occurrit:cum ꝓpoſi
to confitendi ⁊ ſatiſfaciendi:⁊ ſic nō indigne:ſed
fructuoſe ſumit.Si ſe meminerit excōmunicatū:
debet aſſumere ꝓpoſitum petendi abſolutionē:
⁊ ſic per inuiſibilem pontificem xp̄m abſoluetur
quātum ad hunc actū tho.Si vero recordat̄ aliꝗ
horum ante conſecrationem:ſiquidem illud ſolū
eſt peccatū non confeſſum:tunc ſm pe.đ pal.etiā
ſi ſine ſcandalo poſſet dimittere miſſam inchoa
tam:non debet:ſed ſufficit contritio cum ꝓpoſi/
to confitendi:concordat tho.Sed ſi poſſet com
mode habere cōfeſſorē ⁊ ſine nota quo ad aſtā
tes ⁊ ante ſecreta:credo ꝙ deberet querere.Si
autem eſt excōicatus:vel quia non eſt ieiunus:
tho.dicit:ꝙ tutius putaret ꝙ dimitteret miſſam
inchoatam:niſi graue ſcandalū oriretur.Pe.au/
tem đ pal.dicit ꝙ debet dimittere omnino ſi po
teſt ſine ſcandalo:ſed cū ſcandalo ponit rationeꝫ
ad vtranqꝫ partem:ſed magis videtur declinare
ad affirmatiuam.ſ.ꝙ dimittat.Et hoc intelligen
dum quo ad excōmunicationem:cū non poſſet
habere qui abſolueret in promptu.In oīni autē
caſu ſemper debet cauere:ne ſimulet conſecrare
id eſt oſtendat ſe conſecrare:⁊ nō conſecret:quia
in ſacramēto veritatis non debet eſſe aliqua fictō
ſm tho.⁊ pe.nec debet quātum in ipſo eſt:facē ido
latrare.Unde ⁊ decretalis dicit:ꝙ abijciēda ſūt
falſa remedia:que ſunt ꝑicula grauiora:extra de
cele.miſ.c.de homine.

Utrum autē liceat ſa/
cerdoti omnino a celebratōne abſtinere:Reſpō
det ad hoc tho.4.ſen.di.12.q.3.ar.2.q.i.⁊ i tertia
parte.q.80.ar.10.ꝙ licet quidam dicant:ꝙ ñ pec
cat qui dimittit celebrationē:niſi populū habeat
ſibi cōmiſſum:vel ex obedientia teneatur cele/
brare:tamen quia dicit greg.cum creſcunt dona
creſcūt ⁊ ratōnes donor:ideo cum ſacerdoti da
ta ſit poteſtas nobiliſſima:reus negligentie erit:
niſi illa vtatur ad honorem dei ⁊ ſalutem anima
rum viuor ⁊ defunctor:ſm illud prima petri.4
c.vnuſquiſqꝫ ꝑut accepit grām in alterutrum illā
adminiſtrantes ⁊c̄.niſi forte aliquis ex familiari
conſilio ſpiritus ſancti dimitteret:ſicut legitur in
vitis patrum de quodam ſancto.p.qui ordinatꝰ
nunqꝫ celebrauit.Secus eſt de alijs actibus or/
dinis:que ꝑtinent ad corpus xp̄i myſticum:vt li
gare ſoluere baptizare ⁊ docere:nam qui non te
netur alijs prelatione vel ſubiectione:poteſt ab
illis actibus ſine peccato ceſſare:celebrare autē
tenetur vt deo ſacrificium reddat:etiā ſi nulli ho
minum teneatur.Sacerdotibuſ.n.preceptum ē:
hoc facite in meam cōmemorationē.Et in tertia
parte addit:ꝙ ſaltē videtur ꝙ teneat̄ celebrare
in ꝑcipuis feſtis:⁊ maxime in illis diebus:in qui
bus fideleſ conſueuerūt cōicare.Dicit pe.de pal.
ſ.ꝙ cum teneatur quilibet non in uanum grāꝫ re
cipere.2.ad corin.6.c.⁊ ſacerdotium ſit maxima
grā:vane habet:ſi non vtitur ad finem ad quem
eſt.Et quāuis iſta nō ſit demonſtratio:tamē quia
extra de cle.mi.c.dolenter.reprehenduntur qui

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vix quater in anno celebrant:⁊ precipit talia cor
rigi:vnde niſi ter vel pluries celebrent:qn̄ ⁊ mu
lieres religioſe ⁊ ↄuerſi cõicant:peccant. Opinio
tn̄ quorundā canoniſtaꝝ dicentiū:ꝙ mortaliter
peccat:qui ex negligentia dimittat quotidie cele
brare:nõ videtur vera ſed nimis dura:nec p̄di/
cti doctores tho.⁊ pe.hoc dicūt:imo alber.dicit
ꝙ medium tenere beatū eſt.ſ.aliqn̄ celebrando:
aliqn̄ dimittendo:niſi officium exigat:vt oī do/
minico die celebret. Sed beatius ē quotidie de
uote celebrare:cū per hoc ſibi ⁊ multis valde ꝓ
ſit. Vn̄ ambroſius. Ego qui quotidie pecco:quo
tidie debeo accipe medicinā:d̄ conſe.di.z.ſi quo
tiens. Idem. Accipe quotidie qd̄ tibi ꝓſit:ſed ſic
viue:vt quotidie poſſis accipere. hec ille. conſi/
lium eſt.

Miſſa prodeſt multis

⁊ multipliciter. Prodeſt quidē beatis:ad quorū
honorē offertur. Vn̄ in collecta:ſicut tuis ſanctis
ad gl'am ⁊c̄.ſ.ꝓdeſt:quod intelligitur de gl'ia ac
cidentali:q2 gaudꝫ de oī bono qd̄ ſciunt fieri ad
laudē dei:maxime de illo qd̄ hꝫ ſpālem ordinez
ad eos:qn̄ ꝓpter ſe ⁊ in ſe vident deum honora
ri. Prodeſt hiſ qui ſunt in purgatorio:⁊ nil eſt in
hac vita qd̄ tantum ſatiſfaciat mortuis ſm augu.
exempla ſunt in.4.dialogoꝝ. Prodeſt ⁊ viuis n̄
ſolum celebrātibus digne:ſed etiam ꝓ his pro q
bus dicitur miſſa:valꝫ ad remiſſionē culpe mor
talis:qd̄ eſt in eius ↄſcientia:⁊ hoc p modū ſacri
ficij ex merito xp̄i:ex quo ſibi venia impetratur
id eſt gr̄a ↄtritionis. Vn̄ maius donū non poteſt
hō homini dare:q̄ȝ miſſam ꝓ eo dicere vel dare
Prodeſt etiaȝ ad remiſſionē pene culpe morta/
lis ⁊ venialis ſibi ⁊ aliis viuis ⁊ defunctis:⁊ rōne
ſacramēti ⁊ p modum ſacrificij. Prodeſt etiā ad
liberandū a diuerſis malis:et ad oīa alia ad que
ꝓdeſt digna cõicatio:de quibus.ĵ.ti.ſe.c.i. Et vt
dicit ambroſius.c.panis.de conſe.di.z. Panis in
altari vſitatus an̄ ↄſecrationem:de pane fit caro
xp̄i forme ꝓlatis. Eſt aūt ibi ſm tho.et pe.xp̄s to
tus realiter q eſt in celo:⁊ non vt ſignatū tn̄ ſiue
in figura:qd̄ eſt hereticū dicere:vt pꝫ de ↄſe.di.
z.ego berēgarius.⁊ q2 ibi remanent ſpēs ſeu acci
dentia panis:vt prius:hinc ē ꝙ a doctoribus dr̄
panis:q̄ȝuis ibi nõ ſit ſubſtātia panis. Vn̄ ambro
ſius de conſe.di.z.hunc illū intelligo panem:qui
in vtero virginis fuit formatus:⁊ igne paſſionis
fuit decoctus. Eſt aūt ibi cuꝫ ſua quātitate:ſed n̄
mõ quātitatiuo:q2 non vtitur ea occupādo locū
ſicut nec vtitur claritate ſua illuminādo aerem.
Et eſt etiaȝ in qualibet ꝑticula hoſtie totus xp̄s:
ita ꝙ ex vna plures poſſent cõicare. Sꝫ ſi fieret
diuiſio in tantas ꝑtes:ꝙ ibi nõ remanet ſpēs pa
nis:tūc deſineret ibi eſſe corpus xp̄i:⁊ idem de ſā
guine xp̄i. Et q̄ȝuis ex vi ſacramēti ſub ſpecie pa
nis ſit tm̄ corpus ⁊ non ſanguis:⁊ ſub ſpecie vi/
ni tm̄ ſanguis:tn̄ ex naturali concomitantia ſub
vtraq̄ȝ ſpecie eſt totum ⁊ corpus ⁊ ſanguis:⁊ aīa
et deitas. Seorſum autem ↄſecratur alterum ab
altero. Vn̄ apl'i ſi cõſecraſſent in illo triduo mor
tis xp̄i:conſecraſſent corpus ſine ſanguine ſicuti
erat. Et xp̄s inſtituendo ſacr̄m:ↄſecrauit corpus
paſſibile ⁊ mortale:ꝑut tunc erat:nunc aūt imor
tale ↄſecratur ꝑut eſt. Et ſi fuiſſet ſeruatū ſacr̄m
tp̄e paſſionis:ip̄e xp̄s dolorem quidē illatum ab
extra:vt irriſiones ⁊ verbera et hi' non ſenſiſſet
in ſacr̄o exiſtens:ſed dolorē innatū vt triſticiam
habuiſſet et in ſacramēto exiſtens:dū erat in cru
ce doluiſſet:et mortuus fuiſſet:ſed non punctus.
Vn̄ etiam apoſtolos cõicauit:nõ fuit in ſacramē
to exiſtens attritus:q2 diuiſio et attritio nõ reci/
piūtur niſi in quanto et modo quātitatiuo:xp̄us
aūt non eſt ſic in ſacramento. Non celebrātibus
miniſtratur tantū corpus xp̄i ⁊ nõ ſanguis ꝓpter
reuerentiā ſacramenti:⁊ ad euitandū periculum
effuſionis:licet greci dent vtrūq̄ȝ populo:nec tn̄
latini laici minus recipiunt q̄ȝ ſacerdotes. Quo/
modo aūt ↄuertitur:dico ꝙ deuſ oꝑatur hanc cõ
uerſionē principaliter:qui plus facere pōt:q̄ȝ cre
atura intelligere:vt dicunt etiā philoſophi. Vnd̄
euſebius. Inuiſibilis ſacerdos viſibiles creatu/
ras.ſ.panem ⁊ vinū in ſubſtantiā corporis ⁊ ſan/
guinis ſui verbo ſuo ſecreta ꝑtāte ↄuertit:de ↄſe.
di.z.quia corpuſ.vbi pulchra de iſta materia po
nūtur. Ambroſius etiā in.c.diſ.z.reuera. inducit
rōnes p exempla ſcripture de diuerſis mutatio/
nibus factiſ ſupra naturā:vt de mutatione virge
in ſerpentē ⁊ econuerſo:de creatione reꝝ:⁊ alias:
ad oñdendum non eſſe impoſſibilē hanc cõuer
ſionē:cum eaȝ deus opetur:ſacerdos aūt inſtru
mētaliter. Et nota ſm pe.d̄ pal.ꝙ xp̄s oculo cor
porali videri non pōt:ſm ꝙ eſt in ſacramento:
rō eſt:quia eſt velatum ſub ſpēbus opacis:vltra
quas viſus figi non pōt. Item nec oculo glorifi/
cato vt beate marie. Et rō:quia nõ eſt ibi modo
quātitatiuo:color aūt videri non pōt:niſi quan/
tus.i.in quantitate fundatus. Itē nec oculus xp̄i
videt:ꝑut eſt extra ſacr̄m:q2 non ē viſus eſſe in
telligibilis:ſed eſſe ſenſibilis. Item nec ꝑut eſt in
ſacr̄o:quia non eſt ibi modo viſibili oculus xp̄i.
¶ Item oculus mentalis viatoris corpus xp̄i in
ſacramento videre non pōt in ſacr̄o:q2 nõ ē hoc
ꝑ ſe notum:vt prima principia:nec demõſtrabile
vt concluſionē:ſed fide creditur. ¶ Itē nec ocu/
lus naturalis angeli boni vel mali:quia ſupnatu
ralia intelligibilia non ſunt:naturaliter nõ videt
quale eſt corpus xp̄i in ſacr̄o. Sed q̄ȝuis demo/
nes non videant hoc in ſe:ſicut nec trinitatē nec
vnionē cum carne:tn̄ ſciunt indirecte:q2 p mira/
cula coniecturāt qd̄ impoſſibile eſt nõ eſſe. Sed
oculus mentalis beati angeli ⁊ hominis hoc vi/
det:q2 qd̄ audiuit:hoc ⁊ credidit:clare videbit.
Idem ē de oculo angeli:ipi.n.clare vident oīa:d̄
quibus credendis nos illuminat:articulos tn̄ in/
carnationis vident clare ſed p reuelationem.

Cum autem in altari ſi/

ue ſacramento apparet caro:vt factũ eſt greg.cõi
care volenti quandã matronã:vel forma pueri:
vt factũ eſt cuidã patri ad tollendũ tẽtationẽ ſeu
dubitationeꝫ eius circa hoc: vt habetur in vitis
patrum:dicũt tho.⁊ pe.ꝙ ꝓbabilius dr̃:ꝙ in ꝓ
pria ſpecie nunꝙ̃ videtur ſibi:ſꝫ in illa figura la
tet ſpẽs ſacr̃i:ſub qua continet̃ corpus xp̃i: ⁊ illa
ſpẽs ſacr̃i circũfundit̃ quibuſdã accidẽtibus car
nis vel pueri:que ñ ſunt ꝓpria accidentia vel li
niamenta corporis xp̃i. Unde non videt̃ in ꝓpria
ſpecie etiã ſi expꝛ̃ſſiori ſigno. Et qꝛ ſc̃m tho.huiuſ
ſacr̃i vſus eſt ꝑ manducationẽ:iõ quando ſic ap/
paret:cũ nõ hẽat tunc cibi rõnẽ:nõ debet aſſumi
ab eo:cui ſic apparet:ſed ab illo cui in ſpecie pa
nis apparet. Si aũt oĩbus apparet in ſpecie car
nis:non debet ſumi:ſed ꝓ reliquijs ſeruari. Et di
cit alber.ſacerdos cui celebrãti ſic apparet:debꝫ
iterum celebrare:⁊ ſic ſumere:de conſe.di.2.c.re
latũ.⁊ ſi ſecũdo accidat:tertio celebrare. Quidaꝫ
tñ dicunt:ꝙ in hoc caſu ſufficit ſpũalis manduca
tio:vt pe.de pal.qui etiam dicit: ꝙ ille ſpẽs car
nis vel pueri nõ ſunt in corpe xp̃i:ſed ſpẽs ſuper
inducte corruptis prioribus. Et ſi dicat̃:ꝙ muta
tis ſpẽbus ſenſibilibus:cum ſint ipſe de rõne ſa
cramenti:nõ manet ſacr̃m:ḡ nec tunc ibi eſſꝫ xp̃s
Reſpõdet ꝙ q̃ñuis qualitates mutentur: puta ꝙ
ſpecies denigrentur a fumo:vel ſpẽs vini infrigi
dentur vel calefiant:dum tñ quantitaſ remaneat
ſemꝑ eſt ibi corpus xp̃i. Cum ḡ hic remaneat quã
titas eadẽ numero:remanꝫ etiã corpus xp̃i:quia
licet ſpẽs ſenſibilis ſit de ratione ſacramenti: nõ
tñ iſta vel illa determinate.de rõne.n.eſt quanti
tas cum aliquo colore ⁊ figura:ſꝫ accidit ei:ꝙ ſit
iſte vel contrarius:hec ille. Sed tho.videtur di/
cere ꝙ ille priores ſpecies :puta albedo figura ⁊
hiꝰ potius occultẽtur:ſeu coopantur illis ſpẽbus
pueri vel carnis:q̃ꝫ corrũpantur.

Inductiua ad frequẽ/ter celebrandũ.

¶ Primum nobilitas ſacramen
ti. Sacrũ.n.corpus xp̃i eſt redẽptoris noſtri et re
dẽptionis nr̃e memoriale dulciſſimũ pignus he
reditatis eterne:future iocũditatis amabile pre/
ludium:arra ſponſe:iocale diuinũ celituſ ei dona
tum eccleſie militantis cũ triũphante ſuaue gluti
nũ:et vnio fraternalis dulcedinis:dum eandem
dulcedinẽ qua ille fruit̃ ſine velamẽto: iſte habꝫ
ſub mirabili ſacr̃o. ¶ Secundũ ẽ ſuauitas et vti
litas. Quante.n.dulcedinis et iocũditatis eſt tãte
rei ſacr̃m verbo cõficere:habere pre oculis:con/
trectare manibus:ore ſumere et alijs miniſtrare.
Quid.n.iocundius et dulcius et delectabiliꝰ eſſe
põt:q̃ꝫ habere pſonalit̃ et corpaliter pñtem dñm
ieſum xp̃m donũ vtiq̃ꝫ excellentiſſimũ et totius
ſpũalis dulcedinis obiectũ ſeu materiã cãm effi/
cientẽ et finẽ? Et in hoc tranſcẽdit alia ſacramẽ/
ta:hoc eſt qđ ſolet accendere deſideriũ:humilita
tem ingerere:cõpunctionem inducere: pre alijs
fiduciam et ſpem erigere:ad amorẽ inflãmare:
infundere gaudium:ad reuerentiã excitare: totã
mẽtem liqueſacere ⁊ oblectare. Propter hec.n.
excitanda in nobis tanti boni pñſentia indulta eſt
Et licet aliquãdo celebrans occaſionẽ diſtractõ
nis habeat:puta ex tumultu ppl̃i circũſtantis :ce
teris tñ paribus eſſe ñ põt:ꝙ qs maius ꝓmotiuũ
habeat ad deuotionẽ ꝑ alia media q̃ꝫ ꝑ iſtud:cuꝫ
hic ſit fons totius dulcoris et gr̃e et gl̃ie. ¶ Ter/
tium eſt beniuolẽtia:quã celebrans non indigne
a ſponſo ſuo xp̃o ⁊ ſpõſa eccleſia reportat. Eſt.n.
paranymphus amoris ⁊ mediator inter ſponſũ
⁊ ſponſam. Grata enim vota ſponſo:quilibet di/
lecti ſui pñtiam vehemẽter affectat:ſpõſe ſimul
deſerre vel referre ⁊ mox reportare ſponſe plenã
ſponſi gr̃am:qua paratus eſt ei deſideriũ cordis
eiꝰ tribuere exhibere preſentiã: īmo miniſtro cõ
mittere ipm̃ ſponſum:vt ſpõſe pñtet. Quomodo
aũt poteſt ſponſa nõ amare tã vtilẽ ſibi miniſtrũ
qui eum ſponſo cordialiter recõmendet? Aut qũo
ſponſus non diliget eũ in tam grato officio occu
patum? ¶ Quartum allectiuũ eſt multiplex:fru/
ctuoſitas in aſſiſtentibus celebrationi. Dat enim
celebrans occaſionẽ deuotis affectibus ſuſpirijs
⁊ cõpunctionibus. Seruit fidelibus ad multas
oblectationes ſpũales:quas habent miſſe ſtãdo
corpus xp̃i videndo:reuerẽter adorando:⁊ me/
moriaꝫ agendo ſue ſacratiſſime paſſionis. Et ex
hoc ipſe miniſter ſperare põt ⁊ debet :ꝙ fideles
deuotiones:quas eo miniſtrãte ꝑcipiunt:nõnun
q̃ꝫ ſaltem optando in eũ refunditur. ¶ Quintum
inductiuũ quod ẽ quaſi cogens officij cõmiſſi fi
delis executio. Eſt enim cõmiſſum tãti myſterij
officium:vt offerant ꝓ viuis ⁊ mortuis ⁊ in me/
moriã dominice paſſionis. Si igit̃ officiuꝫ huiꝰ
neceſſariuꝫ eſt vel vtile ſancte matri eccleſie:cur
volũt matri hoc ſubtrahere vel negligere? Si au
tem ñ reputãt neceſſariũ vel vtile:cur illud aſſu
mere voluerũt? ¶ Sextum ẽ beneficioꝝ ⁊ eccl̃ia
rum recõpenſatio.conducti enim videntur ꝑ xp̃m
fideles:qui ex hoc ſacerdotibus vite ſtipẽdia cõ
ferunt ⁊ beneficia:vt ab alijs magis liberi hoc ſa
crificiũ acceptabile ꝓ ipſorũ ſalute offerant. Alie
orationes coꝝ non plus valẽt orõnibus deuoto
rum ſimpliciũ:niſi inq̃ꝫtum ingerũt officium rep̃
ſentandi pſonam eccleſie. Sꝫ in nullo melius ꝓ
benefactoribus oratoribus ⁊ amicis ſatiſfacere:
nec aliquid gratius exhibere eis ꝓ ipſoꝝ ⁊ ꝓprijſ
peccatis poſſunt:q̃ꝫ iſtud ſacrificiũ. ¶ Septimũ
eſt ꝑiculum more:qꝛ õ facili irregularitas vel in
firmitas vel alius defectus aut impedimentũ po
terit occurrere:ita ꝙ diu aut forte nunq̃ꝫ celebra
re continget. Quãuis ergo ſit aliquis laboribus
grauatus ⁊ curis occupatus:tamẽ qui poſſꝫ offi
cijs celebrãdis vacare:⁊ his que ad hoc neceſſa
ria ſunt:vtpote diſcuſſioni ꝓprie conſcientie ho/
minis ⁊ cõfeſſionis et orationibus ex debito di
cendis:q̃ñuis ratione dicte interioris vel exterio
ris occupationis minus de dulci affectu ſentiat:
non video qua de cauſa õbeat abſtinere. Aliud

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſt enim deſideriũ:aliud eſt ſenſibilis deſiderij ꝑ
ceptioné habere:ſine deſiderio nemo debꝫ acce
dere. Cum autem xp̄ianum ſic viuere deceat:vt
ſemper mereatur accipe:nunꝗ̄ debet eſſe ſine d
ſiderio tunc ⁊ totiẽs ſumendi:qñ ⁊ quotiens cō/
uenienter poterit ⁊ crediderit expedire:⁊ in hoc
multi errant:qui ſolent ſibi p̄figere in animo:nō
niſi totiens in anno vel ſeptimana celebrare. Sꝫ
hoc eſt ponere obice gratie ⁊ amonitioni dei:et
quaſi tēpus miſerationũ domini in ſua ptāte cō/
ſtituere. Siquis aũt illam diſpoſitioné in ſe iudi
care voluerit ex ſenſibili cordis cōpunctōne pro
fuſione lachrymarꝫ feruore mẽtis ⁊ ſimilibus ſē
timentis:ita ꝙ tunc credat ſe diſpoſitum:qñ tale
quid ſentit:⁊ quando non ꝑcipit indiſpoſituꝫ:in/
caute valde ambulat:⁊ ſepiſſime decipitur. Mul
totiens qui nil taliũ habent:ſunt in magno ſtatu
grē:⁊ qui habent:omnino ſunt extra grām gratū
facientem. Sepe enim contingit hominē ab hu/
iuſmodi feruoris affectibus impediri ſine omni
culpa ſua:immo cū magno merito. Non.n.poſ/
ſunt homines cōmuniter confecti ſenio languen/
tes corpe:grauati magnis curis ⁊ laboribus p̄di
cando:confeſſiones audiēdo:curam infirmoruꝫ
aut alia neceſſaria gerēdo:magnas in orōne ꝑci
pere vel expectare dulcedines. Et ſic impiū eſſet
hominē ꝓ his opibus remouere a ſacro pietatis
⁊ illū in ſacram: tali refectione priuare. Qui autē
ex obedientia voluntaria cogit:aut ex charitate
eligit ꝓpter ſalutem ꝓximorꝫ adulti cōtemplati
onis ⁊ orōnis ſtudio ſe abſtrahere:⁊ laborioſas
tedioſas ⁊ amaras occupationes ad dei gloriam
tolerat:vel cū quis non pōt ſe ad hꝰ effectus ex/
ercere. Nam ⁊ ſi ſacr̄m ſit cum deuotione ſumē
dum:qꝛ deuotio nō eſt aliud ꝗ̄ ꝓmptitudo ani/
mi ⁊ feruor bone voluntatis ad ſeruienduꝫ deo:
non ſolū in ſuſpirijs ⁊ lachrymis ſꝫ etiā in p̄dicā
do:⁊ confeſſiones audiēdo:⁊ in alijs opibus mi
ſericordie tam ſpūalibus ꝗ̄ corpalibus pōt repe
riri. Et licet ꝯtemplatiui cōiter ſint magis ferui/
di ⁊ deuoti:non tū̄ ꝓpter hoc aptius bonis negā
da eſt cōio:cum etiā ꝯtēplatiuorꝫ ſit vnus deuo/
tior altero nec tū̄ ꝓpter hoc minus deuotus te/
netur abſtinere:maxime cū bonitas hominis plꝰ
ꝯſiſtat in virtute animi ꝗ̄ in feruore. Sꝫ ⁊ aliqñ
in illis curis p̄grauatus ſolū ꝯtemplationi ⁊ orō/
ni diligenter intentus:parꝫ aut nil ꝑcipit de ſua/
uitate ſacr̄i:quod fit ex magna dei grā:⁊ ad ma/
gnum bonū eorꝫ:qñ valet ad multa ſubtractio
huius grē ⁊ ſuauitatis. Et primo vt tētatione
vel tribulatione gaudiū tēperemus:⁊ mēs hoīs
ne laſciuet:temperet. Valet ſecūdo vt homi
timor incutiatur:ne tā delectabili bono hic et in
futuro p̄uetur:ac eo ardētiuſ tendat ad vitā eter
nam:vbi ſemꝑ adherēduꝫ eſt. Valet tertio:vt
ꝑ fidem ambulātes amplius mereamur.pleriꝗ̄
enim illa ſuauitate dotati magis guſtui ⁊ expien
tie ſtudent initi ꝗ̄ fidei:⁊ qñꝗ̄ occupatiōes ⁊ alia
opera fugiunt:ac orationi ⁊ ꝯtemplationi vacāt

plus deſiderio illius conſolationis:ꝗ̄ pro gloria
dei vel acquiſitione virtutis. Valet quarto vt
tam deſiderabile bonū feruētius deſideremus:
acceptemus gratātius ⁊ cautius cuſtodiamus et
acceptius. Valet quinto vt nos vidētes quia
priuati illa mox graues ad bona ſumus ⁊ pigri:
diſcamus ⁊ grati eſſe grē dei:nō noſtris viribus
aſcribere quotiēs nos ꝓmptos in dei ſeruitio re
perimus. Valꝫ ſexto vt ꝑ hoc timeamus alios
iudicare ex apparenti eorꝫ ſegnicie:ſed magis cō
patiamur eis:vtpote a grā dei deſertis. Valet
ſeptimo quia ꝓuidet in huiuſmodi diuina miſe/
ratio indiſcretioni nr̄e:ne vꝫ illam dulcedinē ſen
tientes ſectantes:vires nr̄as vltra modū irratio/
nabiliter ꝯſumamus. Valet octauo ad ꝯſeruā
dum humilitatē ⁊ excitiendā vanā gloriā.ex ta/
libus.n.gratijs magna ſepe ſumit occaſio a deo:
ꝙ qui tali ſemꝑ ꝯſolatione gauderēt:difficillime
poſſunt a vanitate ſpūs ⁊ inani gloria p̄ſeruari:
niſi refrenarētur ꝑ tētationeꝫ:vt paulus ſtimulo:
vel ꝑ tētationes exteriores. Et ꝗ̄uis nō ſine vir
tute diuini auxilij nobis celeſtia ſapiant:⁊ terrēa
viluſcant:⁊ deus poſſet ꝑ grām ſuam oēm diffi/
cultatē amouere:⁊ facere ꝙ ſolum ſemꝑ celeſtia
nobis ſaperent:non tū̄ vult ſe pure nobiſcū ſup/
naturaliter agere:ſed etiā humano mō ſalutē no
ſtram opari:ne torpeamus ocio:ſed excitemur:
vt ex dulcedine:cū habet eam grām dei cogno/
ſcens fiduciā accipiat:⁊ ex ſubtractione eius in/
firmitatē ⁊ inſecuritatē cognoſcat. Item nota
ꝙ huiuſmodi affectus ſeu dulcedines ſpūales in
ſacr̄is ꝑceptis vel in alijs opibus d genere bono
rum aliqñ veniunt preter grāꝫ. Nā ⁊ iudei ⁊ gē
tiles ī ritibus ſuis ⁊ ſacrificijs lachrymas fundūt
ex affectōne ad illa qñꝗ̄ in hoc coopante diabo
lo:aliqñ cum grā veniunt:ſed nō ex grā:vt cum
aliquis etiam impfectus ſine orōne ⁊ huiuſmōi
trahit in magnum affectū diuine dulcedinis:ali/
quādo veniūt ex gratia ⁊ dono dei. Unde ex de/
fectu huiuſmodi cōſolationū non debet dimitti
cōio vel celebratio:etiā ſi quis ſciret vel crederꝫ
huiuſmodi ꝯſolationē ſibi ſubtractā ex peccatis
diu p̄teritis:quod tū̄ non pōt ſcire vel debet cre
dere:niſi aliqualiter euidenti rōne. Sed ſi crede
ret veriſimiliter ꝓpter peccata recētia vel prete/
rita:ſed nō emendata hoc pati:tunc abſtinenduꝫ
eſſet:ita etiā ecōuerſo ſentiēdo hꝰ affectus ⁊ dul
cedines:non debet ſe putare ex hoc magis ſecu/
rum ⁊ diſpoſitū ad ſuſceptionē huius ſacr̄i:naꝫ ⁊
magni peccatores aliqñ habent huiuſmodi affe
ctus ꝑſeuerantes in malis. Ponit exemplum de
quodā qui cōpungebat lachrymabiliter ac eſtu
abat deſiderijs bonis:nec tū̄ renūciabat pompis
mūdi ⁊ vāitatibus:nec habebat volūtatē dimit
tendi peccata mortalia ⁊ orōnes immediatas:⁊
media ad ea inducentia:⁊ ſic cū eſſet extra ſtatū
grē:tū̄ huiuſmodi affectus aliqñ ſētiebat:⁊ ideo
nō ſunt ſufficientes ar.ſed magis teſtimoniū con
ſcientie:ꝙ examinans non habet remorſum.

¶ Ego accipio ſub hoc ſenſu: ꝙ cauendum eſt:
ne quis ex ſola conſuetudine exterioris opis mo
ueatur ad celebrandū: nō aduertēdo an indiſpo
ſitus vel minus diſpoſitus ſit: ſeu an ex celebrati
one ꝓficiat vel tepeſcat: ſiue an habeat cām rōna
bilē abſtinendi vel nō. hoc. n. eſſet reprobabile.
Grās deo ꝙ ad hoc deuenimus. ¶ Nūc ꝗ dicit:
quid ē qḋ te retrahit: qñ quis nō vult de pecca/
tis ſatiſfacere: ſeu qñ nō vult ceſſare: ſeu qñ eſt in
peccādi volūtate. Quiſquiſ vero vult realit̄ emē
dare peccata: ꝛ futura vitare: magis dꝫ ſe putare
indignū q̄ꝫ dignū iudicare: qñ nō vult nec habet
voluntatē emendandi: quiſqꝫ nihil facit. Quili/
bet. n. vſū rōnis habens ſemp qñ vult: pōt aliqḋ
ad emēdationē facere: qꝛ pōt dolere aut diſplicē
tiam habere de eis: nolle amplius peccare: deſi/
derare grām: orare ꝛ hūiliare corā deo ꝛ ſimilia.
Si habes ſcrupulū vel dubiū: habeas iterū qḋ
facias: vt vꝫ doleas de quāto hoc ē ex culpa tua
ꝯfitearis: ſaltem ad cautelā: ꝛ ad ſatiſfaciendum
ſ. mittas te puro iudicio boni ꝯfeſſoris: ſi copiā
eius habes: vel paratus ſis ad hoc q̄ꝫprimū poſ/
ſis talem habere: qui te dirigere valeat in hoc ca
ſu. Si aūt credis aut times te indiſpoſitū: iterum
habes qḋ facias: vt vꝫ te q̄ꝫcitius diſponere ſtu/
dioſe coneris. Si times de negligētia cōmitten/
da: adhibe diligentiā: ꝛ cōmitte te dei grē: vnde
cū in oībus que te pñt retrahere: habeas qḋ agē
dum ſit: ꝛ ſi illa feceris ꝓ poſſe tuo: ſufficit: nec eſt
aliud piculum ſalutis: ꝛ cū quis non ē ſed credit
ſe contritū de peccatis: q̄ꝫuis eſſet indignus ꝛ in
peccatis: qꝛ tñ faceret quod in ſe eſt: nec indigne
ſumeret: nec ō nouo peccaret mortaliter accedē/
do. ¶ Igitur manifeſtū eſt: ꝙ qñcunqꝫ huic offi/
cio cōmode ꝛ optime vacare pōt: nec aliqḋ cano
nicū obſtat: nullā poteris dimittēdi cām habere:
niſi malitiā vel negligentiā aut pigritiam tuam:
que ſunt cauſe rōnabileſ ꝛ dānoſe. Non eſt oīm
vnus diſponēdi modus: ſed alius incipientium:
alius ꝓficientiū: alius pfectoꝝ. Incipiens ꝛ noui/
ter conuerſus ad deū ꝓbet ſe ante peccaſſe: ꝛ do
leat: ꝛ ꝯfeſſus peccata ſaltē mortalia: vel ſaltem
ꝙ in ipſo eſt: ꝑatus ſit confiteri: pñiam ſubire ꝛ ſa
tiſfacere: ꝛ vtꝝ habeat bonā voluntatē vitandi
peccata ſeruiēdi deo: ꝛ an faciat ad hoc diligen/
tiam ſuam ꝓ oportunitate loci tpis ꝛ uiriū. q̄ꝫdiu
enim in iſtis defecerit: nunq̄ꝫ debet accedere.
¶ Deinde ꝓbet an de ꝓximo fuerit in aliquo gra
ui peccato: de quo licet in rōne doleat: ꝙ adhuc
affectus ſuus ñ ſit bene purgatus: ſꝫ occupata ſit
fantaſia ꝛ memoria delectationibus ac cōmotō
nibus priſtinis: ꝛ preter volūtatē grauiter inqui/
nata ꝛ inclinata caro adhuc nimiſ uehemēter im
pediat ſpūm: ꝛ ei non ſolū ad deuotionem nō ſer
uiat: ſꝫ rebellet. ¶ Deinde ꝓbet: ſi non habeat ex
culpa ſua vel negligētia notabile deuotionis im
pedimentū: vtpote pollutionē corporis vel ma/
gnā diſtractionē animi. Poſtremo ſi nō ſit nimiſ
indiſpoſitus ad omnē deuotionē ꝛ preter culpā

ſuam: vtpote ſi eſſet grauatus capite preſſus ſom
nolentia aut nimiū tedioſus: hec etiam ſunt: pro
quibus a cōione eſt abſtinendū: qñcunqꝫ non eſt
aliqua neceſſitas: Nā in neceſſitatis articulo vt i
periculo mortis: ſufficit habere iſta primo ꝺ̄cri/
pta: ſi iſta īmediate poſita habere ñ poſſit. Profi
cienti vero qualis debet eſſe omnis: qui ſepe aut
frequēter cōicare ꝓponit: ñ ſufficiunt hec p̄dicta
ſed tota vita ſua debet eſſe p̄paratio ad ſuſceptō
nem tante rei: ꝛ p̄cipue in mortificando vitia: in
fugiendo vanitates ꝛ occaſiones peccatoꝝ: etiā
leuiū ꝛ venialiū: occupationes nō neceſſarias: in
qbus pōt homo auerti a ſerioſa cuſtodia cordis
ſui: necnō exercendo in virtutibuſ ꝛ excitando ſe
ꝑ meditationē ad immenſū timorē ꝓfunde hu/
militatis amorē ardentē. Feruens deſideriū ſup/
noꝝ inſerendo ſe vulneribus ieſu xpi: cōpatiēdo
peccatoribus cōmendando ſe ſancte matri eccle
ſie: in nullo de ſe aut de ſuis meritis: ſed de eius
pietate vehemēter ꝯfidendo. Per quodcūqꝫ er/
go exercitiū homo ad iſtam amplius ꝓmouet:
ſiue ſit lectio meditatō oratio p̄dicatio opus mi
ſericordie ſpūale ꝛ corporale: ꝑ illud magis ad
cōionem diſponit. Et ex hoc pꝫ error plurimoꝝ
qui multū affligunt ſe: ieiunāt orant aut vigilant
etiā in tantū ꝙ ſenſus obruitur: ꝛ ab omī deuoti
one impeditur potius q̄ꝫ ꝓmoueatur: ꝛ habēt ali
qua vitia in ſe vel affectiones mūdanas: que nō
curāt mortificare: vtpote aliquā malitiā vel ſcan
daloſam cōſuetudinē amorem vel rancorē ad
homines cōplacentiā ad laudes: aut alias ꝯſola/
tiōes aut ꝯcupiam ad diuitias: que ſibi dimittūt
ad tempus: nullatenus tñ renunciare ꝓponunt:
ſed ꝓmptiſſime redeunt: ꝛ qñqꝫ feruētius q̄ꝫ an/
tea. Hoꝝ aūt ꝯtemptus deteſtatio ꝛ mortificatio
plus valeret eis: ꝛ eos magis diſponeret: q̄ꝫ iſtis
detentis cantando mille pſalmoꝝ. Nōnulli etiā
cōicati ſe volunt abſtrahere ac recuſant hoīes in
arto poſitos: etiā in neceſſarijs ꝛ ſalubribus ex/
pedire: ꝙ eū vtiqꝫ qui ſui iuris ē: ꝛ noui ac ꝓdeſ
ſe pōt miſero: potius reddit indiſpoſitū q̄ꝫ diſpo
nit. Qui vero pfecti ſunt: ita ꝙ iam apprehende
runt ea ad que tendit ꝓficiens: p̄ vehementi deſi
derio qḋ habent ad xpm: nō poſſunt ſuſtinere
eius abſentiā. Et quia non poſſunt eū reuelata fa
cie ꝯtemplari in gloria ſaltem ꝓ ꝯſolatione ſua:
volunt eodem modo quo poſſunt eius frui pre/
ſentia aſpirant ad amplexus: petūt oſculū: vide
re cupiūt: ꝛ experimētaliter guſtare q̄ꝫ ſuauis ſit
dominus: vt in dulcore ſuauitatis ꝛ in fortitudi/
ne cibi illius ambulent vſqꝫ ad montem dei. ſ. be
atitudinē ſempiternā: ad quam conſequendam
pro viatico datum eſt corpus domini noſtri ieſu
chriſti: qui cum patre ꝛ ſpiritu ſancto viuit ꝛ re/
gnat per infinita ſecula: amen. hec omnia. ſ. contē
ta in. 4. §. precedente extracta ſunt ex quodam
libello ꝑ modum dialogi edito.

Duodecim autem mi/

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

rabilia reperiuntur in iſto ſacramento: vt ponit
Jo. de ſancto geminiano in ſermone quodam: q̄
tamen ſunt ſententie. b. tho. in. 4. ¶ Primum. n.
mirabile ē: ꝙ corpus xp̄i in celo localiter exiſtēs
incipit eſſe in altari abſq; hoc ꝙ de celo deſcen/
dat: quod certe ideo eſſe poteſt: ꝙ corpus xp̄i n̄
incipit de nouo eſſe in altari per ſui mutationem
localem: ſed per hoc ꝙ aliquid in altari exiſtens
ſc3 ſubſtantia panis conuertitur in ip̄m: ⁊ diuina
virtute efficitur corpus xp̄i: ſicut ignis incipit de
nouo eſſe in aere abſq; ſui mutatione locali: quā
do aer in ignem conuertitur. ¶ Secundū mira/
bile eſt: ꝙ nihil remanet de panis ſubſtantia fa/
cta conuerſione in corpus xp̄i: ⁊ tamen n̄ eſt cor
rupta nec annihilata. Hoc autem ideo eſt: quia
tota ſubſtantia panis tranſubſtantiatur: ⁊ cōuer/
titur in ſubſtantiam corporis xp̄i: licet enim hu/
iuſmodi trāſubſtātiatō nō poſſit fieri virtute na
ture: quia agens naturale nō poteſt agere niſi ad
transformationem formarū in materia: poteſt ta
men fieri virtute eius: qui eſt totius entis crea/
tor ⁊ auctor: quia cum vtriq; materie. ſ. panis et
corporis xp̄i ſit aliquid cōmune nature entis: po
teſt actor entis illud quod eſt entitatis in mate
ria vel forma panis conuertere ad illud quod ē
entitatis in materia ⁊ forma corporis xp̄i: ſubla/
to eo per quod ſubſtantia diſtinguebatur ab illa
Nam ſubſtantia panis remanet entitas corporiſ
xp̄i. Unde ambro. libro de ſacramentis dicit: lic3
figura panis ⁊ vini videatur: nihil tamen aliud q̄3
caro xp̄i ⁊ ſanguis poſt conuerſionem credenda
eſt. ¶ Tertium mirabile eſt: ꝙ q̄uis materia pa
nis conuertatur in materiam corporis xp̄i ⁊ for/
ma in formam: non tamen conuertitur in animā
rationalem: q̄q; anima rationalis ſit forma cor
poris xp̄i. Et hoc ideo: quia anima ē forma cor/
poris: dans ei totum eſſe perfecte. ſ. ⁊ eſſe anima
tum ⁊ eſſe corporeum ⁊ ſic de alijs. Conuertitur
ergo forma panis in formam corporis xp̄i: ſm ꝙ
dat eſſe corporeum: nō autem ſm ꝙ dat eſſe ani
matum tali anime. Eſt autem anima ex vi ſacra
menti ſub ſacramēto inq̄tum dat eſſe corporeū
non autem inq̄tum dat eſſe animatum: ⁊ ſic in/
q̄tum anima non eſt ibi ex vi ſacramenti: ſed cō
comitatur. Unde licet ſit ibi realiter ⁊ eſſentiali/
ter forma ⁊ anima: non eſt tamē terminatio con
uerſionis inq̄tum anima: ſ3 inq̄tum forma cor/
poreitatis: quia dato ꝙ illa eſſentia non eſſet aīa
⁊ eſſe forma corporeitatiſ: adhuc conuerteretur
in eam forma panis: ſed ſi econuerſo eſſet anima
⁊ non forma corporeitatis: non cōuerteretur in
eam: quia verba ſacramenti efficiunt qđ ſignifi/
cant: ſignificant aūt conuerſione3 fieri in corpus
quia dicit: hoc eſt corpus meum: ⁊ corpus non ē
anima. ¶ Quartum mirabile eſt: quia quotiens
cunq; hoſtie conuertantur in corpus xp̄i: ipſum
tamen nullo modo augetur: nec immutatur: hoc
aūt ideo accidit: quia ſm philoſophum in primo
de generatōne. Augmentū eſt quantitatis p̄exi/
ſtentis additamentum: dico autem additamen/
tum alterius quantitatis. Cum igitur ſit conuer
ſio in aliquid p̄exiſtens: augmenti tranſmutatiō
accidit: quia ad p̄exiſtentem quantitatē ſit ad/
ditio quantitatis: auferatur ergo additio quanti/
tati: ⁊ nulla erit mutatio circa id ad qđ ſolus ſub
ſtantie conuerſio terminatur. ſubſtantia. n. ſm ſe
ꝯſiderata ſine materia ſine forma eſt indiuiſibi/
lis: ⁊ tale indiuiſibile tranſmutatum: cū ibi nō re
maneat aliqđ commune ſubiectum: non facit ali/
quam cōmutationem circa illud ad quod ſit con
uerſio. ſ. nature: mutatio generatōnis: quia aliqđ
p̄exiſtit nature alterationis: quia conuerſio nō ē
accidentium nec augmenti: quia non ſit additio
quanti ad quantu3 p̄exiſtens. Sicut ergo ex hoc
ꝙ vnus vel multi diſcant aliquod ſecretum: ip̄m
ſecretum ꝓpterea non augetur: ita ꝙ vna vel plu
res hoſtie conuertātur in corpus xp̄i: non ꝓpter
hoc augmētatur. ¶ Quintum mirabile ē: ꝙ q̄q;
in multis altaribus multe ſint hoſtie conſecrate:
⁊ in qualibet hoſtia conſecrata ſit integrum cor/
pus xp̄i: nihilominus corpus xp̄i non multiplica
tur: ſed vnum tantummodo corpus eſt in hoſtijſ
⁊ altaribus omnibus: ſed hoc ideo eſt poſſibile:
quia ſubſtantia panis directe conuertitur in ſub/
ſtantiam corporis xp̄i: ſubſtantia aūt vt ſubſtan/
tia ad nullū locum determinatur: ſed ꝓut ē quā/
ta: quia mediantibus dimenſionibus ſuis ad di/
mēſiones loci habet habitudinē. Cum igitur di
menſiones corporis xp̄i non ſint in hoc ſacramē
to ex vi cōuerſionis: quia dimēſiones panis nō
conuertuntur: ſed remanent: patet ꝙ corpus xp̄i
ꝓut eſt in hoc ſacramento: mediantibus dimen/
ſionibus ſuis nō determinatur ad locum: ſed q2
vere eſt corpus xp̄i ſub dimēſionibus panis: que
ad locum habitudinem habent: ideo ratione ea/
rum in tot locis ⁊ altaribus poterit eſſe ſimul in
quot dimenſiones hoſtie cōſecrate inueniri poſ/
ſunt. Et ideo vt quodam apparenti ⁊ groſſo exē
plo vtamur: ſicut vna vox ab vni9 ore ꝓcedens
ſimul eſt in diuerſis audientium auribus: ita vnū
corpus xp̄i eſt ſimul in diuerſis altaribus. Sic ğ
corpus xp̄i mediātibus dimenſionibus ꝓprijs
eſt tantū in vno loco puta in celo: ſed medianti/
bus dimēſionibus corporis in ip̄m tranſeuntí/
bus eſt in tot locis in quot huiuſmodi conuerſio
fuerit celebrata: nō quidem diuiſim per partes:
ſed integꝛe in vnoquoq;: nā quilibet panis conſe
cratus in totum corpus xp̄i cōuertitur. ¶ Sextū
mirabile eſt: q2 in tam parua hoſtia totū corpus
xp̄i vt dictum eſt ibi ex vi ſacr̄i ſolū per modum
ſubſtantie ⁊ non p modum quantitatis continet
cum carnibus ⁊ oſſibus ⁊ neruis. Sed hoc ideo
eſſe pōt: q2 corpus xp̄i vt dictum eſt: ē ibi ex vi
ſacr̄i ſolum p modum ſubſtantie: ⁊ non p modu3
quantitatis. ꝓpria aūt totalitas ſubſtantie indif/
ferenter ꝯtinetur in parua vel magna quantitate
ſicut tota natura aeris in paruo vel in magno ae
re: ⁊ tota natura hoīs in paruo vel magno hoīe

vnde totum corpus ⁊ ſanguis chriſti continetur
ibi poſt conſecrationem:ſicut ante tota ſubſtan/
tia panis vel vini. Unde ⁊ aliquid ſimile quali/
tercunqꝫ etiam ad ſenſum videmus.ſ.ꝙ pupilla
oculi cum ſit minima:monte̅ magnum cõprehe̅
dit. ¶ Septimum mirabile eſt:ꝙ in qualibet ꝑti
cula hoſtie ſiue cõtinua ſiue diuiſa eſt totus chri
ſtus indiuiſus. Unde aug. Singuli inquit accipi/
unt xp̄m dominum:⁊ in ſingulis portionibus to
tus ẽ:nec ꝑ ſingulas minuitur:ſed integrum ſe te
net in ſingulis. Hoc autem ideo:quia cum ibi ſit
corpus xp̄i ſolum ꝑ modum ſubſtãtie:⁊ tota ſub
ſtantia ſit ſub qualibet particula dimenſionũ:ſi/
cut in qualibet parte aeris ſiue continua ſiue di/
uiſa eſt tota ſubſtantia aeris:⁊ anima ſm̄ ſubſtã/
tiam eſt in toto corpore tota:⁊ in qualibet parte
tota:ſic ſub qualibet parte ſpecierum ſiue conti/
nua ſiue diuiſa eſt totus xp̄s. Et ponũt aliqui ex/
emplũ de ſpeculo:qꝛ imago que apparet in ſpe/
culo:apparet vna in ſpeculo īt egro:⁊ in fracto ap
parent ſingule ſingulis partibus:q̄uis hoc exem
plũ non ſit omnino ſimile:quia multiplicatio hu
iuſmodi imaginũ accidit in ſpeculo fracto propt̄
diuerſas deflectiones ad diuerſas ſpeculi ꝑtes:
hic aũt non eſt niſi vna conſecratio:propter quã
corpus xp̄i eſt in ſacramento. ¶ Octauũ mirabi
le eſt:ꝙ totum corpus xp̄i integrum cũ membris
ſuis eſt in qualibet ꝑticula hoſtie ſine membrorꝫ
ↄfuſione.ſ.non obſtante diſtantia mẽbrorꝫ:que ẽ
in corpore xp̄i. Et ratio eſt quia determinata di/
ſtantia membrorꝫ:que eſt in corꝑe organico fun
datur ſuꝑ quantitate dimenſiua:vnde quia con
uerſio ſubſtãtie panis directe terminatur ad ſub
ſtantiam corporis xp̄i:ſm̄ quendã modũ ꝓprie
⁊ directe eſt in hoc ſacramento:ideo talis diſtan
tia partiuꝫ eſt:qd̄ in corpore xp̄i videtur. Sꝫ nõ
ſm̄ hanc diſtantiam comꝑatur ad hoc ſacramen
tum:quia ſubſtantia corporis xp̄i non comꝑatur
ad ſacramẽtum per modum ſue quantitatis:ſed
potius quãtitas eius per modum ſubſtantie. Un̄
habet corpus xp̄i ordinem ⁊ diſtantiam partiuꝫ
in ſe:ſed non per comꝑationem ad ſpecies ſacra
mentales. ¶ Nonum mirabile eſt:quia.ſ.in hoc
ſacramento accidentia ſine ſubiecto ſubſiſtunt.ſ.
dimenſiones panis: que remanent conuerſa ſub
ſtantia panis:hoc autem fit virtute dei: qui ẽ cau
ſa prima omniũ: quia cauſa prima plus eſt influ
ens in cauſatũ q̄ȝ cauſa ſecũda:vt dicitur in libro
de cauſis. Unde virtute eius fieri poteſt:ꝙ remo
to priori.ſ.ſubſtantia remaneat poſterius.ſ.quan
titas dimenſiua:q̄ ſola eſt ibi ſine ſubiecto:qꝛ oĩa
accidentia:vt color ſapor ⁊ odor fundãtur in ipa
quantitate:vnde non remanent ſine ſubiecto.
¶ Decimũ mirabile eſt:quia cũ frangitur illa ho
ſtia:non ꝓpterea frangitur corpus xp̄i:quod con
tinetur in ea:⁊ ratio eſt:qꝛ nulla fractio fit niſi ꝑ
diuiſionem quanti:ſed corpus xp̄i non ẽ per mo
dum quantitatis:ſed ſolum per modum ſubſtan
tie. Unde nullum quantũ ibi diuiditur: niſi ſpẽs
ſacramentales:⁊ ideo fractio ⁊ contritio illa ẽ ſi
cut in ſubiecto in quantitate dimenſiua panis:ſi
cut alia accidentia. ¶ Undecimũ mirabile ẽ:qꝛ
cũ non ſit ibi ſubſtantia panis:tamen ita nutriunt
⁊ confortant iſte hoſtie conſecrate:ſicut ante ↄuer
ſionem:qñ erant panis:⁊ ſic vinũ inebriaret ⁊ ca
leſaceret:ſi poneretur in quantitate cum tamen
poſt ↄuerſionem non ſit ibi ſubſtãtia vini. Et ra
tio eſt:quia ſubſtantia panis in conſecratione ſi/
cut in corpore xp̄i miraculoſe conuertitur:ita mi
raculoſe accidentibus ↄfertur ꝙ ſubſiſtant:quod
eſt ſubſtantie ꝓprium:⁊ per conſequens ꝙ om̄ia
facere poſſint:que ſubſtantia ſi adeſſet facere poſ
ſet. vnde ſine nouo miraculo poſſunt inebriare
⁊ calefacere ⁊ cõfortare ⁊ nutrire. ¶ Undecimũ
⁊ vltimum mirabile eſt:ꝙ q̄uis hoſtia conſecra
ta putrefieret vel abuteretur vel in vaporem re/
ſolueretur:tamen corpus xp̄i quod eſt in ea:nihil
horꝫ pateretur. Et ratio eſt:quia ſicut illa accidẽ
tia habent:ꝙ poſſint agere:que ſubſtantia panis
poſſet ſi adeſſet:ita habent ⁊ ꝙ poſſent pati: que
ſubſtantia pati poſſet. Et ideo etiam abſqꝫ nouo
miraculo ⁊ putrefieri ⁊ corrumpi poſſũt ſine cor
poris xp̄i aliqua paſſione. Cũ non ita ſunt iſta ac
cidentia:ſed ꝑ ſe vt dictum eſt:ſubſiſtunt. Propt̄
iſta ergo mirabilia que ſunt in iſto pane:legitur
Jo.6.ꝙ cum dixiſſet iudeis. Hic ẽ panis:qui de
celo deſcendit. Non ſicut patres veſtri mãduca
uerũt manna:⁊ mortui ſunt. Qui manducat hũc
panẽ:viuet in eternum. Subditur ibidẽ ꝙ mul
ti audientes ex diſcipulis dixerũt. Durus ẽ hic ſer
mo:quis poteſt audire. videbatur enim eis dur[9]
ſicut dicit chryſoſtom[9] difficile.ſuſceptibilis ſuꝑ
excedens eorꝫ imbecillitatem. vnde etiam audi
tu videbatur incredibilis.

¶ Titulus.xiiij.de ſeptem ſacramentis eccleſie
⁊ ſtatu miniſtrantium ⁊ conferentium ea.
¶ De ſeptem ſacramentis ſimul per modum ſer
monis.c.i.

Miſit verbũ ſu/
um ⁊ ſanauit eos:⁊ eripuit eos
de interitionibus eorꝫ:pſ.106.
Q̄uis quando pſ.dixit:nondũ
deus miſerat verbum ſuum:ta
men loquitur ſub tempore preterito tanq̄ȝ facta
fuiſſet ⁊ iſta miſſio ꝓpter certitudinem ⁊ infalli/
bilitatem ipſius future miſſionis ſeu incarnatio/
nis. Legunt enim ꝓphete in his:de quibus ꝓphe
tizant in libro diuine ꝑſcientie:que infallibilis ẽ.
Unde ſicut quod factum eſt:non poteſt non eſſe
factum:ita qd̄ prenunciatur per prophetam pro
phetia ꝑdeſtinationis non poteſt non impleri:ſꝫ
neceſſarium eſt adimpleri. Et ꝓpterea pſalmiſta
ſciẽs infallibiliter incarnationẽ futuram tanq̄ȝ iã
factam exprimit.d.miſit verbum ſuum:⁊ hec eſt
vox clamãtis in deſerto:parate viã domini. Jo:

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

i.⁊ lu.3.licet enim de Ioāne baptiſta exponatur
hoc:⁊ ad iſtud propoſitum inducatur ab euange
liſta:qđ originaliter dixit iſa.4.c.tamen etiā ad
xp̄m poteſt adaptari verbum incarnatū:miſit ḡ
⁊c.vbi tria notantur. Primo diuinalis incar/
natio:miſit verbum ſuum. Secūdo ſacramen
talis ordinatio:ibi:⁊ ſanauit eos. Tertio virtu
alis eoꝝ operatio:ibi:eripuit eos. Quantū ad
primum notatur incarnatio dei in eo qđ dicitur:
miſit verbum ſuum:id ē filium. Cum quis intel/
ligit aliquid:conceptus mentis rei intellecte vo
catur verbum hominū:ſed cum voce illud exp̄/
mit:qđ dicit̄ v̄bū vocale:tunc pōt ſentiri ⁊ intel
ligi verbum mentis. Unde dicit primo pyerme
nias philoſophuſ. Ea que ſunt in voce:ſunt note
id ē ſigna eoꝝ que in animo paſſionū. Uerbum
dei ē filius dei:de quo dr̄ Io.i. In principio erat
verbum:ante incarnationē apud patrē latebat:
⁊ ab hominibus videri non poterat:⁊ a pauciſſi
mis intelligi ⁊ impfectiſſime: ⁊ licet ꝑ ꝓphetas
deus loqueretur hominibus.tamen locutio iſta
obſcura erat:ita ꝙ non intelligebatur:demū quā
do dixit maria ad angelū miſſū ad ipſam incar
nationem nūciādam:fiat mihi ſm verbū tuum
ſ.vocale:tunc verbū caro factum ē:quaſi in vo/
ce vt poſſet ſentiri ⁊ intelligi a nobis:⁊ ſic miſit
verbū ſuum. Unde aug.dicit. Uerbi miſſio eius
incarnatio eſt:⁊ natus in mundo ſubito n̄ lingua
ſed ope vox clamantis fuit in deſerto mundi:pa
rate viam dn̄i:oſ̄dens vanitatem mundi:q2 oīs
caro fenum:⁊ ſup fenum in p̄ſepio poſituſ fuit in
magna paupꝑtate humilitate ⁊ auſteritate: quia ꝑ
iſta paratur via domino. At vbi venit plenitudo
temporis:miſit deus filiū ſuum natum ex mulie
re ad gal.4.plenitudo temporis ſcilicet tempus
ab eo prefixum:quod prenūciauerat ꝑ gabrielē
danieli ꝓphete. Nam ipſo orante ꝓ liberatione
populi ſui a captiuitate ⁊ ſeruitute babylonica et
reductione in hieruſalem:nūciauit ei gabriel an/
gelus nūciationem ⁊ liberationem fiendā: non
ſolum populi ſui de babylonia:ſed liberationē
vniuerſalem humani generis de ſeruitute diabo
li ⁊ reductione in ſupnam hieruſalem : determi/
nando tempus quādo hoc fieret dicens. Septu
aginta hebdomade abbreuiate ſunt ſuper popu
lum tuū ⁊ cetera.danielis.9.expoſitionem que/
re ibi. Et in fine dicitur de vltima hebdomada.i.
70.in qua chriſtus eſt baptizatus ⁊ conuerſatus
in mundo. Confirmabat autem pactum multis
hebdomada vna:⁊ in medio hebdomade defi/
ciet hoſtia ⁊ ſacrificium. Appellat autem pactum
legem euangelicam:de qua etiam dicit dominuſ
hieremie.3i. Ecce dies veniunt:⁊ feriam fedus
domui iuda ⁊ domui iſrael:nō ſm pactum quod
pepigi cum patribus veſtris dando leges meas
in cordibus eoꝝ. Hoc pactum.ſ.legis euangelice
fuit confirmatum miraculis ipſius xp̄i ⁊ apoſto/
lorum in mentibus hominum:factum autem cū
chriſtus legem ipſam ꝓpoſuit predicando.vnde

clamabat in tēplo Io.7. Siquis ſitit :veniat ad
me ⁊ bibat.i.ſiquis veram ſapientiam deſiderat
⁊ ſalutem ſempiternā veniat ad me ⁊ legē meā
ſeruet:que pactum dicitur:quia deus conuentio
nem fecit cum humano genere ſalutem dare ſer
uanti eam.⁊ in medio hebdomade vltime :que
fuit tempore paſſionis in cruce pendens clama/
uit Io.19.c. Sitio ſcilicet ſalutem hominum:pro
qua patiebatur:⁊ tūc defecit hoſtia ⁊ ſacrificium
id eſt virtus legalium. Et ſic fuit vox clamantis
in deſerto mundi:parate viam domini ſcilicet ob
ſeruando legē euangelicā:⁊ hoc ē qđ ſitiebat do
minus ieſus chriſtus.

Quantum ad ſecundū

ſanctorum inſtitutio notatur:cum dicitur : ſana/
uit eos ſcilicet homines infirmos. Medici enim
officium eſt curare infirmos Unde quia ſanare
genus humanum infirmum infirmitate curabili
per virtutem creature miſſū ſe nouerat ſm illud
iſaie.lxi.c.ad annunciādū manſuetis me miſit.ſ.
deus:vt mederer contritis:ideo ſe medicum di/
xit:mat.9.dicens. Non eſt opus valentibus me
dicus ſed male habentibus. Omnes autē inue/
nit homines ſe male habentes: ⁊ tunc ait Augu.
Uenit magnus de celo medicus:quādo magnuſ
per totum mundum iacebat egrotuſ:ſcilicet to/
tum genus humanū. Medicine autem quas ad
inuenit ⁊ inſtituit:ſunt ſacramēta noue legis qui
bus mediantibus ſanantur infirmi in anima qđ
ipſe per ſimilitudinem oſtendit in parabola Sa
maritani:qui ſpoliatum a latronibus ⁊ vulnera
tum in via inueniens miſericordia motus cura/
uit vulnera eiuſ:infundens vinum ⁊ oleum ⁊ po
nens ſuper iumentum ſuum:duxit in ſtabulum:
vt perfecte ſanaretur.lu.io.vt exponit magiſter
ſenten.in principio.4.libri:hic ſamaritanus eſt
chriſtus nos quotidie cuſtodiens. Samarita/
nus enim cuſtos interpretatur:expoliatum gra/
tuitis id eſt virtutibus:⁊ vulneratum in natura/
libus a latronibus infernalibus:erat genus hu/
manum propter peccatum . Miſſum ergo ver/
bum id eſt incarnatum hunc infirmum inueniēs
ſanauit virtualiter ⁊ cauſaliter: infundens vinū
⁊ oleum:vinum in medicamentum iuſticie in ſe
exercens:⁊ oleum linitiuum miſericordie erga
nos vtens:ponens in iumentum ſuum ſauciatū
id eſt ſuper corpus ſuum:quia ſcilicet vt ait prin
ceps apoſtolorū in prima canonica.c.2.ſua pec
cata noſtra.i.penam ꝓ peccatis noſtris ipſe pertu
lit in corpore ſuo ſup lignū crucis:⁊ ab ipſa paſ
ſione ſacramenta habent efficaciam. Et nota ꝙ
ad prudentiam medici pertinet ⁊ rationem me
dicine:vt contraria contrarijs curentur. Nam in
firmitates contracte ex nimia frigiditate per re/
media calida tolluntur:et que procedunt ex ni/
mio calore cum frigidis ſeu recentibus rebus
curantur. Quia igitur infirmitas humani gene/
ris ex ſuperbia proceſſerat : qua ſe voluerunt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf